Catilinarele

Amélie Nothomb

Nu ştim nimic despre noi. Credem că ne deprindem să fim ceea ce sîntem, dar e chiar dimpotrivă. Cu cît trec anii, cu atît înţelegem mai puţin cine este fiinţa aceasta în numele căreia spunem şi facem o grămadă de lucruri.

Nici o problemă. Care este inconvenientul de a trăi viaţa unui necunoscut? Poate că e chiar de preferat: dacă ştii exact cine eşti, s-ar putea să nu-ţi prea placă de tine.

Această ciudăţenie banală nu m-ar fi deranjat niciodată dacă nu ar fi existat – ce anume? Nu ştiu

cum să-i spun –, dacă nu l-aş fi întîlnit pe domnul Bernardin.

Mă întreb cînd a început povestea asta. S-ar potrivi zeci de datări, la fel ca pentru Războiul de o Sută de Ani. Ar fi corect să spun că afacerea a început acum un an; însă ar fi la fel de just să afirm că a luat această întorsătură acum şase luni. Ar fi totuşi mai adecvat să-i situez începutul în preajma căsătoriei mele, în urmă cu patruzeci şi trei de ani. Dar cel mai adevărat, în sensul propriu al termenului, ar fi să fixez începutul poveştii la naşterea mea, acum şaptezeci de ani.

Mă voi opri la prima sugestie: totul a început în urmă cu un an.

Există case care dau ordine. Acestea sunt mai importante decît destinul: eşti cucerit de la întîia privire. Va trebui să locuieşti acolo.

Pe cînd mă apropiam de şaizeci şi cinci de ani, Juliette şi cu mine voiam să ne mutăm la ţară. Am văzut casa asta şi am ştiut de îndată că va fi locuinţa noastră. În pofida dispreţului meu pentru majuscule, mă simt dator să scriu Casa, căci va fi cea pe care nu o vom mai părăsi, cea care ne aştepta, cea pe care o aşteptaserăm dintotdeauna.

Da, dintotdeauna: de cînd Juliette şi cu mine sîntem soţ şi soţie. Din punct de vedere legal, sînt patruzeci şi trei de ani de-atunci. În realitate, avem şaizeci de ani de mariaj. Eram în aceeaşi clasă la cursul pregătitor. În prima zi de şcoală, ne-am văzut şi ne-am iubit. Nu ne-am mai despărţit niciodată.

Juliette a fost întotdeauna soţia mea; ea a fost mereu, de asemenea, sora şi fiica mea – deşi avem aproape aceeaşi vîrstă, cu doar o lună diferenţă. Acesta este motivul pentru care nu am avut copii. Nu am avut niciodată nevoie de o altă persoană. Juliette este totul pentru mine.

Eram profesor de greacă şi latină la liceu. Îmi plăcea meseria aceasta, aveam relaţii mulţumitoare cu puţinii mei elevi. Cu toate acestea, aşteptam pensionarea aşa cum aşteaptă misticul moartea.

Comparaţia nu este gratuită. Juliette şi cu mine ne doream dintotdeauna să evadăm din această viaţă făcută de oameni. Studii, muncă, mondenităţi – chiar reduse la cea mai simplă expresie – însemnau prea mult pentru noi. Propria noastră căsătorie ne-a lăsat impresia unei formalităţi.

Noi, Juliette şi eu, voiam să împlinim şaizeci şi cinci de ani, ca să putem lăsa deoparte pierderea aceasta de timp care este lumea. Citadini prin naştere, doream să trăim la ţară, nu atît din dragoste pentru natură, cît din nevoia de singurătate. O nevoie înverşunată, înrudită cu foamea, cu setea şi cu dezgustul.

Atunci cînd am văzut Casa, am fost cuprinşi de o uşurare delicioasă: exista, aşadar, locul acesta la care aspiram încă din vremea copilăriei. Dacă am fi îndrăznit să ni-l imaginăm, ni l-am fi imaginat ca pe acest luminiş de lîngă rîu, cu această casă care era Casa, frumoasă, invizibilă, cotropită de glicină.

La patru kilometri depărtare se află Mauves, satul unde găsim tot ce ne trebuie. De cealaltă parte a rîului, era o altă casă care abia dacă se zărea. Proprietarul ne spusese că era ocupată de un medic. Presupunînd că am fi vrut să ne ştim în siguranţă, era cum nu se poate mai bine: Juliette şi cu mine urma să ne retragem din lume, iar la treizeci de metri de adăpostul nostru se va afla un doctor!

N-am ezitat nici o clipă. Într-o oră, casa a devenit Casa. Nu era scumpă, nu erau de făcut lucrări. Ni se părea, fără umbră de îndoială, că norocul trăsese sforile acestei afaceri.

Ninge. Ningea şi acum un an, cînd ne-am mutat. Eram încîntaţi: cei cîţiva centimetri de alb ne dădură, încă din prima seară, impresia nestrămutată că ne aflam acasă. A doua zi dimineaţă, ne simţeam în mai mare măsură la locul nostru între pereţii aceia decît în cei patruzeci şi trei de ani de dinainte, petrecuţi în apartamentul citadin din care totuşi nu ne-am clintit niciodată.

Puteam în sfîrşit să mă consacru în întregime lui Juliette.

Este greu de explicat: nu am avut niciodată impresia că îi acord suficient timp soţiei mele. În şaizeci de ani, ce i-am oferit? Ea înseamnă totul pentru mine. Şi ea spune acelaşi lucru cu privire la mine, fără ca asta să-mi alunge sentimentul de profundă neîmplinire. Nu că aş crede despre mine că sînt rău sau mediocru, dar Juliette nu a avut niciodată nimic şi pe nimeni în afară de mine. Am fost şi sînt viaţa ei. Gîndul acesta îmi ridică un nod în gît.

Ce am făcut, în acele prime zile, în Casă? Cred că nimic. În afară de cîteva plimbări prin pădurea atît de albă şi de tăcută, încît ne opream adesea din mers pentru a ne privi unul pe celălalt cu un aer mirat.

În afară de asta, nimic. Ajunseserăm acolo unde ne doream să fim încă din copilărie. Şi deodată am ştiut că aceasta era existenţa la care aspiraserăm mereu. Dacă pacea nu ne-ar fi fost tulburată, am fi trăit aşa pînă la moarte.

Această ultimă frază îmi dă fiori. Îmi dau seama că povestesc prost. Fac greşeli. Nu inexactităţi, nici neadevăruri, ci greşeli. Este fără îndoială din pricină că nu înţeleg povestea asta: mă depăşeşte.

Un amănunt al primei săptămîni de care îmi amintesc la perfecţie: pregăteam un foc în şemineu şi, firește, o făceam prost. Se pare că e nevoie de ani ca să-ţi reuşească isprava asta. Confecţionasem ceva care ardea; nu putea fi numit totuşi foc, căci era

limpede că nu va dura. Să spunem că produsesem o combustie momentană: chiar si aşa, eram mîndru.

Ghemuit lîngă vatră, am întors capul şi am văzut-o pe Juliette. Era aşezată într-un fotoliu scund, foarte aproape, şi contempla focul cu privirea aceea care e numai a ei: concentrare respectuoasă asupra obiectului, în cazul de faţă asupra acestui biet şemineu.

M-a trecut un fior: nu se schimbase defel, nu numai de la căsătoria noastră, dar nici de la prima noastră întîlnire. Crescuse puţin – foarte puţin –, îi albise părul, în rest, adică totul, era la fel, într-un mod halucinant.

Privirea aceasta pe care o avea pentru foc era cea pe care o avusese pentru învăţătoare, în clasă. Mîinile aşezate pe genunchi, felul în care îşi ţinea capul imobil, buzele calme, aerul de copil cuminte intrigat de a fi prezent: ştiam dintotdeauna că nu se schimbase, totuşi nu o ştiusem niciodată în asemenea măsură.

Revelaţia m-a copleşit. Nu mai vegheam flăcăruia precară, nu mai aveam ochi decît pentru fetiţa de şase ani cu care trăiam de aproape şaizeci de ani.

Nu ştiu cîte minute a durat totul. Brusc, a întors capul spre mine şi a văzut că o priveam. A murmurat:

— Focul nu mai arde.

Am spus, ca şi cînd ar fi fost un răspuns:

— Timpul nu există.

Niciodată în viaţa mea nu am fost atît de fericit.

La o săptămînă după instalarea noastră în Casă, nutream convingerea că niciodată n-am mai locuit altundeva.

Într-o dimineaţă, ne-am urcat în maşină pentru a merge în sat să cumpărăm provizii. Băcănia din Mauves ne încînta: nu vindea mare lucru şi faptul că

nu prea aveai ce să alegi ne provoca o bucurie inexplicabilă.

La întoarcere, am observat:

— Vezi, coşul vecinului nu fumegă. Poţi trăi aici o grămadă de vreme şi să nu fii capabil încă să faci focul.

Lui Juliette nu-i venea să creadă că avem un garaj: nu avuseserăm niciodată aşa ceva. Cum tocmai închideam uşa, ea spuse:

— Şi pentru maşină, casa asta este Casa.

Auzeam majusculele. Zîmbeam.

Am aranjat proviziile. Începea să ningă din nou. Soţia mea declară că procedaserăm bine făcînd cumpărăturile dimineaţa. În curînd drumul va fi impracticabil.

Ideea aceasta mă bucură – totul mă bucura. I-am spus:

— Proverbul meu favorit a fost întotdeauna: „Ca să trăieşti fericit, trăieşte ascuns.” Am reuşit, nu?

— Da, am reuşit.

— Nu ştiu ce scriitor a adăugat, nu demult: „Ca să trăieşti ascuns, trăieşte fericit.” Este si mai adevărat. Si chiar ni se potriveşte mai bine.

Juliette privea zăpada căzînd. Nu-i vedeam decît spatele, dar ştiam cum îi sunt ochii.

În aceeaşi după-amiază, pe la ora 4, bătu cineva în uşă. Mă dusei să deschid. Era un bărbat solid ce părea mai vîrstnic decît mine.

— Sînt domnul Bernardin. Vecinul dumneavoastră.

Ca un vecin să vină să-i cunoască pe noii sosiţi, *a fortiori*[1] într-o poiană cuprinzînd cu totul şi cu totul două case, ce ar putea fi mai normal? De altfel, nu există ceva mai oarecare decît chipul acestui bărbat.

[1]Cu atît mai mult (în lat. în original).

Îmi amintesc totuşi că am rămas înţepenit de uimire, ca Robinson cînd l-a întîlnit pe Vineri.

Trecură cîteva secunde pînă să iau seama la lipsa mea de politeţe şi să rostesc vorbele aşteptate:

— Bineînţeles. Sînteţi doctorul. Intraţi. Cînd a ajuns în salon, mă dusei s-o

anunţ pe Juliette. Păru înspăimîntată. Zîmbii.

— Nu e nimic altceva decît o scurtă vizită de curtoazie, draga mea, i-am şoptit.

Domnul Bernardin strînse mîna soţiei mele, apoi se aşeză. Acceptă o ceaşcă de cafea. Îl întrebai dacă locuia de multă vreme în casa vecină.

— De patruzeci de ani, răspunse. Mă extaziai:

— Patruzeci de ani aici! Cît trebuie să fi fost de fericit!

Nu spuse nimic. Am conchis că nu fusese fericit şi n-am mai insistat.

— Sînteţi singurul medic din Mauves?

— Da.

— Grea responsabilitate!

— Nu. Nu e nimeni bolnav.

Nu era nimic de mirare în asta. Populaţia satului nu trecea de o sută de suflete. Puţine şanse, aşadar, de a da peste o persoană cu sănătate şubredă.

Îi smulsei alte cîteva informaţii elementare – a smulge este verbul potrivit: răspundea cît se putea mai scurt. Cînd nu vorbeam eu, nu vorbea nici el. Aflai că era căsătorit, că nu avea copii şi că în caz de boală puteam să-l chemăm. Ceea ce mă făcu să spun:

— Ce noroc pe noi să vă avem vecin! Rămase impasibil. Îmi părea că seamănă cu un Buddha trist. În orice caz, nu i se putea reproşa că ar fi prea vorbăreţ.

Preţ de două ore, imobil în fotoliu, răspunse întrebărilor mele anodine. Îi lua ceva timp să spună ceva, ca şi cum ar fi trebuit să reflecteze, chiar şi cînd îl întrebam despre vreme.

Mi se păru înduioşător: nu mă îndoiam nici o clipă că vizita aceasta îl plictisea. Era limpede că se simţise obligat s-o facă dintr-o percepţie naivă asupra convenienţelor. Părea să aştepte cu disperare momentul plecării. Vedeam că era prea apatic şi stingherit pentru a îndrăzni să rostească vorbele eliberatoare: „Nu vă mai reţin", sau: „Sînt bucuros că v-am cunoscut."

La capătul acestor ore jalnice, sfîrşi prin a se ridica. Crezui că citesc pe chipul lui un mesaj descumpănit: „Nu ştiu ce să vă spun ca să nu par necioplit."

Mişcat, i-am sărit în ajutor:

— Ce drăguţ din partea dumneavoastră că ne-aţi ţinut companie! Dar probabil că soţia dumneavoastră este neliniştită.

Nu răspunse nimic, îşi îmbrăcă paltonul, îşi luă rămas-bun şi plecă.

Îl priveam îndepărtîndu-se şi îmi reprimam pofta de a rîde. Cînd se îndepărtă, îi spusei lui Juliette:

— Bietul domn Bernardin! Cît l-a obosit vizita asta de curtoazie!

— Nu prea face conversaţie.

— Norocul nostru! Iată un vecin care n-o să ne deranjeze.

Am strîns-o pe soţia mea în braţe, murmurînd:

— Îţi dai seama cît de singuri suntem aici? Îţi dai seama cît de singuri vom fi?

Nu ne doriserăm niciodată altceva. Era o fericire fără nume.

Cum spunea poetul citat de Scutenaire: „Nu eşti niciodată destul de neînsemnat."

A doua zi, pe la ora 4, domnul Bernardin veni să bată la uşa noastră.

În timp ce îl pofteam să intre, mă gîndeam că ne va anunţa vizita de curtoazie a doamnei Bernardin.

Doctorul se aşează în acelaşi fotoliu ca în ajun, acceptă o ceaşcă de cafea şi tăcu.

— Ce mai faceţi?

— Bine.

— Soţia dumneavoastră ne va face si ea onoarea unei vizite?

— Nu.

— Sper că este sănătoasă!

— Da.

— E obligatoriu. Soţia unui medic nu poate sta prost cu sănătatea, nu-i aşa?

— Nu.

Zăbovii o clipă asupra acestui „nu”, gîndindu-mă la regulile logice ale răspunsurilor la întrebările negative. Am avut nechibzuinţa să continui:

— Dacă aţi fi japonez sau un calculator, aş fi obligat să trag concluzia că soţia dumneavoastră este bolnavă.

Tăcere. Mă cuprinse un val de ruşine.

— Scuzaţi-mă. Am fost profesor de latină timp de aproape patruzeci de ani şi îmi închipui uneori că oamenii îmi împărtăşesc obsesiile lingvistice.

Tăcere. Mi se păru că domnul Bernardin se uită pe fereastră.

— Nu mai ninge. Din fericire. Aţi văzut cît a nins astă-noapte?

— Da.

— Pe-aici, ninge la fel de mult, în fiecare iarnă?

— Nu.

— Drumul este uneori blocat de zăpadă?

— Uneori.

— Şi rămîne aşa multă vreme?

— Nu.

— Ah. Serviciul de drumuri se ocupă repede de asta?

— Da.

— Cu atît mai bine.

Dacă, la vîrsta mea, îmi aduc aminte cu atîta precizie de o conversaţie veche de un an şi atît de nesemnificativă, este din cauza lentorii răspunsurilor doctorului. Pentru fiecare din întrebările citate mai sus, avea nevoie de un sfert de minut pînă să răspundă.

La urma urmelor, din partea unui bărbat care părea să aibă şaptezeci de ani, era normal. Mă gîndeam că, peste cinci ani, probabil că voi face la fel.

Timidă, Juliette veni să se aşeze lîngă domnul Bernardin. Îl contempla cu privirea pe care am descris-o deja, făcută din atenţie respectuoasă. Ochii lui priveau în gol.

— Încă o ceaşcă de cafea, domnule? întrebă ea.

Refuză. „Nu.” Mă şocă puţin absenţa cuvintelor „mulţumesc” şi „doamnă”. Era limpede că vorbele „da” şi „nu” constituiau esenţa vocabularului său. Cît despre mine, începeam să mă întreb de ce stă acolo neclintit. O bănuială îşi făcu loc în mintea mea:

— E destul de cald la dumneavoastră acasă, domnule?

— Da.

Spiritul meu înclinat spre experiment mă împinse, cu toate acestea, să prelungesc examinarea, cu unicul scop de a explora limitele laconismului său.

— Nu aveţi foc deschis, nu-i aşa?

— Nu.

— Încălziţi cu gaze?

— Da.

— Nu aveţi probleme?

— Nu.

Nu mergea. Încercai cu o întrebare la care nu era posibil să răspunzi prin da sau nu:

— Cum vă petreceţi zilele?

Tăcere. Privirea sa trăda furia. Îşi strînse buzele, ca şi cum l-aş fi ofensat. Această nemulţumire mută mă impresionă pînă într-atît încît mi se făcu ruşine.

În clipa următoare, replierea îmi păru ridicolă. Întrebarea mea nu avea nimic şocant! El era cel nepoliticos, dînd buzna la noi fără a avea nimic să ne spună.

M-am gîndit că, şi dacă ar fi fost ceva mai vorbăreţ, comportarea lui ar fi fost incorectă. Dar aş fi preferat oare să mă scalde într-un potop de cuvinte? Greu de spus. Dar cît de stînjenitoare era tăcerea lui!

Îmi imaginai brusc o altă posibilitate: voia să ne ceară un serviciu şi nu îndrăznea. Avansai diverse sugestii:

— Aveţi telefon?

— Da.

— Radio, televizor?

— Nu.

— Nici noi. Se poate trăi şi fără, nu?

— Da.

— Aveţi necazuri cu maşina?

— Nu.

— Vă place să citiţi?

— Nu.

Cel puţin era sincer. Dar cum poţi trăi în colţul acesta uitat de lume fără plăcerea lecturii? Mă îngrozii. Cu atît mai mult cu cît ieri îmi spusese că nu are pacienţi în sat.

— Sînt locuri frumoase pentru plimbare, pe-aici. Vă plimbaţi des?

— Nu.

Îi examinai rotunjimile gîndindu-mă că ar fi trebuit să bănuiesc asta. „Curios, totuşi, ca un medic să fie aşa de gras!” mi-am spus.

— Aveţi vreo specializare?

Obţinui un răspuns de o lungime record:

— Da. În cardiologie. Dar practic medicina generală.

Stupefacţie. Bărbatul acesta cu un aer abrutizat era cardiolog. Asta presupunea studii anevoioase, îndîrjite. Aşadar în capul acela exista inteligenţă.

Fascinat, am inversat atunci tot ceea ce crezusem: vecinul meu era un spirit superior. Dacă avea nevoie de cincisprezece secunde ca să găsească răspunsuri la întrebările mele simpliste, acesta era un mod de sublinia deşertăciunea întrebărilor mele. Dacă nu vorbea, era pentru că nu se temea de tăcere. Dacă nu citea, o fi fost dintr-un motiv mallarméean, conform cu ceea ce întrevedeam din firea lui tristă. Laconismul şi predilecţia pentru „da" şi „nu" făceau din el un discipol al sfîntului Matthieu şi al lui Bernanos. Ochii care nu priveau nimic trădau insatisfacţia existenţială.

În consecinţă, totul se explica. Dacă trăia aici de patruzeci de ani, era din pricina dezgustului de lume. Iar dacă venea la mine ca să tacă, era pentru a încerca, în preajma morţii, un nou tip de comunicare.

Hotărîi să tac şi eu.

Era pentru prima oară în viaţă cînd tăceam între patru ochi cu cineva. Pentru a fi mai exact, mai făcusem lucrul acesta cu Juliette: era, de altfel, modul cel mai frecvent al comunicării dintre noi, care avusese vreme, de la cei şase ani ai amîndurora, să depăşească limbajul. Dar nu puteam să sper că se va întîmpla la fel cu domnul Bernardin.

Totuşi, la început, intrai în tăcere cu încredere. Părea uşor. Era suficient să nu mai mişti buzele, să nu mai cauţi fraza de spus. Vai, nu toate tăcerile sînt la fel: cea a lui Juliette era un univers catifelat, încărcat de promisiuni şi populat cu animale mitologice, pe cînd cea a doctorului te crispa încă din vestibul şi nu lăsa din fiinţa umană decît o materie mizeră.

Încercai să mai rezist puţin, aşa cum un scufundător încearcă să-şi prelungească apneea. Intervalul de tăcere a vecinului nostru era o perioadă

îngrozitoare. Mi se umezeau mîinile şi mi se usca limba.

Cel mai rău era că musafirul nostru părea incomodat de tentativa mea. Sfîrşi prin a mă privi cu un aer indignat, ca şi cum mi-ar fi spus: „Sînteţi foarte grosolan nefăcîndu-mi conversaţie!”

Depusei armele. Buzele mele becisnice se puseră în mişcare pentru a produce zgomot – orice fel de zgomot. Spre marea mea surpriză, îngăimai:

— Soţia mea se numeşte Juliette, iar eu sînt Émile.

Nu-mi venea să cred. Ce familiaritate ridicolă! Nu voisem defel să-l informez pe acest domn îl legătură cu prenumele noastre. De ce dracu' aparatul meu fonator adopta genul acesta de apucături?

Doctorul păru să-mi împărtăşească deza-probarea, căci nu spuse nimic, fie şi un „Ah.” În ochii lui nu se zărea nici măcar ecoul acela vag care se traduce prin „Am înţeles.”

Aveam impresia că tocmai încheiaserăm o partidă de skandenberg şi că mă doborîse. Chipul său afişa impasibilitatea triumfului.

Iar eu, mizerabil învins, mă afundai şi mai mult:

— Care este prenumele dumneavoastră, domnule?

— Palamède.

— Palamède? Palamède! Minunat! Ştiaţi că Palamède este cel care a inventat jocul de zaruri, în timpul asediului Troiei?

Nu voi afla niciodată dacă domnul Bernardin era la curent cu asta, pentru că nu spuse nimic. În ceea ce mă priveşte, eram în culmea bucuriei din pricina acestui divertisment onomastic:

— Palamède! Se potriveşte cu latura dumneavoastră mallarméeană: „Si chiar de-azvîrli cu zarul, nu-i chip să-ntorci ursita!”

Vecinul nostru păru să-mi dispreţuiască remarca. Tăcea, ca şi cum aş fi depăşit limitele grotescului.

— Înţelegeţi-mă: rîd pentru că prenumele dumneavoastră este neaşteptat. Dar e foarte frumos, Palamède.

Tăcere.

— Tatăl dumneavoastră era, ca şi mine, profesor de limbi moarte?

— Nu.

„Nu”: asta era tot ce aveam dreptul să aflu în legătură cu domnul Bernardin tatăl. Situaţia începea să mă irite. Am avut întotdeauna oroare să pun întrebări oamenilor. La urma urmelor, dacă am venit să mă îngrop în văgăuna asta, era tocmai din acestă pricină. Un observator din afară i-ar fi putut da dreptate doctorului: mai întîi pentru că eram indiscret, apoi pentru că înţelepciunea nu este niciodată de partea celui care vorbeşte. Dar observatorul ar fi ignorat un fapt care făcea de neînţeles acest *tête-à-tête*, respectiv faptul că domnul acesta era cel care se proţăpea la mine acasă.

Era cît pe ce să-l întreb: „De ce aţi venit în vizită la noi?” Fraza nu prinse glas. Îmi păru prea abruptă, nu putea însemna altceva decît un îndemn să plece. Era ceea ce doream, fireşte. Nu aveam totuşi curajul să mă port ca un mitocan.

Palamède Bernardin avea însă acest curaj: rămînea aşezat, nu se uita la nimic, cu un aer îndobitocit şi nemulţumit în acelaşi timp. Era oare conştient de grosolănia purtării sale? Cum aş fi putut să ştiu?

În vremea asta, Juliette rămăsese aşezată lîngă el. Îl observa, părea să-l găsească foarte interesant. Avea aerul unui zoolog care studiază comportamentul vreunei lighioane ciudate.

Contrastul dintre silueta ei fragilă, cu ochi curioşi, şi masa inertă a vecinului nostru nu era lipsit

de haz. Dar, vai, nu mă simţeam îndreptăţit să rîd. Pentru prima oară în viaţa mea, regretam buna educaţie de care avusesem parte.

Ce naiba să-i mai spun? Îmi storceam creierii în căutarea unui subiect nevinovat.

— Mergeţi uneori în oraş?

— Nu.

— Găsiţi tot ce vă este necesar în sat?

— Da.

— Nu se găseşte totuşi mare lucru la băcănia din Mauves.

— Da.

„Da.” Da? Ce voia să spună acest da? Nu s-ar fi potrivit oare mai bine un nu? Demonul lingvisticii punea iar stăpînire pe mine, cînd interveni Juliette:

— Nu aveau lăptuci, domnule. Evident, nu e sezonul lor. Dar e greu de trăit fără lăptuci. Se găsesc, măcar, primăvara?

Întrebarea părea să depăşească posibilităţile intelectuale de care dispunea oaspetele nostru. După ce crezusem că era un mag, mă întorsei la prima ipoteză: era un imbecil. Căci, dacă n-ar fi fost idiot, ar fi răspuns fie „da”, fie „nu”, fie „nu ştiu”.

Reveni la atitudinea sa stingherită. Totuşi, vorbele soţiei mele nu puteau fi taxate drept indiscreţie. Intervenii cu un respect exagerat:

— Ei, Juliette, cum poţi să pui asemenea întrebări unui bărbat ca domnul Bernardin?

— Domnul Bernardin nu mănîncă salată?

— Asta este treaba doamnei Bernardin. Se întoarse spre doctor pentru a pune această întrebare pe care nu ştiam dacă să o consider candidă sau impertinentă:

— Doamna Bernardin mănîncă salată? Eram pe punctul de a interveni cînd el spuse, după obişnuitul interval de reflecţie:

— Da.

Simplul fapt că a catadicsit să răspundă demonstra că întrebarea fusese bine aleasă. Aşadar puteai să-l întrebi acest gen de lucruri. Puteam face faţă, o bucată de vreme, cu lista de legume.

— Mîncaţi şi roşii?

— Da.

— Napi?

— Da.

Taxonomia trufandalelor era o soluţie minunată, dar un anume simţ al decenţei m-a împiedicat să continui. Păcat, căci începea să mă amuze.

Îmi amintesc că am bîjbîit încă multă vreme printre tăceri şi întrebări inepte.

Pe la ora 6 seara, la fel ca în ajun, se ridică să plece. Credeam că n-o să se mai întîmple. Nu pot să vă spun cît de interminabile mi se păruseră aceste două ore. Eram epuizat, ca şi cînd aş fi luptat împotriva ciclopului, mai rău, împotriva contrariului ciclopului. Într-adevăr, acesta se numea Polyphem, adică „cel care vorbeşte mult”. Să ţii piept unui palavragiu este o faptă de vitejie, desigur. Dar ce să faci cu cel care dă buzna peste tine ca să-ţi impună mutismul său?

În ajun, după ce plecase vecinul, rîsesem. În ziua aceea nu mai rîdeam. Juliette mă întrebă, de parcă aş fi fost omniscient:

— De ce a venit azi?

Ca s-o liniştesc, inventai un răspuns greu de înghiţit:

— Există oameni care consideră că nu este de ajuns o singură vizită de curtoazie, aşa că fac două. De-acum sîntem salvaţi.

— Ah! Cu atît mai bine. Ocupă cam mult spaţiu domnul acesta.

Zîmbii. Cu toate acestea, mă temeam c-ar putea fi şi mai rău.

A doua zi dimineaţă, m-am trezit nervos. Nu îndrăzneam să-mi mărturisesc motivul. Pentru a scăpa de această vagă anxietate, elaborai un plan de campanie.

— Astăzi o să facem un brad de Crăciun. Juliette era ca picată din nori.

— Dar Crăciunul a trecut. Sîntem în ianuarie.

— N-are importanţă.

— N-am avut niciodată pom de Crăciun!

— Anul acesta o să avem.

Ca un general, organizai operaţiunile: vom merge în sat să cumpărăm bradul şi podoabele. După-masă, vom instala pomul în salon şi-l vom împodobi.

E de la sine înţeles că îmi era totuna dacă aveam sau nu un brad de Crăciun. Era tot ce găsisem ca să-mi mobilez neliniştea.

În sat nu se mai vindea nici un brad. Cumpărarăm cîteva ghirlande şi globuri multicolore, dar şi un topor şi un ferăstrău. La înapoiere, oprii maşina în mijlocul pădurii şi, cu lipsa de îndemînare a neofiţilor, retezai un brăduţ. L-am pus în portbagajul pe care a trebuit să-l las deschis.

După-masă, ne-am chinuit o grămadă să facem copacul să stea drept în salon. Decretai că la anul îl vom lua cu tot cu rădăcini şi-l vom pune într-o jardinieră. După aceea a trebuit să repartizăm pe ramuri podoabele de un gust îndoielnic. Soţia mea se amuza grozav: găsi că bradul era fercheş ca o ţărăncuţă ieşită de la coafor. Sugeră să-i adăugăm cîteva bigu-diuri.

Juliette părea să fi uitat de ameninţarea care plutea deasupra capetelor noastre. Dar eu eram îngrijorat şi mă uitam pe furiş la ceas.

La ora 4 fix, o bătaie în uşă.

Soţia mea murmură:

— Oh, nu!

Din cele două vorbe am înţeles că manevrele mele nu-i adormiseră spaima.

Resemnat, deschisei uşa. Torţionarul nostru era singur. Mormăi un „bună ziua”, îmi întinse paltonul şi, deja obişnuit, se aşează în fotoliul său din salon. Acceptă o ceaşcă de cafea şi nu spuse nimic.

Avui îndrăzneala să-l întreb, la fel ca în ajun, dacă va veni şi soţia lui, lucru pe care nu ni-l doream, dar care cel puţin ar fi oferit un motiv acestei vizite.

Cu un aer stingherit, scoase unul dintre marile cuvinte ale repertoriului său:

— Nu.

Toate acestea începeau să semene cu un coşmar. Cel puţin activitatea noastră de peste zi îmi oferea un strălucit subiect de conversaţie:

— Aţi văzut? Am făcut un brad de Crăciun.

— Da.

Eram pe punctul să întreb: „E frumos, nu-i aşa?”, dar am cedat ispitei unui experiment ştiinţific printr-o întrebare mult mai îndrăzneaţă:

— Cum vi se pare?

Cu asta, nimeni nu putea să mă taxeze drept indiscret. Îmi ţinui răsuflarea. Miza era importantă: poseda oare domnul Bernardin noţiunile de frumos şi urît?

După obişnuitul timp de reflecţie şi o privire vagă spre opera noastră de artă, avurăm dreptul la un răspuns ambiguu, proferat cu o voce albă:

— E bine.

„Bine”: ce semnificaţie avea acest cuvînt în lexicul său interior? Cuvîntul conţinea o judecată estetică sau una de ordin moral – „dă bine să ai un brad de Crăciun”? Insistai:

— Ce înţelegeţi prin „bine”? Doctorul păru nemulţumit. Remarcai că avea această mină atunci cînd întrebările mele depăşeau cîmpul lexical al răspunsurilor lui obişnuite. Aproape că a reuşit să mă

facă să-mi fie ruşine, ca în primele două zile, cînd crezusem că vorbele mele erau deplasate. De data asta, am hotărît să rezist:

— Asta înseamnă că îl găsiţi frumos?

— Da.

Ei drăcie! Uitasem că nu trebuie să-i dau prilejul de a-şi plasa cele două cuvinte favorite.

— Dumneavoastră aveţi brad de Crăciun?

— Nu.

— De ce?

Furie pe chipul oaspetelui nostru. Mă gîndeam: „Aşa, fă mutra asta supărată. E drept că-ţi pun o întrebare de o impoliteţe rară: de ce nu ai brad? Ce necioplit sînt! Şi de data asta n-o să te ajut. N-ai decît să găseşti răspunsul de unul singur.”

Secundele treceau, domnul Bernardin încrunta sprîncenele, fie că reflecta, fie că îşi rumega furia că are de înfruntat o enigmă demnă de cea a Sfinxului. Începeam să mă simt foarte bine.

Nu mică mi-a fost mirarea auzind-o pe Juliette sugerînd cu o voce amabilă:

— Poate că domnul nu ştie de ce nu are brad. Adesea, îţi scapă motivele unor astfel de lucruri.

O privii dezolat. Stricase totul.

Scos din încurcătură, vecinul nostru îşi regăsise placiditatea. Examinîndu-l, observai că nu i se potrivea acest cuvînt. Nu avea nimic placid în el: îi alăturasem acest termen pentru că de obicei li se atribuie oamenilor graşi. Or, nici urmă de blîndeţe şi de calm pe chipul torţionarului nostru. In fond, figura lui nu exprima nimic altceva în afară de tristeţe. Dar nu era tristeţea elegantă ce li se atribuie portughezilor, ci o tristeţe apăsătoare, imperturbabilă şi fără ieşire, căci o simţeai topită în straturile de grăsime.

Chibzuind mai bine, oare văzusem oameni graşi veseli? În zadar îmi sondai memoria. Mi se păru că

reputaţia de veseli a obezilor era nefondată: majoritatea dintre ei aveau, dimpotrivă, faciesul împovărat al domnului Bernardin.

Acesta trebuia să fie unul dintre motivele pentru care prezenţa lui era atît de neplăcută. Dacă ar fi avut o mină fericită, îmi închipui că muţenia lui nu m-ar fi opresat în aşa hal. Exista ceva care te punea la încercare în stagnarea acestei disperări grase.

Juliette, care era fragilă şi mărunţică, avea chipul vesel chiar şi cînd nu zîmbea. În cazul musafirului nostru, lucrurile trebuie să fi stat tocmai dimpotrivă, presupunînd că i se întîmpla vreodată să zîmbească.

Ca urmare a eşecului chestionarului despre brazii de Crăciun şi raţiunea lor de a fi sau de a nu fi, nu mai ştiu ce am spus. Îmi aduc doar aminte că a durat mult, mult şi a fost penibil.

Cînd în sfîrşit plecă, nu-mi venea să cred că era ora 6 seara: susţineam sus si tare că era ora 9 şi îl vedeam parcă invitîndu-se la cină. Nu stătuse aşadar „decît” două ore, la fel ca în ajun şi ca în ziua de dinainte.

Cu lipsa de judecată a oamenilor exasperaţi, m-am luat de soţia mea:

— De ce i-ai sărit în ajutor cînd cu bradul de Crăciun? Trebuia să-l laşi să se împotmolească!

— I-am sărit în ajutor?

— Da! Ai răspuns în locul lui.

— Pentru că întrebarea ta mi se părea cam deplasată.

— Aşa şi era! Un motiv în plus ca să i-o pun. Chiar şi numai pentru a-i testa nivelul de inteligenţă.

— E cardiolog, totuşi.

— Poate că a fost inteligent cîndva, demult. Acum, e limpede că nu i-a mai rămas nimic.

— N-ai impresia mai degrabă că are o problemă? Domnul acesta are un aer nefericit si fatalist.

— Ascultă, Juliette, eşti adorabilă, dar nu sîntem cîini Saint-Bernard!

— Crezi că mîine o să vină iar?

— De unde vrei să ştiu?

Mi-am dat seama că ridicasem vocea. Îmi descărcam nervii pe nevastă-mea, ca ultimul tîmpit.

— Scuză-mă, tipul ăsta mă scoate din sărite.

— Dacă mîine vine iar, ce facem, Émile?

— Nu ştiu. Tu ce crezi? Mă simţeam laş.

Ea spuse cu un surîs:

— Poate că mîine n-o să vină.

— Poate.

Vai, nu mai credeam.

A doua zi, la ora 4 după-amiază, cineva bătu la uşă. Ştiam cine era.

Domnul Bernardin tăcu. Părea să creadă că lipsa noastră de conversaţie era culmea lipsei de politeţe.

Două ore mai tîrziu, plecă.

— Juliette, mîine, la ora 4 fără 10, o să facem o plimbare. Ea izbucni în rîs.

A doua zi, la ora 3.50, plecarăm la plimbare. Ningea. Eram fermecaţi, ne simţeam liberi. Niciodată vreo altă plimbare nu ne-a făcut mai fericiţi.

Soţia mea parcă avea zece ani. Îşi dădea capul pe spate ca să aibă cerul în faţă.

Deschidea gura şi se străduia să înghită cît mai mulţi fulgi de zăpadă. Pretindea că-i numără. Din cînd în cînd, îmi spunea cîte un număr fantezist:

— O sută cincizeci si cinci.

— Mincinoaso.

Prin pădure, paşii noştri făceau la fel de puţin zgomot ca şi zăpada. Nu spuneam nimic, redescopeream că muţenia era echivalentul fericirii.

Noaptea se lăsă degrabă. Din pricina albului omniprezent, lumina părea însă mai puternică. Dacă liniştea s-ar întrupa în materie, aceasta ar fi zăpada.

Trecuse de ora 6 cînd am ajuns Acasă. Urmele paşilor unui bărbat, încă proaspete, duceau pînă la uşa noastră, apoi se întorceau la vecin. Ne făcură să izbucnim în rîs, mai cu seamă cele care mărturiseau o lungă şi zadarnică aşteptare în faţa intrării. Aveam impresia că puteam citi în aceste amprente; distingeam în ele aerul nemulţumit al domnului Bernardin, care se gîndise probabil că eram foarte prost crescuţi, dacă nu eram acolo ca să-l primim.

Juliette era veselă. Mi se păru surescitată: îmbinarea fericită a acestei plimbări feerice şi a eşecului umilitor al doctorului o aduseseră într-o stare de ebrietate mentală. Existau atît de puţine evenimente în viaţa ei, încît reacţiona la orice cu o intensitate extremă.

Noaptea dormi rău. A doua zi dimineaţa tuşea. Îmi făcui reproşuri: cum am putut s-o las să alerge cu capul descoperit prin ninsoare, să înghită sute de fulgi?

Nu era nimic grav, dar nici nu putea fi vorba de vreo plimbare în ziua aceea.

Îi adusei un ceai la pat.

— Oare va veni azi?

Nici nu mai era nevoie să precizăm cine.

— Poate că l-a descurajat absenţa noastră de ieri.

— La ora 4, în celelalte zile, am aprins lumina în salon. Am putea să n-o mai aprindem.

— În fond, Émile, sîntem obligaţi să-i răspundem?

Suspinai, gîndindu-mă că adevărul iese întotdeauna din gura celor nevinovaţi.

— Ai pus întrebarea potrivită.

— N-ai răspuns.

— Legea nu ne obligă să-i deschidem uşa. Politeţea ne constrînge la asta.

— Sîntem obligaţi să fim politicoşi? Atingea din nou un punct sensibil.

— Nimeni nu este obligat să fie politicos.

— Şi-atunci?

— Problema, Juliette, este că nu ţine de datoria noastră, ci de puterea noastră.

— Nu înţeleg.

— Cînd ai în urmă şaizeci şi cinci de ani de politeţe, mai eşti oare capabil să nu-ţi pese?

— Întotdeauna am fost politicoşi?

— Simplul fapt că-mi pui întrebarea asta dovedeşte în ce măsură sunt înrădăcinate în noi obiceiurile. Sîntem atît de politicoşi, încît politeţea noastră a devenit inconştientă. Nu te poţi lupta cu inconştientul.

— N-am putea încerca?

— Cum?

— Dacă bate la uşă, iar tu eşti la etaj, e normal să nu-l auzi. Mai cu seamă la vîrsta ta. Nici măcar n-ar fi necuviincios.

— De ce-aş fi sus, la etaj?

— Pentru că eu sînt în pat, pentru că stai la căpătîiul meu. Oricum, asta nu-l priveşte. Nu e nimic nepoliticos în a fi sus, la etaj.

Simţeam că avea dreptate.

La ora 4, eram la etaj, aşezat în cameră lîngă bolnavă. Cineva bătu în uşă.

— Juliette, îl aud.

— Nu ştie nimic. Ai putea să nu auzi.

— Îl aud foarte bine.

— Ai putea să dormi.

— La ora asta?

— De ce nu? Eu sînt bolnavă, tu ai adormit ţinîndu-mi companie.

Începeam să mă simt prost. Aveam un nod în gît. Soţia mea mă luă de mînă ca pentru a-mi da curaj.

— O să înceteze imediat.

Cît se înşela! Nu numai că nu se opri, dar bătea din ce în ce mai tare. Ar fi trebuit să fiu la etajul al cincilea ca să nu-l aud. Or, casa nu număra decît două nivele.

Minutele treceau. Domnul Bernardin ajunsese să bată în uşă ca într-o tobă, asemenea unui dement.

— O s-o spargă.

— E nebun. Nebun de legat.

Bătea din ce în ce mai tare. Îmi imaginam masa lui enormă izbindu-se de uşa care va sfîrşi prin a ceda. Să nu mai avem uşă, pe frigul acesta, mi se părea de nesuportat.

Apoi, fu culmea: începu să bată continuu, la intervale mai mici de o secundă. N-as fi crezut că are o asemenea forţă. Juliette devenise livid; dădu drumul mîinii mele.

Se petrecu un lucru oribil: am coborît pe dată şi am deschis uşa.

Torţionarul avea chipul tumefiat de furie. Îmi era atît de frică încît am fost incapabil să articulez vreun sunet. M-am ferit, ca să-l las să intre. Îşi scoase paltonul şi se duse să se aşeze în fotoliul pe care-l considera al lui.

— Nu am auzit, îngăimai.

— Ştiam că sînteţi acasă. Zăpada era neatinsă.

Nu rostise niciodată atîtea cuvinte fără întrerupere. După aceea tăcu, abătut. Ceea ce tocmai spusese demonstra că nu era imbecil. În schimb, atitudinea lui era cea a unui nebun periculos.

După o veşnicie, mai rosti o frază:

— Ieri aţi fost plecaţi. Tonul era cel al acuzării.

— Da. Ne-am plimbat prin pădure. Iar eu tocmai mă justificam! Ruşinat de laşitatea mea, mă simţii obligat să adaug:

— Băteaţi aşa de tare...

Nu vă puteţi imagina de cît curaj am avut nevoie pentru a murmura aceste cîteva cuvinte. Dar el, vecinul nostru, nu simţea nici o nevoie să se justifice. Bătea prea tare? Ei bine, avusese dreptate, din moment ce mă făcuse să deschid uşa.

N-a fost să fie atunci ziua în care să am suficient aplomb pentru a tăcea din gură.

— Soţia mea a răcit, ieri, la plimbare. Este în pat, tuşeşte puţin.

În definitiv, era doctor. Poate o să fie, în sfîrşit, bun la ceva. Cu toate acestea, tăcea.

— Aţi putea s-o examinaţi?

— A răcit, răspunse agasat, părînd să gîndească: „Doar n-o să mă deranjaţi pentru atîta lucru!”

— Nu e grav, dar la vîrsta noastră... Nu catadicsi să mai răspundă. Mesajul era limpede: la ceva mai puţin grav decît o meningită, nu puteam spera să ne acorde îngrijiri.

Tăcea din nou. Un val de turbare puse stăpînire pe mine. Cum! Va trebui să-i consacru două ore imbecilului ăstuia, care nu se scutura din lîncezeală decît dacă era vorba să ne spargă uşa – iar în vremea asta, biata mea soţie suferindă va rămîne singură în patul ei! A, nu. Nu aş suporta aşa ceva.

Curtenitor, i-am spus:

— Scuzaţi-mă, dar Juliette are nevoie de mine. Puteţi rămîne, dacă vreţi, în salon, ori mă puteţi însoţi la etaj.

Oricine ar fi înţeles că este dat afară. Dar vai, domnul Bernardin nu era oricine. Vă jur că îmi ceru, pe un ton sufocat:

— Nu-mi daţi o ceaşcă de cafea?

Nu-mi venea să-mi cred urechilor. Aşadar, ceşcuţa de cafea pe care i-o oferiserăm zilnic, din amabilitate, devenise pentru noi un fel de datorie! Cu o oarecare spaimă, mi-am dat seama că tot ceea ce îi

acordaserăm, încă de la prima vizită, se transformase într-o obligaţie: în creierul lui primitiv, o amabilitate de care dăduserăm dovadă o singură dată căpăta statut de lege.

Doar n-o să-i ofer cafeaua asta! Ar fi fost culmea. Se pare că americanii le spun musafirilor: *„Help yourself.”* Dar nu-i american cine vrea. Pe de altă parte, nu aş avea tupeul să îl refuz. Cu lipsa de îndrăzneală care mă caracterizează, i-am propus o cale de mijloc:

— Nu am timp să pregătesc cafea. Dar cum tot trebuie să pun apă la fiert pentru ceaiul soţiei mele, o să vă ofer o cană de ceai.

Era cît pe ce să adaug: „dacă vreţi”. Am avut curajul elementar să mă abţin.

Cînd i-am adus ceaiul, am urcat cu o infuzie de plante la Juliette care, ghemuită în pat, îmi şopti:

— Ce are? De ce bătea în uşă ca o brută? Avea ochii măriţi de spaimă.

— Nu ştiu. Dar nu-ţi face griji. Nu e periculos.

— Eşti sigur? Ai auzit cu ce forţă lovea în biata uşă?

— Nu este violent. E doar un personaj grosolan.

I-am povestit că domnul îşi pretinsese cafeaua. Ea pufni în rîs.

— Şi dacă l-ai lăsa singur, jos?

— Nu îndrăznesc.

— Încearcă. Doar ca să vedem cum rec-ţionează.

— Nu mi-ar plăcea să înceapă să ne scotocească prin lucruri.

— Nu pare genul.

— Şi care-i genul lui?

— Ascultă, e un mitocan. Ai dreptul să fii mitocan cu un mitocan. Nu coborî, te rog. Mi-e teamă să te ştiu singur cu el.

I-am zîmbit.

— Ţi-e mai puţin teamă cînd eşti lîngă mine, să mă aperi?

În clipa asta, se auzi un bubuit înspăi-mîntător. Apoi un altul asemănător, apoi un al treilea. Ritmul ne confirma ceea ce era pe cale să se întîmple: inamicul urca scările. Treptele erau obişnuite cu puţinele noastre kilograme, masa domnului Bernardin le făcea să urle.

Juliette şi cu mine ne priveam ca nişte copii încuiaţi în cămara unui căpcăun. Nu aveam scăpare. Paşii lenţi şi grei se apropiau. Lăsasem uşa deschisă, nu mă gîndisem s-o închid: la ce-ar fi servit această meschină apărare? Eram pierduţi.

În aceeaşi clipă, eram conştient de ridicolul spaimei noastre: într-adevăr, nu riscam nimic grav. Vecinul nostru era o pacoste, dar nu ne va provoca nici un neajuns. Asta nu ne împiedica să fim înspăimântaţi. Deja îi simţeam prezenţa. Pentru a respecta regulile jocului, apucai mîna bolnavei cu un aer meditativ.

Era aici. Privea scena: soţul îngrijorat, aşezat la căpătîiul soţiei suferinde. Simulai surpriza:

— O, aţi urcat?

Ca şi cum zgomotul scărilor mi-ar fi permis să nu bag de seamă!

Expresia chipului său rezista analizei. Părea în acelaşi timp indignat de proastele noastre maniere, dar şi suspicios: Juliette ar putea doar să se prefacă bolnavă cu singurul scop de a nu-şi îndeplini datoria de gazdă faţă de el.

Ea gemu, cu o gratitudine comică:

— A, domnule doctor, ce drăguţ sînteţi! Dar cred că e o simplă răceală.

Descumpănit, se apropie şi-i puse mîna pe frunte. Îl priveam cu un soi de stupoare: dacă o examina pe soţia mea, asta însemna că îi funcţionează creierul. Ce va urma?

Îşi ridică laba de pe fruntea lui Juliette. Nu zise nimic. Preţ de o clipă, îmi imaginai tot ce poate fi mai rău.

— Ei, doctore?

— Nimic. Nu are nimic.

— Totuşi, tuşeşte.

— Gîtul e puţin inflamat. Dar nu are nimic.

Fraza aceasta, pe care un medic obişnuit ar fi rostit-o cu o voce liniştitoare, suna în gura lui ca un proces-verbal de insultă – „Şi pentru bagatela asta refuzaţi să vă ocupaţi de mine?”

Mă prefăcui că nu am observat nimic.

— Mulţumesc, mulţumesc, domnule doctor! M-aţi liniştit. Cît vă datorez?

Să-l plătesc pentru că a pus mîna pe fruntea soţiei mele ar putea să pară ciudat: dar voiam să nu-i datorez nimic.

Ridică din umeri cu un aer posac. Iar în felul acesta descoperii o trăsătură de caracter a torţionarului nostru – simplul fapt că avea o trăsătură de caracter mă mira: nu îl interesau banii. S-ar fi putut să fie loc în el pentru străfulgerări, dacă nu de nobleţe, măcar de lipsă de vulgaritate?

Fidel personajului său, se grăbi să şteargă orice urmă a acestui început de impresie favorabilă. Înaintă în cameră şi se instală pe un scaun, în faţa noastră.

Schimbai cu Juliette o privire neîncrezătoare: doar n-o să ne asalteze chiar şi în dormitor? Situaţia era pe cît de infernală, pe atît de fără ieşire.

Presupunînd că aş fi fost capabil să dau afară pe cineva, cum să procedez cu el? Cu atît mai mult cu cît tocmai o examinase gratuit pe soţia mea!

Aceasta din urmă sfîrşi prin a se hazarda:

— Domnule doctor, doar n-o să... n-o să rămîneţi aici!

Expresia sa morocănoasă căpătă o nuanţă şocată. Cum! Ce îndrăznea să-i spună?

— Nu e un loc potrivit ca să vă primim. Şi-apoi, o să vă plictisiţi.

Asta i se păru acceptabil. Dar emise propunerea zdrobitoare:

— Dacă mă duc în salon, trebuie să veniţi şi dumneavoastră.

Distrus, am încercat inutilul:

— Nu pot s-o las singură.

— Nu este bolnavă.

Asta depăşea orice imaginaţie. Mă mulţumii să repet:

— Nu pot s-o las singură.

— Nu este bolnavă.

— Dar, în fine, domnule doctor, este fragilă! La vîrsta noastră, e normal!

— Nu este bolnavă.

O privii pe Juliette. Dădea din cap cu resemnare. Să fi avut măcar puterea să declar: „Bolnavă ori nu, rămîn cu ea! Ieşiţi!” Îmi era dat să înţeleg în ce măsură aparţineam rasei celor slabi. Mă detestam.

Mă ridicai, învins, şi coborîi în salon cu domnul Bernardin, lăsînd-o tuşind în dormitor pe biata mea soţie.

Intrusul se înfundă în fotoliu. Luă cana de ceai pe care i-o pregătisem înainte de a urca. O duse la buze. Vă jur că mi-a întins-o, spunînd:

— E rece.

Rămăsei o clipă descumpănit. Apoi, un rîs nebun puse stăpînire pe mine: era colosal! Să fii mitocan în asemenea hal era de neconceput. Rîdeam, rîdeam, şi o jumătate de oră de crispare se topea în această ilaritate.

Luai ceaşca din mîna domnului celui rotofei pe care rîsul meu îl făcea să turbeze de mînie şi mă îndreptai spre bucătărie.

— Vă fac alt ceai imediat.

Cînd se făcu ora 6, plecă. Am urcat în dormitor.

— Te-am auzit hohotind.

I-am povestit episodul cu ceaiul rece. Rîse şi ea. Apoi, păru descumpănită.

— Émile, ce-o să ne facem?

— Nu ştiu.

— Nu trebuie să-i mai deschidem.

— Ai văzut ce s-a întîmplat adineaori. O să spargă uşa dacă nu-i deschid.

— Ei bine, o să spargă uşa! Un prilej minunat ca să ne certăm cu el.

— Dar uşa o să fie spartă. Iarna!

— O s-o reparăm.

— Va fi spartă degeaba, căci nu-i chip să te cerţi cu el. De altfel, e mai bine să rămînem în relaţii bune: este vecinul nostru.

— Şi-atunci?

— E mai bine să te înţelegi cu vecinii.

— De ce?

— Aşa se obişnuieşte. Şi-apoi, nu uita că sîntem singuri aici. E medic, pe deasupra.

— Să fim singuri, tocmai asta voiam. Spui că e medic; eu, una, spun c-o să ne îmbolnăvească.

— Nu exagera. E inofensiv.

— Ai văzut cît de anxioşi am ajuns doar după cîteva zile? În ce stare o să fim peste o lună, peste şase luni?

— Poate c-o să înceteze la sfîrsitul iernii.

— Ştii foarte bine că nu. Va veni în fiecare zi, în fiecare zi, de la 4 la 6!

— Poate că se va descuraja.

— Nu se va descuraja niciodată. Oftai.

— Ascultă, e drept că-i plictisitor. Totuşi, avem o viaţă frumoasă aici, nu-i aşa? E ceea ce ne-am dorit dintotdeauna. N-o să permitem să ne-o otrăvească un amănunt aşa de ridicol. O zi are douăzeci şi patru de ore. Două ore înseamnă a douăsprezecea parte a unei

zile. Adică nimica toată. Avem parte de douăzeci şi două de ore de fericire cotidiană. În numele a ce am îndrăzni să ne plîngem? Te-ai gîndit la soarta celor care nu au nici măcar două ore de fericire pe zi?

— Este acesta un motiv ca să ne lăsăm invadaţi?

— Decenţa ne constrînge să comparăm viata noastră cu a altora. Existenta noastră este un vis. Mi-ar fi jenă să protestez.

— Nu e drept. Ai muncit patruzeci de ani pentru un salariu de mizerie. Fericirea noastră de astăzi este modestă şi pe deplin meritată. Am plătit deja preţul.

— Nu trebuie să judeci aşa. Nimic nu este pe deplin meritat niciodată.

— Şi în ce măsură ne împiedică asta să ne apărăm?

— Să ne apărăm de un biet tîmpit, de o brută pleoştită? Mai bine să rîdem, nu?

— Mie nu-mi vine să rîd.

— Greşeşti. E uşor să rîzi de aşa ceva. De-acum înainte o să rîdem de domnul Bernardin.

A doua zi, Juliette se simţea bine. La ora 4 după-amiază, bătăi în uşă. Mă dusei să deschid, cu zîmbetul pe buze. Hotărîserăm să-l primim cu toată deriziunea pe care o merita.

— O! Ce surpriză! exclamai, descope-rindu-l pe torţionarul nostru.

Intră, morocănos, şi-mi dădu paltonul. Extaziat, continuai:

— Juliette, n-ai să ghiceşti în ruptul capului cine-i aici!

— Cine? întrebă ea din capul scărilor.

— Domnul Palamède Bernardin, fermecătorul nostru vecin!

Soţia mea coborî scările în pas vioi.

— Doctorul? Asta-i bună!

Din tonul ei, înţelesei că se abţine să nu rîdă. Îi luă laba mare între mîinile împreunate şi o duse la inimă.

— Ah, mulţumesc, domnule doctor! Vedeţi, m-am făcut bine. Datorită dumneavoastră.

Grăsanul nu părea să se simtă în largul lui. Îşi smulse mîna dintre palmele lui Juliette şi se îndreptă hotărît spre fotoliul său. Se cufundă în el.

— Doriţi o ceaşcă de cafea?

— Da.

— Ce altceva să vă mai ofer? Ştiţi că ieri mi-aţi salvat viaţa? Ce v-ar face plăcere?

Apatic, nu răspunse nimic.

— O prăjitură cu migdale? Tartă cu mere?

Nu aveam nimic din toate astea în casă. Mă întrebam dacă Juliette nu cumva exagerează. Părea cel puţin să se amuze. Continuă să înşire deserturi imaginare:

— O bucată mare de chec cu fructe confiate? O bezea? Budincă scoţiană cu stafide? Plăcintă cu coacăze? Ecler cu ciocolată?

Mă îndoiam chiar să fi văzut atîtea dulciuri în toată viaţa ei. Medicul începu să-şi arate mina sa indignată. După o lungă tăcere îmbufnată, zise:

— Cafea.

Ignorîndu-i mitocănia, ea se miră:

— Chiar nimic? O, ce păcat. Mi-ar fi făcut atîta plăcere să vă răsfăţ. Graţie dumneavoastră, domnule doctor, renasc!

Sprintenă ca o căprioară, fugi la bucătărie. Ce ar fi făcut oare dacă musafirul nostru ar fi acceptat vreo prăjitură? Zeflemitor, mă aşezai lîngă el.

— Dragul meu Palamède, ce credeţi despre taxonomia chinezească?

Nu spuse nimic. Nu păru, nici măcar o clipă, surprins. Privirea lui obosită putea fi interpretată în

felul următor: „Iar va trebui să suport conversaţia stupidă a individului.”

Hotărîi să fiu insuportabil:

— Borges este ameţitor în legătură cu acest subiect. Nu-mi purtaţi pică dacă citez un pasaj foarte cunoscut din *Investigări*: „În paginile de demult ale unei enciclopedii chinezeşti al cărei titlu este *Tîrgul celest al cunoaşterii benevole*, scrie că animalele se împart în: a) care aparţin Împăratului, b) înmiresmate, c) îmblînzite, d) purcei de lapte, e) sirene, f) fabuloase, g) cîini în libertate, h) incluse în prezenta clasificare, i) care se zbat ca nebunele, j) nenumărate, k) desenate cu o pensulă foarte fină din păr de cămilă, l) et caetera, m) care au spart ulciorul, n) care de departe seamănă cu muştele”. Nu este asta o clasificare ce îl face să zîmbească pe un om de ştiinţă ca dumneavoastră, ba chiar să rîdă de-a binelea?

Şi am pufnit în rîs în cel mai civilizat mod cu putinţă. Domnul Bernardin rămî-nea de piatră.

— Cu toate acestea, cunosc oameni pe care chestia asta nu-i face deloc să rîdă. Şi e drept că dincolo de comicul prezentării, acest exemplu ilustrează spinoasa problemă a abordării taxonomice. Nu există nici un motiv pentru a crede despre categoriile noastre mentale că sînt mai puţin absurde decît cele ale chinezilor.

Juliette ne servi cafeaua.

— Poate că îl oboseşti pe scumpul nostru doctor cu reflecţiile tale obscure...

— Nu se poate să-l fi citit pe Aristotel fără să te fi neliniştit aceste întrebări, Juliette. Şi este imposibil să citeşti acest savuros exerciţiu de incongruitate fără să-l reţii.

— Ar trebui poate să-i explici domnului doctor cine este Aristotel.

— Iertaţi-o, Palamède, cu siguranţă că a uitat rolul pe care l-a jucat Aristotel în istoria medicinei. În

fond, însăşi ideea de categorie este revoltătoare. De ce oare o fi simţit omul nevoia să clasifice realul? Nu vă vorbesc acum despre dualisme, care sînt o transpunere cvasinaturală a dihotomiei originare, adică opoziţia mascul-femelă. De fapt, termenul de categorie nu se justifică decît din momentul în care există mai mult de două planuri. O clasificare binară nu merită acest nume. Ştiţi cui i se datorează şi de cînd datează prima clasificare ternară – şi deci prima categorisire din Istorie?

Torţionarul îşi sorbea cafeaua părînd să gîndească: „Dă-i 'nainte, flecăreşte!”

— Lui Tachandru din Lidia. Vă daţi seama? Cu aproape două secole înaintea lui Aristotel! Ce umilinţă pentru Stagirit! V-aţi gîndit ce s-a petrecut în mintea lui Tachandru? Pentru prima oară, o fiinţă umană a avut ideea să repartizeze realul în funcţie de o ordine abstractă – da, abstractă: astăzi nu mai sîntem conştienţi de asta, dar, la bază, orice diviziune cu un număr mai mare decît doi este pur şi simplu abstracţie. Dacă ar fi existat trei sexe, abstracţia ar fi început la diviziunea cuaternară etc.

Juliette mă privea cu admiraţie.

— Extraordinar! N-ai fost niciodată asa de pasionat.

— Aşteptam, draga mea, să am un interlocutor pe măsura mea.

— Ce noroc că aţi venit, domnule doctor! Fără dumneavoastră, n-as fi ştiut niciodată nimic despre acest Tachandru din Lidia.

— Să revenim la această primă experienţă a taxonomiei. Stiţi în ce consta categorisirea lui Tachandru? Ea decurgea din observaţiile sale asupra lumii animale, Într-adevăr, lidianul nostru era un fel de zoolog. A repartizat animalele în trei specii pe care le numeşte: animale cu pene, animale cu blană şi – ţineţi-vă bine – animale cu piele. Această ultimă clasă

cuprinde batracienii, reptilele, oamenii şi peştii – le citez în ordinea dată de el. Nu e minunat? Îmi place această înţelepciunea antică ce face din uman un animal între altele.

— Sînt perfect de acord cu el. Omul este un animal! se entuziasmă soţia mea.

— Dintr-odată, se ridică mai multe întrebări: unde plasează Tachandru insectele, crustaceele? În concepţia lui, acestea nu sînt animale! Insectele aparţin, după el, lumii pulberii – cu excepţia libelulei şi a fluturelui, pe care le clasează printre animalele cu pene. Cît despre crustacee, vede în ele cochilii articulate. Or, cochiliile aparţin mineralelor, după părerea sa. Cîtă poezie!

— Si florile, unde le aşază?

— Nu amesteca totul, Juliette; vorbim despre animale. Ne putem întreba de asemenea cum de lidianul nu a remarcat că omul este păros. Şi invers, că animalul cu blană are şi el piele. Foarte ciudat. Criteriul lui ţine de impresionism. Din această pricină biologii s-au grăbit să-l ridiculizeze. Nimeni nu catadicseşte să observe că el reprezintă un salt intelectual şi metafizic fără precedent. Căci sistemul lui ternar nu are nimic dintr-o diadă deghizată în triadă.

— Émile, ce e o diadă deghizată în triadă?

— Ei bine, de pildă, dacă ar fi împărţit animalele în grele, uşoare şi mijlocii. Nici Hegel n-a fost în stare s-o facă mai bine... Ce s-a petrecut aşadar în mintea lidianului, în momentul în care şi-a conceput teoria? Întrebarea asta mă înflăcărează. Intuiţia sa dintîi a îmbrăţişat o viziune cu trei criterii, sau o fi început cu o dihotomie obişnuită – pene şi blană – şi pe parcurs şi-a dat seama că nu era suficient? Asta nu vom şti niciodată.

Domnul Bernardin avea expresia unui cîrpaci rătăcit în Bizanţ: un dispreţ suveran. Însă rămînea apatic în fotoliul său.

— Biologii greşesc cînd rîd de el. Oare zoologia elaborează azi taxonomii mai inteligente? Vezi dumneata, Palamède, cînd Juliette şi cu mine am hotărît să venim să trăim la ţară, am cumpărat o carte de ornitologie, cu gîndul să mă familiarizez cu noul nostru mediu.

Mă ridicai ca să caut cartea.

— Iat-o: *Păsările din lume*, Bordas, 1944. Ea descrie păsările începînd cu cele nouăzeci şi nouă de familii de non-păsărele şi terminînd cu cele şaptezeci şi patru de familii de păsărele. Modul acesta de abordare este bizar. Să descrii o fiinţă începînd prin a spune ce nu este are ceva ameţitor. Ce s-ar întîmpla dacă ne-am gîndi să spunem mai întîi tot ceea ce nu este ceva?

— E adevărat! spuse soţia mea, fascinată.

— Imaginează-ţi, prietene, că mi-aş pune în cap să te descriu începînd să enumăr tot ceea ce nu eşti! Ar fi o nebunie. „Tot ceea ce nu este Palamède Bernardin.” Lista ar fi lungă, căci există atîtea lucruri care nu sînt dumneata. Cu ce să încep?

— De exemplu, ai putea să spui că doctorul nu este un animal cu pene!

— Într-adevăr. Şi nu este dezagreabil, nici bădăran, nici idiot.

Juliette făcu ochii mari. Deveni lividă şi-şi duse mîna la gură ca pentru a-şi înăbuşi rîsul.

În schimb, pe chipul oaspetelui nostru nu se citea nimic. În clipa în care pronunţasem ultima replică, îi urmărisem cu atenţie trăsăturile. Nimic. Nici cea mai mică scînteie în privire. Nici măcar nu clipi. Cu toate acestea, nu încăpea nici o umbră de îndoială că auzise. Trebuie să mărturisesc că m-a impresionat.

Brusc, era rîndul meu să scap basma curată. Reluai la întîmplare:

— Este remarcabil că problemele de taxonomie au apărut prin mijlocirea biologiei. Fireşte, ar putea fi o fatalitate logică: n-o să ne mai batem capul să inventăm categorii pentru lucruri atît de puţin variate ca, de pildă, tunetul. Multiplicitatea şi disparatul sunt cele care creează nevoia de a clasifica. Şi ce vreţi altceva mai multiplu şi mai disparat ca animalele şi vegetalele? Dar am putea găsi aici afinităţi mai profunde...

Îmi dădui seama brusc că aceste afinităţi, la care mă gîndisem atîta, îmi scăpaseră. Eram incapabil să-mi amintesc rezultatul a douăzeci de ani de reflecţie. Totuşi, nu mai departe decît în ajun, încă mi le aminteam. Probabil că prezenţa sau mai degrabă opresiunea domnului Bernardin îmi bloca creierul.

— Care sînt aceste afinităţi? se interesă soţia mea.

— Am doar ipoteze, dar sînt sigur că ele există. Dumneata, Palamède, ce crezi?

Aşteptarăm în zadar, nu răspunse nimic. Nu puteam să nu-l admir; imbecil ori nu, avea un curaj sau un tupeu pe care nu-l avusesem niciodată: să nu răspunzi nimic. Nici măcar „Nu ştiu”, nici să ridici din umeri. Indiferenţă absolută. Din partea unui om care se înţepenea în casa mea ore în şir, e de-a dreptul miraculos. Eram fascinat. Şi îl invidiam că este capabil de aşa ceva. Nici măcar nu părea jenat – noi eram cei jenaţi! Culmea! De altfel, nu aveam dreptate să mă mir: dacă bădăranilor le-ar fi ruşine de manierele lor, ar înceta să fie bădărani. Mă surprinsei gîndind cît de minunat e să fii o brută. Ce reuşită: să-ţi permiţi toate mojiciile şi să-i faci pe ceilalţi să aibă remuscări, ca si cînd ei ar fi fost aceia care s-au purtat urît!

Uluitoarea mea dezinvoltură de la începutul întrevederii nu întîrzie să se estompeze. Mai păstram încă aparenţele, monologînd întruna despre Dumnezeu ştie ce presocratic, dar simţeam limpede că nu mai eram pe o poziţie de forţă.

A fost oare fructul imaginaţiei mele? Mi se păru că văd trecînd peste chipul vecinului nostru o expresie pe care aş fi putut s-o traduc în următorii termeni: „De ce îţi dai atîta osteneală? Am cîştigat, şi nu se poate să nu ştii asta. Simplul fapt că stau aşezat în fiecare zi în salonul tău vreme de două ceasuri nu constituie oare o dovadă? Oricît de strălucite ţi-ar fi discursurile, nu poţi face nimic împotriva acestei evidenţe: sînt la tine acasă şi te agasez.”

La ora 6, plecă.

Nu reuşeam să dorm. Juliette băgă de seamă. Probabil că bănuia ce mă frămîntă, căci spuse:

— Ai fost tare de tot, azi după-amiază.

— Pe moment, aşa am crezut şi eu. Dar nu mai sînt aşa de sigur.

— Toate consideraţiile alea filosofice pentru a-l face să înţeleagă că e un tip imposibil! Era cît pe ce să aplaud!

— Poate. Dar la ce a folosit?

— I-ai spus-o de la obraz.

— Oamenilor de felul acesta nu le-o spui de la obraz.

— Ai constatat că era incapabil să-ţi răspundă.

— Ai constatat că noi eram cei care ne simţeam jenaţi, nu el. Nimic nu îl face să se simtă prost.

— De unde ştii ce se petrece în forul lui interior?

— Chiar presupunînd că se petrece ceva, asta nu schimbă cu nimic datele problemei: la urma urmelor, rămîne aşezat în salonul nostru.

— În orice caz, eu una m-am distrat grozav.

— Cu atît mai bine.

— Mîine o luăm de la capăt?

— Da. Pentru că nu e de făcut nimic altceva. Nu cred că gingăşiile tale neruşinate şi dezmăţul meu de erudiţie vor reuşi să-l facă să plece. Vor avea cel puţin meritul să ne amuze.

Eram într-o situaţie disperată.

Avantajul necazurilor este că îl urmăresc pe individ pînă la ultimele consecinţe. Eu, care nu practicasem niciodată introspecţia, mă surprinsei explorîndu-mi adîncurile ca şi cum aş fi sperat să găsesc acolo o forţă neexploatată încă. în loc de asta, am descoperit o mulţime de lucruri despre mine. De exemplu, nu ştiam că sînt lipsit de curaj. În patruzeci de ani cît am predat la liceu, nu am avut de suportat nici o neplăcere. Elevii mă respectau. Presupun că mă bucuram de o anumită autoritate naturală. Dar greşisem trăgînd concluzia că eram de partea celor puternici. într-adevăr, eram de partea celor civilizaţi: cu aceştia eram dezinvolt. Fusese suficient să mă confrunt cu o brută pentru a constata limitele puterii mele.

Căutam amintiri care să-mi fie utile; dădui peste foarte multe care nu erau. Spiritul are sisteme de apărare inexplicabile: îl chemi în ajutor şi, în loc să-ţi aducă salvarea, nu îţi injectează decît amintiri frumoase. În definitiv, nu greşeşte, căci aceste imagini frumoase, chiar dacă nu te scot din belea, constituie o salvare pentru moment. Memoria se comportă atunci ca negustorul de cravate în deşert: „Apă? Nu, dar, dacă vreţi, am o gamă largă de cravate.” – în ocurenţă: „Cum să scapi de un opresor? Habar n-am, dar aminteşte-ţi de trandafirii aceia tomnatici care te-au fermecat acum cîtiva ani...”

Juliette la zece ani. Eram copii ai oraşului. Soţia mea, la zece ani, avea cel mai lung păr din şcoală. Culoarea şi strălucirea lui te duceau cu gîndul la

marochin. Eram „căsătoriţi” deja de patru ani. Nunta noastră fusese recunoscută de întregul univers, începînd cu părinţii noştri – în special de ai mei, care aveau vederi largi.

O invitam uneori să vină să doarmă la noi acasă – invers nu se întîmpla niciodată, căci părinţii ei considerau că este „prea devreme”. Această restricţie mă lăsa perplex; ştiau doar că fiica lor îşi petrece adesea noaptea la mine. Transgresiunea era admisă aşadar în casa mea, dar nu şi în a lor. Găseam ciudat lucrul acesta, dar nu făceam nici un comentariu, de teamă să nu o rănesc pe Juliette.

Părinţii mei nu erau bogaţi: aveam o săliţă pentru duş, dar nu aveam baie. Din acest motiv, vana rămîne pentru mine un sinonim al luxului. Săliţa în care se afla duşul nu era încălzită şi mi-e greu să înţeleg de ce această amintire stăruitoare îmi este aşa de dragă. Juliette şi cu mine ne spălam împreună de la „căsătoria” noastră fără ca acest lucru să mă fi tulburat cîtuşi de puţin: nuditatea ei aparţinea fenomenelor naturale, în aceeaşi măsură ca ploaia sau asfinţitul şi niciodată nu mi-ar fi trecut prin minte să văd în asta erotism.

Cu excepţia zilelor de iarnă. Seara, înainte de culcare, făceam duş împreună. Trebuia să te dezbraci în încăperea aceea îngheţată: o adevărată aventură. La fiecare obiect de îmbrăcăminte pe care îl dădeam jos, scoteam cîte un urlet din pricina frigului care ne pătrundea tot mai tare. Goi puşcă, nu mai eram decît un ţipăt lung de suferinţă glaciară.

Ne strecuram în spatele perdelei şi deschideam robinetul. Apa curgea, mai întîi polară, ceea ce prilejuia o nouă salvă de ţipete. Soţia mea impuberă se înfăşură în draperia din plastic pentru a se proteja. Apoi, într-o clipă, duşul începea să scuipe o ploaie arzătoare, iar noi ne clamam uluirea cu rîsete ascuţite.

Eu eram bărbatul: mie îmi revenea datoria să reglez temperatura apei. Sarcină complexă, căci la cea mai uşoară atingere a robinetului jetul trecea de la temperatura de fierbere la cea a îngheţului sau invers. Era nevoie de cel puţin zece minute pentru a obţine o temperatură suportabilă. În vremea aceasta, Juliette, drapată în peplumul ei de plastic, rîdea de oroare la fiecare răsturnare de situaţie.

Cînd apa devenea potrivită, îi întin-deam mîna ca să mi se alăture sub jet. Perdeaua se desfăşura şi dezvăluia o fată subţirică, albă, în vîrstă de zece ani, acoperită cu o enormă coamă de roib. Graţia ei îmi tăia respiraţia.

Se refugia sub fascicolul lichid şi mugea de plăcere pentru că reglasem la fix temperatura. Îi cuprindeam părul lung şi îl udam, uimit să-i văd volumul micşorîn-du-se sub apă. Îl strîngeam ca pentru a face din el o funie. Spatele ei îngust îmi apă-rea atunci în toată paloarea sa, cu omoplaţii proeminenţi, ca nişte aripi strînse.

Luam o bucată de săpun şi îi frecam părul pînă făcea spumă. Îl adunam în creştetul capului, îl frămîntam şi îl clădeam într-o coroană mai mare decît craniul ei. Apoi îi săpuneam trupul; cînd treceam printre coapse, Juliette scotea ţipete ascuţite, căci se gîdila.

Apoi ne clăteam unul pe altul ore în şir. Ne simţeam grozav sub jetul acela de apă caldă, nu ne mai venea să ieşim de acolo. Trebuia totuşi s-o facem. Închideam brusc robinetul, soţia mea dădea la o parte perdeaua şi ne învăluia o pală de aer rece. Urlam la unison şi ne repezeam la prosoape.

Juliette se învineţea, trebuia s-o fricţionez. Rîdea, clănţănea din dinţi şi zicea: „O să mor.” Îşi trăgea pe cap cămaşa de noapte lungă, albă, şi mă implora să vin repede în pat, lîngă ea, ca s-o încălzesc.

Ajungeam în cameră şi nu vedeam în patul de puf decît părul ud: era singurul semn tangibil al prezenţei sale, căci trupul ei firav nu era destul să boltească plapuma. Mă strecuram lîngă ea şi îi vedeam chipul poznaş. „Mi-e frig!”, spunea. Atunci o luam în braţe, o strîngeam tare şi îi suflam aer cald pe ceafă.

În felul acesta, singurele mele amintiri din copilărie care ar putea fi calificate drept erotice sînt legate de iarnă. Mă frapează prin continua alternare de durere şi plăcere: de parcă aş fi avut nevoie de suferinţa provocată de frig ca să îmi apară nu numai farmecele adorabile ale soţiei mele de zece ani, ci şi modalităţile de a profita de ele.

Îmi dau seama acum că sînt cele mai frumoase amintiri din copilăria mea şi deci din viata mea.

De ce naiba a trebuit să am parte de un torţionar pentru a găsi în memoria mea o astfel de comoară?

Părul lui Juliette era alb si tuns scurt. În afară de asta, nu se schimbase. Nimic în ea nu evoca îmbătrînirea. Părea doar că ieşise dintr-o lungă boală în care îşi pierduse părul bogat.

Ceea ce rămăsese din pletele ei avea acum o culoare fermecătoare ce părea artificială: albul albăstrui al unui tutu romantic.

Şi o moliciune! O moliciune ce nu aparţinea lumii acesteia. Chiar şi puful unui bebeluş ar fi aspru, prin comparaţie. Aşa trebuie să fie părul îngerilor.

Îngerii nu au copii, nici Juliette nu are. Ea este propriul ei copil – şi al meu.

Nu aveam habar de încetineala zilelor. Lumea întreagă strigă în gura mare că timpul trece repede. Fals.

Era mai fals ca niciodată în ianuarie acela. Ca să fiu mai exact, fiecare perioadă a zilei avea propriul său ritm: serile erau lungi şi blînde, dimineţile scurte

şi pline de speranţă. La începutul după-amiezei, o spaimă neexprimată accelera cadenţa minutelor pînă la ameţeală. Şi, la ora 4, timpul se împotmolea.

Lucrurile stăteau prost: plaja de timp acordată domnului Bernardin sfîrşise prin a deveni esenţa zilelor noastre. Nu îndrăzneam să ne-o mărturisim, dar eram siguri că împărtăşim amîndoi această părere.

Făceam pe viteazul. Din moment ce oaspetele nostru ni se impunea pentru a nu spune nimic, nu era oare logic să-l scald într-un potop de cuvinte neîntrerupt şi fastidios? Neîntrerupt ca să nu mă plictisesc eu, şi fastidios ca să-l plictisesc pe el.

Trebuie să mărturisesc că îmi făcea plăcere acest exerciţiu. Eu, care nu vorbisem niciodată prea mult în societate, eram constrîns să fac asta de-acum înainte – admiţînd că doctorul ar putea trece drept societate. Experienţa mea de profesor îmi era de ajutor, dar exista o diferenţă esenţială: la liceu, mă străduiam să captez atenţia elevilor. În salonul meu, dimpotrivă: îmi dădeam toată osteneala să fiu cît mai rebarbativ posibil. În felul acesta descoperii un adevăr pe care nu îl bănuisem: este mai amuzant să fii plictisitor decît să fii amuzant. La cursuri, cînd încercam să fac din Cicero o imagine vie, mi se întîmpla să-mi înăbuş cîte un căscat interior. În schimb, copleşindu-l pe tor-ţionarul nostru cu erudiţia mea indigestă, nu mă puteam împiedica să nu jubilez. Înţelesei în sfîrsit de ce sînt conferenţiarii mai întotdeauna ucigător de plictisitori.

Cum abia debutam în meseria de persoană enervantă, mi se întîmpla să am lacune. Le mobilam cu ce puteam. într-o zi, pe cînd frazam de o oră despre Hesiod, mă trezii în vid. Demonul profită pentru a-mi inspira această întrebare indiscretă:

— Si doamna Bernardin? Vecinului îi trebui ceva timp ca să reacţioneze şi de data asta l-am înţeles: să

fii întrebat despre soţie în timp ce cu cinci secunde înainte fusese vorba despre Hesiod constituia un motiv pentru a fi descumpănit.

De fapt, nu îmi răspunse. Se mulţumi să mă privească cu un aer indignat. Dar nu mă mai formalizam, căci luasem cunoştinţă de un adevăr general: Palamède Bernardin era în permanenţă nemulţumit.

Insistai:

— Da. Vă primim în fiecare zi cu plăcere. Am fi şi mai fericiţi dacă soţia dumneavoastră ar binevoi să vă însoţească.

Îmi spuneam, în realitate, că prezenţa jumătăţii lui nu ar putea înrăutăţi lucrurile. Şi cum oaspetelui nu părea să-i fie pe plac sugestia mea, mi se păru cu atît mai bună.

— Cunosc delicateţea dumneavoastră proverbială, Palamède. Ce-aţi spune să veniţi cu ea să luăm ceaiul sau o cafea mîine după-masă? Tăcere.

— Juliette va fi încîntată să aibă o companie feminină. Care este prenumele doamnei Bernardin?

Cincisprezece secunde de gîndire.

— Bernadette.

— Bernadette Bernardin?

Izbucnii într-un rîs idiot, încîntat de grosolănia mea.

— Palamède şi Bernadette Bernardin. Un prenume ciudat şi unul banal, dar iterativ. Minunat.

Se petrecu un lucru neaşteptat: vecinul nostru luă poziţie.

— N-o să vină.

— O, iertaţi-mă dacă v-am supărat! Vă rog să mă scuzaţi. Prenumele dumneavoastră sînt fermecătoare.

— Nu de asta.

Rar mai vorbise atîta.

— E cumva bolnavă?

— Nu.

Conştient şi mulţumit de indiscreţia mea, continuai:

— Vă înţelegeţi bine?

— Da.

— În cazul acesta e simplu, Palamède! Atunci, e hotărît. Şi ca să te obligăm să ne-o prezinţi pe soţia dumitale, nu vă invităm la ceai, ci vrem să luaţi cina în compania noastră; mîine, la ora 8. Şi, aşa cum ştii prea bine, e foarte nepoliticos să refuzi o invitaţie la cină.

Juliette ieşi din bucătărie ca să mă contemple cu groază. O liniştii cu o privire şi continuai fără umbră de scrupule:

— Doar că, avînd în vedere că va trebui să facem pregătiri pentru această ocazie atît de deosebită, îţi cerem, dragă Palamède, să nu vii la noi mîine după-amiază. De data aceasta, vom aştepta seara ca să ne vedem.

Juliette se întoarse în bucătărie ca să-şi ascundă rîsul nebun.

Domnul Bernardin era consternat. Fără îndoială că din pricina asta, miracol! plecă la 6 fără 5. Eram încîntat.

Soţia mea si cu mine, atît sub şocul eşecului său umilitor, cît şi al invitaţiei noastre necuviincioase, ramaserăm îndoiţi de rîs o bună bucată de vreme.

— De fapt, Émile, ar trebui să-i invităm în fiecare seară. Am avea după-amiezele libere.

— E o idee. Dar să aşteptăm mai bine să descoperim farmecele Bernadettei. Bănuiesc că sînt ameţitoare.

— Nu poate fi mai îngrozitoare decît soţul ei.

Eram sincer nerăbdători să o vedem.

Juliette se trezi la 5 dimineaţa. Situaţia o excita în aşa măsură, încît eram neliniştit.

Cu zîmbetul ei de la şase ani, mă întrebă:

— Şi dacă le-am pregăti de mîncare ceva infect?

— Nu. Nu uita că trebuie să mîncăm şi noi.

— Crezi?

— Cum altfel? În orice caz, n-ar fi o politică bună. Ar fi mai bine, dimpotrivă, să-i facem să se simtă prost printr-un fast exagerat. O să purtăm haine mult prea elegante. O să le servim feluri de mîncare de o fineţe copleşitoare.

— Păi... nu avem nici hainele, nici ingredientele pentru acest fast.

— E un fel de a zice. Scopul jocului este să le fim superiori. Şi chiar sîntem.

Aşa am şi fost. Camera de zi fu curăţată şi lustruită în exces. Ne petrecurăm după-amiaza gătind. La lăsarea serii, ne îmbrăcarăm cu haine cît se putea de potrivite.

Juliette alese o rochie strîmtă din catifea neagră care îi punea în valoare silueta zveltă.

Se spune că punctualitatea este politeţea regilor. Dar ce ar fi un rege dacă ar avea doar punctualitatea drept unic semn de curtoazie? Ei bine, el ar fi vecinul nostru. Sosea întotdeauna la timp, aproape la secundă.

La ora 8 fix, se auzi o bătaie în uşă.

Domnul Bernardin ne părea mărunt şi locvace. Slăbise oare, învăţase să vorbească? Nici gînd.

Numai că o întîlniserăm pe soţia lui.

Cu foarte multă vreme în urmă, ne duseserăm să vedem *Satiricon* de Fellini.

Juliette mă ţinuse tot timpul de mînă, ca şi cum ni s-ar fi proiectat filmul *întoarcerea morţilor vii*. La scena descoperirii hermafroditului în peşteră, crezusem că va ieşi din sală, într-atît îi era de frică.

Cînd a intrat doamna Bernardin, am încetat să mai respirăm. Era la fel de înspăimîntătoare ca şi

creatura felliniană. Nu că i-ar fi semănat, departe de asta, dar, ca şi aceea, era la limita umanului.

Vecinul ne trecu pragul, apoi scoase mîna afară: trase înăuntru ceva enorm si lent. Era vorba de un morman de carne îmbrăcat într-o rochie, sau mai degrabă înfăşurat într-o ţesătură.

Trebuia să te pleci în faţa evidenţei: cum cu doctorul nu mai era nimeni altcineva, eram obligaţi să conchidem că această protuberanţă se numea Bernadette Bernardin.

Dar nu: cuvîntul „protuberanţă" nu se potrivea. Grăsimea sa era prea netedă şi albă pentru a evoca acest gen de eflorescentă.

Un chist, lucrul acesta era un chist. Eva a fost făcută dintr-o coastă a lui Adam. Doamna Bernardin crescuse fără îndoială ca un chist în pîntecele torţionarului nostru. Uneori sînt operaţi bolnavi care au un chist intern ce cîntăreşte dublul, ba chiar triplul greutăţii lor: Palamède luase în căsătorie grămada de carne de care fusese eliberat.

Această explicaţie era pură elucubraţie din partea mea, fireşte. Totuşi, părea mai verosimilă decît versiunea „raţională": ca buhăiala aceasta să fi fost, cîndva, o femeie – astfel încît cineva să o ceară de nevastă –, asta nu. Raţiunea nu putea să accepte o asemenea eventualitate.

Dar nu era momentul să stăm pe gînduri: trebuia să-i primim pe cei doi soţi în casa noastră. Juliette se comportă ca o eroină. Se apropie de chist şi-i întinse mîna, spunînd:

— Scumpă doamnă, ce plăcere să vă cunoaştem.

Spre marea mea surpriză, din morman se desprinse un tentacul de slănină şi se lăsă atins de degetele soţiei mele. Nu am avut curajul să o imit. Condusei în salon cele două tancuri.

Doamna fu înghesuită pe canapea. Domnul se aşeză în fotoliul său. Nu se mai clintiră si tăcură.

Eram consternaţi. Mai cu seamă eu, care fusesem la originea acestei invazii – a acestei desfăşurări de osînză sub acoperişul nostru. Şi cînd mă gîndesc că avusesem această iniţiativă ca să-l fac pe vecinul nostru să se simtă stingherit!

Bernadette nu poseda nas; găuri nedefinite îi ţineau loc de nări. Fante înguste situate mai sus conţineau globii oculari: probabil că ochi, despre care nici un indiciu nu-ţi permitea să afirmi că văd. Ceea ce mă intriga cel mai tare era gura: ai fi zis că e a unei caracatiţe. Mă întrebam dacă acest orificiu are capacitatea de a produce sunete.

Foarte civilizat, mă adresai femeii cu o naturaleţe care mă surprinse pe mine însumi:

— Scumpă doamnă, cu ce pot să vă servesc? O vişinată? Un deget de sherry? Porto?

Se petrecu un lucru terifiant: mormanul se întoarse spre soţul ei şi sughiţă nişte grohăieli înăbuşite. Palamède, care părea că se pricepe la bolboroseli, traduse:

— Fără alcool. Descumpănit, insistai:

— Suc de fructe? Portocale, mere, roşii? O nouă salvă de zgomote. Interpretul

transmise:

— Un pahar de lapte. Cald şi fără zahăr. Adăugă, după zece secunde de jenă:

— Pentru mine, o vişinată.

Eu şi Juliette eram pe deplin fericiţi că aveam ocazia să ne refugiem la bucătărie. În vreme ce se încălzea laptele, nu îndrăzneam să ne privim. Pentru a destinde atmosfera, murmurai:

— Îl turnăm într-un biberon? Rîs convulsiv al fetiţei cu păr alb. Cînd îi întinsei paharul, tentaculul de slănină îmi atinse mîna. Un fior de dezgust îmi străbătu şira spinării.

Asta nu fu nimic în comparaţie cu repulsia care îmi încleşta maxilarele atunci cînd paharul i se inseră

în gură. Orificiul fu închis cu ceea ce îi servea drept buze şi începu să aspire. Laptele fu supt dintr-odată, dar înghiţit în mai multe reprize;

fiecare deglutiţie făcea zgomotul unei ventuze de cauciuc care desfundă o chiuvetă.

Eram oripilat. Repede, să vorbim, să spunem orice.

— De cît timp sînteţi căsătoriţi? Cînd îmi lăsam inconştientul să se exprime, acesta era întotdeauna indiscret.

La capătul a cincisprezece secunde, soţul răspunse:

— Patruzeci şi cinci de ani.

Patruzeci şi cinci de ani cu chistul. Începeam să înţeleg mai bine starea mentală a acestui bărbat.

— De două ori mai mult decît noi, spusei cu admiraţie pentru această longevitate conjugală.

Simţeam că vocea îmi sună fals. Din cauza asta nu reuşeam să-mi controlez cuvintele. Şi pusei întrebarea monstruoasă:

— Aveţi copii?

În clipa următoare, mă blestemai. Poţi avea copii cu... aşa ceva? Totuşi, reacţia domnului Bernardin mă sideră. Se înroşi de mînie şi spuse cu o voce furioasă:

— Mi-aţi mai pus întrebarea asta! În prima zi!

Gîfîia de turbare. În mod vizibil, ceea ce îl scotea din fire nu era cruzimea necugetată a întrebării mele, ci faptul că îmi dăduse deja un răspuns. În lumina acestei explozii, îmi dădui seama de excepţionala memorie a torţionarului. Facultate care nu-i servea la nimic altceva decît la a se supăra atunci cînd prindea pe cineva pe picior greşit la capitolul amintiri.

Bolborosii o scuză. Tăcere. Nu îndrăzneam să vorbesc. Nu mă puteam împiedica s-o contemplu pe doamna Bernardin. Fusesem învăţat, de cînd mă ştiu, că nu trebuie să-i priveşti insistent pe cei anormali. Şi cu toate acestea, nu mă puteam abţine.

Observai că lucrul acesta, care trebuie să fi avut vreo şaptezeci de ani, nu-şi arăta vîrsta. Piela ei – în sfîrşit, membrana care înfăşura bucata aceasta de osînză – era netedă şi fără riduri. Pe cap avea o frumoasă podoabă capilară neagră, sănătoasă si fără un fir alb.

O voce interioară şi demoniacă îmi murmură. „Da, Bernadette este proaspătă ca-n prima zi.” Îmi muşcai buzele pentru a-mi înăbuşi un rîs nebun, de nestăpînit. Atunci am remarcat panglica albastră ca cerul cu care cineva – Palamède, fără îndoială – legase cîteva meşe de păr. Această cochetărie îmi dădu gata puterea de stăpînire: începui să sughiţ într-un mod jalnic, maladiv.

Cînd avui puterea să mă opresc, îl văzui pe domnul Bernardin fixîndu-mă nemulţumit.

Adorabila Juliette îmi sări în ajutor:

— Émile, poţi să te ocupi de cină? Mulţumesc, eşti un înger.

Ajuns în bucătărie, o auzii lansîndu-se într-un lung monolog:

— Aţi remarcat amabilitatea soţului meu? Mă tratează ca pe o prinţesă. Şi face asta de cînd aveam şase ani. Da, amîndoi aveam şase ani cînd ne-am cunoscut. Ne-am iubit din prima clipă. Nu ne-am mai despărţit niciodată. În cincizeci şi nouă de ani de viaţă comună, n-am încetat o clipă să fim fericiţi unul cu altul. Émile este un bărbat de o inteligenţă şi o cultură excepţionale. S-ar fi putut plictisi cu mine. Dar nu! Nu avem decît amintiri frumoase, În tinereţe, aveam păr castaniu foarte lung.

Émile se ocupa de el: îl pieptăna, îl coafa. Nu s-a văzut niciodată un profesor de greacă şi de latină care să se priceapă aşa de bine la coafat. În ziua nunţii noastre, mi-a făcut un coc fabulos. Iată, uitaţi-vă la fotografie. Aveam douăzeci şi trei de ani. El era aşa de frumos! Ştiti că am păstrat rochia de mireasă? O mai

îmbrac încă, uneori. Mă gîndisem s-o pun în seara aceasta, dar s-ar fi putut să vi se pară bizar. Nici eu, doamnă, nu am avut copii. Nu regret. Lumea de azi e aşa de dură pentru tineri. Pe vremea noastră, era uşor. Sîntem născuţi la o lună diferenţă, el în 5 decembrie 1929, iar eu în 5 ianuarie 1930. Ce noroc că nu am fost mai vîrstnici! Émile ar fi trebuit să se ducă la război, poate că ar fi murit acolo. N-aş fi putut trăi fără el. Înţelegeţi, nu-i aşa? Doar şi dumnea-voastră aţi trăit atîta vreme împreună.

Mi-am vîrît capul pe uşă ca să asist la spectacol. Juliette vorbea singură cu exaltare, în vreme ce torţionarul privea în gol. Cît despre vecină, era imposibil să-ţi dai seama ce făcea.

Trecurăm la masă. Instalarea doamnei Bernardin a fost un adevărat tur de forţă. Două treimi din volumul ei debordau de-o parte şi de alta a scaunului. Oare n-o să se prăvălească? Ca să evităm surparea, am înţepenit scaunul cît mai aproape de masă. În felul acesta, trupul ei era imobilizat. Dar era de preferat să nu te uiţi la colacul de slănină etalat în jurul farfuriei.

Asta se întîmpla cu un an în urmă şi nu mai ştiu ce-am mîncat. Îmi amintesc doar că am pregătit cu mare grijă meniul cel mai rafinat din cîte există. Mărgăritare aruncate porcilor? Mai rău. Porcii mănîncă orice, fără discernămînt; totuşi, au aerul că le face plăcere.

Vecinul nostru mînca lacom si cu dezgust. Înfuleca din belşug, părînd să găsească totul infect. Nu făcu nici un comentariu despre nici un preparat. În timpul mesei nu spuse decît o frază – de o lungime considerabilă pentru el:

— Mîncaţi aşa de mult şi rămîneţi slabi!

Ne-o azvîrli cu mînie. Eram cît pe ce să-i răspund că nu ne era deloc îngăduit să mîncăm mult, avînd în vedere puţina mîncare pe care ne-o lăsaseră. Avui înţelepciunea să păstrez remarca pentru mine.

Doamna Bernardin avea gesturi de o extremă încetineală. Mă gîndeam că ar trebui să o ajut să taie carnea, dar se descurca singură. De fapt, se servea de gură ca de un cuţit. Ducea pînă la orificiu bucăţi enorme şi buzele-plisc preluau o anumită cantitate. Tentaculul cobora din nou cu încetinitorul şi punea în farfurie surplusul, care sfîrşea prin a semăna cu o sculptură din mîncare.

Baletul acesta avea ceva graţios. Îţi venea să verşi numai atunci cînd vedeai ce-i fabrica gura după aceea. N-o să vă povestesc.

Îi puteai acorda cel puţin beneficiul îndoielii: nu era imposibil ca vecinei noaste să-i fi făcut plăcere să mănînce. Chipul soţului ei, în schimb, spunea pe şleau: nu se putea găti mai prost decît o făcuserăm noi. Ceea ce nu-l împiedica să golească platourile, avînd aerul că spune: „Trebuie s-o facă şi pe asta cineva.”

Juliette păru să se gîndească la acelaşi lucru ca şi mine, căci întrebă:

— Ce mîncaţi, de obicei, domnule?

Cincisprezece secunde de reflecţie duseră la sentinţa:

— Supă.

Asta putea să spună tot, dar nu afla-răm mai multe. În zadar insistarăm: „Ce fel de supă? Limpede, cremă, de peşte, de mazăre, cu crutoane, cu carne, cu găluşte, ciorbă, rece, de ciuperci, cu smîntînă, cu brînză rasă, de praz...?” Singurul răspuns pe care îl primirăm, ciclic, fu:

— Supă.

Şi totuşi el era cel care o pregătea. Fără îndoială că ceream prea mult.

Desertul fu o catastrofă. Este singurul fel de care îmi amintesc, si asta din motive bine întemeiate: profiterol cu sos de ciocolată topită. Chistul se excită la mireasma şi la vederea ciocolatei. Vru să păstreze

sosiera şi să ne lase gogoloaiele de aluat. Şi Juliette şi eu eram deschişi la genul acesta de sugestie, doream mai cu seamă să evităm dramele. Domnul Bernardin fu cel care se opuse.

Asistarăm la o ceartă conjugală de gradul trei. Medicul se ridică şi puse cu autoritate cîteva profiteroluri în farfuria jumătăţii lui. Apoi le acoperi cu o doză rezonabilă de ciocolată şi puse sosiera departe de ea. De îndată ce obiectul se îndepărtă de pofta nemăsurată, soţia lui începu să scoată nişte gemete care nu aveau nimic omenesc. Tentaculele se lungeau cum puteau către Graal. Doctorul luă sosiera în braţe spunînd cu o voce fermă:

— Nu. Nu poţi. Nu.

Urlete din partea lui Bernadette. Soţia mea murmură:

— Domnule, puteţi să i-o daţi. Pot să mai topesc nişte ciocolată, e simplu.

Intervenţia fu ignorată. Tonul urca între cei doi Bernardin. El striga: „Nu!”, iar ea striga ceva înrudit cu un idiom. Puţin cîte puţin identificarăm un sunet:

— Supă! Supă!

Aşadar, ea crezuse că are de-a face cu o variantă a hranei sale de bază. Avui neghiobia să spun:

— Nu, doamnă, nu e supă, este sos de ciocolată. Nu e acelaşi lucru.

Chistul păru să considere vorbe de clacă precizările mele ridicole şi urlă şi mai dihai.

Juliette si cu mine am fi vrut să fim în altă parte. Disputa nu înceta să se agraveze, nu se anunţa nici o domolire. Palamède recurse atunci la o soluţie la care nu s-ar fi gîndit nici măcar Solomon: scoase lingura din recipient, o linse, apoi bău conţinutul sosierei dintr-o sorbitură. După aceea o puse la loc pe masă, cu aerul că găsise ciocolata abjectă.

Se auzi un ultim urlet chistic, sfîşietor:

— Supă!

După care lucrul acela se linişti, învins, dezolat. Nu se mai atinse de farfurie.

Noi eram revoltaţi. Ce ins mîrşav! Să se forţeze să lipăie un sos care nu-i plăcea, sub pretextul că o învaţă bunele maniere pe biata handicapată! De ce nu îi îngăduia soţiei lui să aibă o plăcere? Eram gata să mă scol ca să pregătesc o cratiţă de ciocolată topită pentru bietul mamifer. Dar mi-a fost teamă din nou de reacţia torţionarului.

Începînd din clipa aceea, Bernadette ne inspiră o simpatie plină de tandreţe.

După cină, am mutat iar masa invitatei noastre pe canapea, în vreme ce doctorul se prăbuşea în fotoliu. Juliette propuse cîte o cafea. Domnul acceptă; doamna, îmbufnată, nu emise nici un sunet.

Soţia mea nu insistă şi dispăru în bucătărie. Zece minute mai tîrziu reveni cu trei cafele şi o cană mare cu ciocolată topită.

— Supă, spuse ea întinzîndu-i obiectului cana, cu un zîmbet amabil.

Palamède păru mai nemulţumit ca niciodată, dar nu îndrăzni să protesteze. Îmi veni să aplaud: ca de obicei, Juliette avusese mai mult curaj decît mine.

Chistul îşi lipăia sosul cu mugete de voluptate. Era respingător, dar eram Încîntaţi. Furia reţinută a soţului ei ne făcea şi mai fericiţi.

Mă avîntai într-un monolog asupra rolului pe care l-a avut Parmenide în elaborarea vocabularului filosofic. În zadar am fost odios, extenuant, confuz şi arid; musafirii mei nu dădeau nici un semn de exasperare.

Încetul cu încetul am înţeles că îmi apreciau logoreea. Nu pentru că i-ar fi interesat, ci pentru că îi legăna. Doamna Bernardin nu era altceva decît un enorm organ digestiv. Zgomotul monoton care izvora din gura mea îi provoca acel minunat calm la care aspiră viscerele. Vecina petrecea o seară încîntătoare.

La ora 11 fix, doctorul o ridică de pe canapea. Dacă „imposibil” nu e un cuvînt franţuzesc, atunci „mulţumesc” nu este unul bernardin. În aceste circumstanţe, noi eram cei care am fi vrut să le mulţumim, pentru că plecau.

Nu stătuseră decît trei ore, ceea ce ar fi frizat insulta din partea unor invitaţi obişnuiţi. Numai că trei ore petrecute cu soţii Bernardin te făceau să crezi că e vorba de dublul acestei durate.

Palamède se îndepărtă în noapte tîrîndu-şi povara matrimonială amorfă. Părea un vas pilot remorcînd un şlep.

A doua zi dimineaţa ne-am trezit cu execrabila senzaţie de a fi comis o eroare. Care? Nu ştiam, dar nu ne îndoiam că îi vom suporta consecinţele.

Nu îndrăzneam să vorbim despre ce s-a întîmplat. Spălatul vaselor ni s-a părut o binefacere: sărmanii soldaţi gustă misiunile anoste, căci acestea calmează.

Pînă după-amiază nu schimbaserăm încă o vorbă. Privind pe fereastră, Juliette trase prima salvă, cu o voce anodină:

— Crezi că era deja aşa, cînd a luat-o de nevastă?

— Si eu mă întreb acelaşi lucru. Văzînd-o, pare imposibil să fi fost normală cîndva. Pe de altă parte, dacă era deja... aşa, de ce-a luat-o de nevastă?

— Este medic.

— Să te căsătoreşti cu un astfel de caz ar însemna să împingi cam prea departe conştiinţa profesională.

— Se mai întîmplă, nu?

— Trebuie să recunosc că rămîne sugestia cea mai puţin improbabilă.

— Atunci, domnul Bernardin este un sfînt.

— Un sfînt cam ciudat! Adu-ţi aminte de isprava cu sosul de ciocolată.

— Supa. Da. Ştii, cînd trăieşti patruzeci şi cinci de ani cu soiul ăsta de persoană, poate că te mai schimbi.

— Fără îndoială că asta l-a făcut atît de bădăran. Cînd ai încetat să vorbeşti în urmă cu patruzeci şi cinci de ani...

— Ea vorbeşte, totuşi.

— Este capabilă să se exprime, desigur. Dar nu e posibilă nici o conversaţie, doar ai văzut. De fapt, totul se explică: dacă Bernardin a venit să se instaleze în văgăuna asta uitată de lume, a fost ca să-şi ascundă nevasta. Dacă a devenit o brută, e din cauză că a stat cu ea, numai cu ea. Şi dacă stă zilnic două ore pe capul nostru este pentru că ceea ce a rămas uman într-însul are nevoie de umanitate. Sîntem ultima lui salvare: fără noi, s-ar scufunda şi el în starea larvară a jumătăţii lui.

— Încep să înţeleg de ce au plecat predecesorii noştri.

— Ce e drept, au fost foarte evazivi cu privire la acest subiect...

— Dar mai cu seamă noi nu am vrut să ştim nimic. Ne-am îndrăgostit de Casă. Dacă ni s-ar fi spus că sînt şobolani în pivniţă, ne-am fi astupat urechile.

— Aş prefera şobolanii.

— Există deratizatori, dar nu există devecinatori.

— Şi-apoi cu şobolanii nu trebuie să faci conversaţie. Asta-i cel mai rău: să fii obligat să faci conversaţie.

— De fapt, să întreţii un monolog!

— Da. E îngrozitor să te gîndeşti că nu există nici un mijloc legal ca să te protejezi de genul ăsta de neplăceri. Din punctul de vedere al ştiinţelor dreptului, domnul Bernardin este vecinul ideal: este tăcut – asta-i tot ce poţi spune despre el. Nu face nimic interzis.

— Totuşi, era cît pe ce să ne spargă uşa.

— Măcar de-ar fi spart-o! Am fi avut un excelent motiv ca să ne plîngem la poliţie. Aşa, n-avem nimic. Dacă le-am spune poliţiştilor că Palamède se înfige la noi cîte două ore pe zi, ne-ar rîde în nas.

— Ne interzice poliţia să-i trîntim uşa în faţă?

— Juliette, am mai vorbit despre asta.

— Să mai vorbim. Eu una sînt gata să nu-i mai deschid.

— Mă tem că e înrădăcinat în mine. E fraza aceea din Biblie: „Dacă bate cineva la poarta ta, deschide-i.”

— Nu te ştiam aşa de creştin.

— Nu ştiu dacă sînt. Dar ştiu că mi-e imposibil să nu deschid, dacă bate cineva la uşa mea. E prea adînc. Nu doar ceea ce este înnăscut este ireversibil. Există şi trăsături dobîndite la care nu poţi renunţa. Reflexe civice de bază. De pildă, mi-ar fi imposibil să nu dau bună ziua oamenilor, să nu le mai întind mîna.

— Crezi că azi o să vină?

— Pariem?

Mă scutură un rîs nervos.

Nu era nici ora 3.59, nici 4.01 cînd bătu cineva la uşă. Eu si Juliette schimbarăm între noi privirile întîilor creştini daţi pradă leilor într-o arenă.

Domnul Bernardin îmi dădu paltonul şi se duse să-şi ia în stăpînire fotoliul. Preţ de o clipă, îmi spusei că pe chipul lui se citea o zi proastă. În clipa următoare mi-am amintit că pe chipul lui se citea asta în fiecare zi.

Nu puteam să nu fiu parodic în prezenta sa: era un mecanism de autoapărare elementar. Îl întrebai pe tonul cel mai monden:

— Nu ai venit cu fermecătoarea dumi-tale soţie?

Îmi aruncă o privire sumbră. Mă făcui că nu observ.

— Soţia mea şi cu mine o adorăm pe Bernadette. Acum, prezentările au fost făcute. N-ar trebui să eziţi s-o aduci cu dumneata.

Eram sincer: dacă tot trebuia să îl suportăm pe torţionarul nostru, atunci îl găseam mai pitoresc în compania jumătăţii sale.

Palamède mă contempla ca şi cum aş fi fost ultimul dintre mîrlani. Reuşea încă să mă descumpănească. Începui să îngaim:

— E adevărat, te asigur. Nu contează că e... diferită. Ne e dragă.

O voce de dulău sfîrşi prin a-mi răspunde:

— Azi-dimineaţă era bolnavă.

— Bolnavă? Biata de ea! Ce are?

Îşi ţinu răsuflarea, ca să dea drumul unei fraze triumfale si revanşarde:

— Prea multă ciocolată.

Privire victorioasă: era încîntat că soţia lui e bolnavă, căci acest lucru îi oferea o magnifică ocazie de a ne acuza.

Mă făcui că n-am înţeles:

— Sărăcuţa! E aşa de fragilă. Cincisprezece secunde de turbare.

— Nu, nu este fragilă. Mîncarea dumneavoastră este indigestă.

Era limpede că decisese să ne provoace. Fără vlagă, mă eschivai:

— Te înşeli. Ştii, femeile sînt mecanisme atît de delicate... Porţelan chinezesc! E suficientă o emoţie ca să nu mai digere.

Cu greu m-am abţinut să nu rîd la gîndul că-l comparam pe monstrul acela cu porţelanul chinezesc. Vecinul meu, însă, nu găsea că e nostim: îi văzui chipul lătăreţ congestionîndu-se. În culmea furiei, sughiţă:

— Nu! Dumneavoastră! Soţia dumneavoastră! Ciocolata!

Sufocat de turbare, ridică bărbia pentru a sublinia argumentul irefutabil.

Doar n-o să-i cer scuze. Dînd pe dinafară de bun-simţ, zîmbii:

— O, nu e prea grav, cînd soţul e un mare medic...

Se congestionă din nou, dădu din cap, dar nu găsi nimic de spus.

— Dragă Palamède, povesteşte-mi cum ai cunoscut-o pe soţia dumitale, întrebai cu tonul unui jucător de golf.

Păru atît de exasperat de întrebarea mea, încît crezui că va pleca trîntind uşa. Vai, îmi luam dorinţele drept realitate. Sfîrşi prin a mîrîi:

— La spital.

Era exact ce presupuneam, dar făceam pe imbecilul.

— Bernadette era infirmieră? Cincisprezece secunde de tăcere dispreţuitoare.

— Nu.

Uitasem că nu trebuie să-i las posibilitatea de a utiliza unul dintre cele două cuvinte preferate. Urmare a acestui „nu”, în zadar încercai să-l împing pînă la ultima linie de apărare, nu mai obţinui nici cea mai mică informaţie cu privire la originile doamnei.

Se calmă. Puţin cîte puţin, deveni conştient de triumful său. Desigur, îl puseserăm într-o situaţie foarte delicată, îl obligaserăm să ne-o arate pe soţia lui şi trecuserăm peste interdicţia sa în problema ciocolatei, ceea ce constituia o insultă la adresa autorităţii sale maritale.

Dar, la urma urmelor, bineînţeles că el era cîştigătorul. Ca să dobîndeşti victoria în această luptă implacabilă, nu servea la nimic să fii cel mai inteligent, cel mai subtil, nu servea la nimic să ai simţul umorului şi să fii capabil să reverşi torente de erudiţie. Pentru a învinge, trebuia să fii cel mai greoi,

cel mai imobil, cel mai obositor, cel mai nepoliticos, cel mai... vid.

Fără umbră de îndoială, acesta era cuvîntul care îl rezuma cel mai bine: vid. Domnul Bernardin era pe cît de gras, pe atît de vid: şi cum era gras, avea mai mult volum pentru a cuprinde vidul. Căci aşa stau lucrurile în univers: fragii de pădure, şopîrlele şi aforismele sunt dense şi evocă plenitudinea, în vreme ce dovlecii uriaşi, sufleurile de brînză si discursurile de inaugurare sînt umflate direct proporţional cu vacuitatea lor.

Nimic liniştitor în asta: puterile vidului sînt terifiante. Este stăpînit de legi implacabile. De pildă, vidul refuză binele: îi barează drumul cu obstinaţie. În schimb, vidul nu cere decît să se lase cucerit de rău, ca şi cum ar întreţine cu acesta relaţii vechi, ca si cum si unuia, si celuilalt le-ar face plăcere să se întîlnească pentru a depăna amintiri comune.

Dacă există o memorie a apei, de ce n-ar exista şi o memorie a vidului? O memorie alcătuită din xenofobie faţă de bine („Pe tine nu te cunosc, aşadar nu-mi placi, şi nu văd de ce s-ar schimba ceva.") şi din relaţii cu răul („Bătrîne camarad, ai lăsat în mine atîtea urme ale repetatelor tale şederi, simte-te ca acasă!").

Fireşte că vor exista mereu oameni care să spună că binele şi răul nu există: sînt cei care n-au avut niciodată de-a face cu răul adevărat. Binele este mai puţin convingător decît răul: asta din pricină că structura lor chimică este diferită.

La fel ca aurul, binele nu se întîlneşte niciodată în stare pură în natură: este normal, aşadar, să nu ni se pară impresionant. Are obiceiul supărător de a nu face nimic; preferă să se dea în spectacol.

Răul, în schimb, este înrudit cu un gaz: nu e uşor să-l vezi, dar este reperabil după miros. Cel mai adesea este inert, răspîndit într-un strat înăbuşitor; îl

crezi mai întîi inofensiv din cauza aspectului său – şi apoi îl vezi la treabă, îţi dai seama cît teren a cîştigat, ce lucrare a săvîrşit – şi eşti consternat pentru că, în clipa aceea, este deja prea tîrziu. Gazul nu poate fi evacuat.

Citesc în dicţionar: „Proprietăţile gazului: expansibilitate, elasticitate, compresibilitate, greutate.” Ai putea să juri că este o descriere a răului.

Domnul Bernardin nu era răul, era un burduf mare şi gol în care dormita gazul malefic. Îl crezusem la început inactiv pentru că stătea ore în şir fără să facă nimic. Nu era decît aparenţa: în realitate, era pe cale să mă distrugă.

La ora 6, plecă.

A doua zi, sosi la ora 4 şi plecă la ora 6.

În ziua următoare, sosire la 4, plecare la 6.

Şi aşa mai departe.

Unele persoane au un „de la 5 la 7”, este numele pudic al întîlnirilor galante. Propun ca „de la 4 la 6” să desemneze contrariul.

— Cu toate acestea, a luat de nevastă o infirmă.

— Şi este asta o circumstanţă atenuantă?

— Imaginează-ţi puţin cam ce-ar putea să fie viata cu femeia aceasta.

— O să-ţi dau să citeşti *Milostenia periculoasă*.

— Émile, nu găseşti toate răspunsurile în cărţi.

— Fireşte că nu. Dar şi cărţile sînt nişte vecini – vecini de vis, care vin la noi doar cînd îi chemăm, şi care pleacă de îndată ce nu mai vrem să-i vedem. Să zicem că Zweig e un vecin.

— Şi ce zice vecinul ăsta?

— Zice că există o milă bună şi una rea. Nu sunt sigur că domnul Bernardin o practică pe cea bună.

— Oare avem dreptul să-l judecăm?

— Cu un astfel de mitocan avem toate drepturile. El are dreptul să se proţăpească la noi acasă două ore pe zi?

— Încercam totuşi să spun că, la început, dorinţa lui de a o lua în căsătorie pe Bernadette o fi fost generoasă.

— Ai văzut cum a tratat-o în seara aceea? Ţi s-a părut generos? Nu este destul să iei în grijă un handicapat pentru a fi un sfînt.

— Un sfînt, nu. Un om cumsecade.

— Nu este un om cumsecade. Bunătatea aplicată rău nu este bunătate.

— Dacă n-ar fi luat-o de nevastă, ce s-ar fi ales de ea?

— Nu putem şti. Cum era ea, acum patruzeci şi cinci de ani? În orice caz, n-ar fi fost mai nefericită fără el.

— Şi el cum o fi fost, acum patruzeci şi cinci de ani? Nu mi-l pot imagina tînăr şi subţirel.

— Poate că nici nu era subţirel.

— Dar era tînăr, îţi dai seama?

— Unii oameni nu sînt tineri niciodată.

— În sfîrşit, a făcut totuşi studii de medicină! Un imbecil ar fi reuşit?

— Încep să cred că da.

— Nu, nu este posibil. Cred mai degrabă că a îmbătrînit foarte urît. Se mai întîmplă. Noi înşine, oare cum o să fim peste cinci ani?

— De un lucru sînt sigur: nu vei fi ca ea. Juliette rîse şi începu să mugească:

— Supă! Supă!

Mă trezii în toiul nopţii, izbit de o evidenţă pe care nu îndrăzneam încă să o formulez: domnul Bernardin era plicticosul mitologic.

Bineînţeles, ştiam deja că este plictisitor. Dar asta nu era suficient: o mulţime de oameni pot fi calificaţi aşa. Vecinul nostru însă reprezenta tipul pur.

Trecui în revistă figurile mitologiilor vechi sau moderne pe care le cunoşteam, întreg evantaiul personajelor posibile apărea acolo. Toată lumea era acolo în afară de plicticosul arhetipal. Existau pisălogi, limbuţi, invadatori, exasperanţi, seducători, doamne plicticoase la superlativ, copii numai buni de aruncat pe fereastră. Şi totuşi, nu era nimeni înrudit cu tortionarul nostru.

Îmi fusese dat să-l întîlnesc pe cel care, în afară de a-şi plictisi aproapele, nu prezenta nici măcar umbra unei activităţi sau a unei raţiuni de a fi. Medic? Nu l-am văzut niciodată îngrijind pe nimeni. Să pună mîna pe fruntea lui Juliette sau s-o împiedice pe Bernadette să lipăie sosul de ciocolată nu constituia o activitate medicală.

Cu adevărat, domnul Bernardin nu se afla pe faţa pămîntului decît pentru a plictisi. Dovada, faptul că nu avea nici măcar un singur atom din plăcerea de a trăi. Îl observasem: totul îi era dezagreabil. Nu-i plăcea nici să bea, nici să mănînce, nici să se plimbe în mijlocul naturii, nici să vorbească, nici să asculte, nici să citească, nici să privească lucrurile frumoase, nimic. Cel mai grav era faptul că nu-i făcea plăcere nici măcar să mă plictisească: o făcea temeinic, pentru că asta era misiunea lui, dar nu găsea în asta nici o bucurie. Părea să găsească foarte plictisitor faptul de a mă plictisi pe mine.

Dacă cel puţin ar fi fost ca scorpiile acelea bătrîne care trăiesc o bucurie perversă cînd îi pisălogesc pe alţii! Gîndul la fericirea lui m-ar fi consolat...

În felul acesta, îşi otrăvea viaţa otrăvind-o pe a mea. Era un coşmar. Mai rău: visele cele mai

îngrozitoare au un final, pe cînd calvarul meu era fără sfîrşit.

Într-adevăr, examinam viitorul: nu exista nici un motiv pentru ca situaţia să evolueze. Nimic, la orizont, care să poată aduce cu un deznodămînt.

Dacă această casă n-ar fi fost Casa, am fi putut pleca. Ne plăcea prea mult poiana noastră. Dacă Moise ar fi avut timp să locuiască pe Pămîntul Făgăduinţei, nici un Bernardin nu l-ar fi putut face să plece de acolo.

O altă ipoteză era soluţia oricărei existenţe umane: moartea. Decesul natural al vecinului nostru. Ar fi fost perfect. Dar vai, în zadar avea şaptezeci de ani şi era gras, nu părea pe moarte. De altfel, nu au oare medicii o speranţă de viaţă superioară mediei?

Ultima posibilitate era cea pe care Juliette nu înceta să o sugereze: să refuzăm să-l mai primim. Bineînţeles, aşa ar trebui să fac. Însemna înţelepciunea în deplină legalitate. Şi dacă n-aş fi fost un biet profesoraş buimac, aş fi găsit forţa necesară. Dar, din păcate, nu alegi să fii cine eşti. Nu eu alesesem să fiu laş, aşa îmi fusese dat.

Nu fără ironie, începui să mă gîndesc că era vorba de destin. Nu predai greaca şi latina vreme de patruzeci de ani dacă nu eşti pasionat de mitologie. Exista aşadar, dacă nu o justiţie, atunci cel puţin o coerentă în această lovitură a sorţii: mie, filologului, îmi revenea să întîlnesc o nouă figură arhetipală.

Era ca şi cum, dacă aş fi fost un specialist în maladiile hepatice, spre sfîrşitul vieţii aş fi contractat o ciroză: un ghinion care, în definitiv, ar fi lovit persoana potrivită.

Mă răsucii în pat zîmbind, căci tocmai înţelesesem un adevăr dezolant si nostim, acela că sensul era consolarea celor slabi.

Fără îndoială, armate de filosofi şi-au dat seama de asta înaintea mea. Dar înţelepciunea altora nu a

servit niciodată la nimic. Cînd vine ciclonul – războiul, nedreptatea, dragostea, boala, vecinul –, eşti întotdeauna singur, foarte singur, abia te-ai născut şi eşti deja orfan.

— Şi dacă am cumpăra un televizor? Juliette fu cît pe ce să răstoarne cafetiera.

— Eşti nebun.

— Nu pentru noi. Pentru el. În felul acesta, cînd ar veni aici, l-am instala în faţa televizorului si am fi liniştiţi.

— Liniştiţi, cu zgomotul ăsta infernal?

— Exagerezi. Este vulgar, dar nu infernal.

— Nu, e o idee foarte proastă. Din două, una: fie domnului Bernardin nu-i place televizorul, şi-atunci ar fi şi mai nemulţumit decît înainte, dar nu s-ar da dus doar pentru atîta lucru. Fie îi place, şi va petrece patru, cinci, şapte ore pe zi în casa noastră.

— Oroare. Nu mă gîndisem la asta. Şi dacă le-am oferi un televizor?

Izbucnii în rîs.

În clipa asta sună telefonul. Ne privirăm înfricoşaţi. Erau aproape două luni de cînd trăiam în Casă, şi nu primiserăm încă niciodată vreun telefon.

Juliette bolborosi:

— Crezi că... Începui să drăcui:

— Evident că-i el! Cine altcineva decît el? Nu îi este destul de la 4 la 6! Începe de la micul dejun, acum!

— Émile, te implor, nu răspunde, îmi spuse ea cu o voce rugătoare.

Era livid㠄.

Vă jur că nu voiam să ridic receptorul. Dar se petrecu acelaşi lucru ca atunci cînd bătea la uşă: a fost peste puterile mele. Mă simţeam rău, nu aveam aer. Si soneria

asta care nu se mai oprea! Ceea ce confirma identitatea apelantului.

Mort de ruşine şi la capătul nervilor, mă năpustii la receptor şi-l ridicai privind-o pe Juliette, care îşi ascunsese faţa în mîini.

Mare-mi fu mirarea să aud, în locul chiorăielilor la care mă aşteptam, cea mai fermecătoare şi juvenilă voce feminină:

— Domnule Hazel, nu v-am trezit? Suflul îmi reveni pe dată.

— Claire!

Soţia mea avu un aer la fel de surprins şi fericit ca şi mine. Claire era cea mai bună elevă pe care o avusesem în patruzeci de ani. Îşi luase bacalaureatul anul trecut. Ne simţeam de parcă i-am fi fost bunici.

Micuţa Claire îmi spuse că tocmai şi-a luat permisul de conducere. Cumpărase o maşină de ocazie care ţinea încă bine la drum şi i-ar fi plăcut s-o folosească pentru a ne face o vizită.

— Dar bineînţeles, Claire! Nimic nu ne-ar face mai multă plăcere.

I-am explicat pe unde s-o ia. Ne anunţă că va sosi peste două zile pe la 3 după-amiază. Eram gata să încep să mă bucur cînd îmi amintii de domnul Bernardin.

Dar vai, tînăra era deja gata să-mi spună la revedere. Nu am mai avut timp să-i sugerez o altă oră: iute ca o rîndunică, a închis.

— Vine poimîine, anunţai eu, pe un ton şovăielnic.

— Sîmbătă! Ce bine! Mă temeam că n-o s-o mai văd!

Juliette era în al nouălea cer. Avui nevoie de curaj pentru a adăuga:

— Ajunge pe la 3. Am vrut să propun o altă oră, dar...

— Ah.

Bucuria îi mai scăzu puţin. Totuşi, găsi un motiv să rîdă:

— Cine ştie? Poate că va fi nostim, ca întîlnire.

Mă întrebam dacă chiar crede ce spune.

Claire era o tînără din alte vremuri. Nu spun asta doar pentru că studiase latina şi greaca în adolescenţă; nu avea nevoie de ciudăţenia aceasta pentru a nu aparţine epocii ei. Chipul îi era atît de blînd, încît contemporanii ei nu o considerau frumoasă, si era aşa de zîmbitoare, încît tinerii o luau drept zăpăcită.

Traducea din Seneca şi Pindar la prima lectură, într-o franceză elegantă şi subtilă: nici măcar nu părea să-şi dea seama de această aptitudine. Dar condiscipolii ei erau conştienţi de asta şi îşi argumentau dispreţul cu acest miracol. Am remarcat adeseori că liceenii detestă inteligenţa.

Claire plutea peste toate acestea cu nobleţe. Între ea şi mine se născuse o prietenie adevărată. Părinţii ei erau oameni de treabă care nu încetau să-i reproşeze gustul pentru limbile moarte: ar fi fost aşa de fericiţi s-o vadă făcînd studii serioase, ca de pildă secretariat sau contabilitate. Să înveţi o limbă moartă li se părea pierderea de vreme cea mai păguboasă din cîte s-ar fi putut concepe. Şi încă să înveţi două!

O invitasem pe Claire la dejun. În anul acela avea vreo cincisprezece ani: Juliette se îndrăgosti pe dată de ea, şi sentimentul fu reciproc. Eram prea bătrîni ca să-i fim părinţi, o consideram nepoata noastră.

Se crease între noi o legătură de o forţă rară. Claire devenise singura persoană din lumea exterioară care avea importanţă pentru noi.

Prenumele i se potrivea de minune: emana din ea o lumină care capta privirile. Făcea parte dintre acele fiinţe de excepţie a căror simplă prezenţă este suficientă ca să te facă fericit.

Acum, Claire avea optsprezece ani, dar nu se schimbase: nu o mai văzuserăm de vreo zece luni şi nimic nu alterase afecţiunea profundă care ne unea.

Mie mi se adresa tot cu „domnule Hazel”, în vreme ce lui Juliette îi spunea pe nume încă de la prima lor întîlnire. Nu mă simţeam vexat: în definitiv, soţia mea era copilul meu, ceea ce o plasa mai aproape de tînăra fată.

Claire era la noi de-abia de vreo zece minute şi ne simţeam deja iluminaţi. Asta nu se datora atît felului ei de a povesti, cît mai ales modului ei de a fi. Eram aşa de bucuroşi că nu ne uitase. Lumea exterioară ne era indiferentă, dar ea, ea ne era necesară.

Ciocănituri în uşă. Deja ora 4! Şi eu, care-mi propusesem s-o avertizez pe mititică de vizita aceasta inoportună, ca să poată înţelege.

— Oh, aşteptaţi pe cineva? O să plec...

— Claire, nu! Te implor.

Domnul Bernardin părea scos din fire că avuseserăm îndrăzneala să primim pe cineva în orele care de-acum îi aparţineau.

Mormăi ceva printre dinţi cînd ea îl salută, înarmată cu zîmbetul ei fermecător. Juliette şi cu mine eram jenaţi de grosolănia lui, ca şi cînd noi am fi fost răspunzători de asta.

Se adînci în fotoliul său şi nu se mai clinti. Tînăra îl privea cu o mirare plină de amabilitate. Credea desigur că este prietenul nostru şi că, din cauza aceasta, trebuie să-i vorbească.

— Locuiţi într-o regiune foarte frumoasă! exclamă ea cu o voce încîntătoare.

Torţionarul păru exasperat, părînd să gîndească: „Ca şi cum m-aş coborî pînă într-atît încît să vorbesc cu o neghioabă care îndrăzneşte să vină aici în orele mele!”

Nu catadicsi să deschidă gura. Eram consternat. Claire îl crezuse tare de ureche şi repetă remarca mai tare: o privi ca şi cînd ar fi fost o mahalagioaică. Îmi venea să-l iau la palme. Mă mulţumii să răspund în locul lui.

— Domnul Bernardin este vecinul nostru. Vine la noi în fiecare zi, de la 4 la 6.

Mă gîndeam că Claire va pricepe natura acestor vizite, că era vizibil că noi eram victimele unui torţionar. Din nefericire, nu era chiar atît de evident: tînăra crezu că ne leagă de el o prietenie adevărată. De bună seamă credea că noi îl invitam. Atmosfera se răci brusc. Un frig iremediabil. Mititica nu mai îndrăznea să-i vorbească intrusului, nu ni se mai adresa decît nouă, dar îşi pierduse naturaleţea şi tonul jovial. Cît despre mine şi Juliette, eram aşa de crispaţi, încît vorbeam pe un ton care ne era străin. Zîmbetele noastre sunau fals.

Era abominabil.

Claire nu făcu faţă prea multă vreme. Pe la ora 5, vru să plece. Am încercat s-o mai reţinem; ne asigură că avea o întîlnire de la care nu putea lipsi.

O însoţii pînă la maşină. Imediat ce am fost singuri, am încercat să-i explic situaţia:

— Înţelegi, ne este greu să nu-l primim, ne este vecin, dar...

— E drăguţ. E o companie plăcută pentru voi, mi-o tăie scurt fata, vrînd să mă scoată din încurcătură.

Cuvintele îmi rămaseră în gît. Pentru prima oară în viaţa mea mi se vorbea pe un ton condescendent – şi tocmai Claire, nepoţica mea, era cea care îmi vorbea astfel! Ea, al cărei profesor preferat fusesem atîta vreme, ea, care mă admirase, care dăduse un sens bietei mele cariere, ea folosea acum cu mine blîndeţea neconvingătoare rezervată bătrînilor!

Îmi strînse mîna cu un zîmbet afectuos şi trist în care citeam: „Ei, haideţi, doar n-o să vă port pică pentru că aveţi vîrsta asta.”

— Vei reveni, nu-i aşa? Claire, vei reveni?

— Da, da, domnule Hazel; îmbrăţişaţi-o pe Juliette, îmi răspunse cu o privire de adio.

Vehiculul dispăru în pădure. Ştiam că nu-mi voi mai revedea niciodată eleva.

Cînd m-am întors în salon, soţia mea mă întrebă cu spaimă:

— Va reveni? Repetai vorbele fetei:

— Da, da.

Răspunsul păru s-o liniştească. Fără îndoială că habar nu avea de această specificitate lingvistică: în matematică, plus şi cu plus fac plus, în vreme ce un cuvînt multiplicat cu doi echivalează întotdeauna cu o negaţie.

Domnul Bernardin însă păru să înţeleagă, căci văzui trecînd prin ochii lui stinşi expresia triumfului.

Respiraţia lui Juliette devenise cea a somnului. Puteam în sfîrşit să mă las pradă gîndurilor. Mă ridicai din pat şi coborîi scările în vîrful picioarelor. Era trecut de miezul nopţii. Fără să aprind lumina, mă aşezai în afurisitul de fotoliu pe care şi-l adjudecase torţionarul. Îmi dădui seama că, obligat să suporte greutatea vecinului nostru, fotoliul căpătase o adîncitură.

Încercam să mă pun în locul lui Claire. Oricît de subtilă ar fi fost, nu putuse să se bizuie decît pe aparenţe, şi nu trebuia să-i port pică.

Acumulasem erori. Dacă n-aş fi făcut nici un comentariu în legătură cu vizita domnului Bernardin, ea ar fi putut înţelege că era vorba de un nepoftit. Dar precizasem că venea zilnic de la 4 la 6. Conchisese aşadar că imbecilul ăsta ne era prieten.

Mai grav: ar trebui să-i mulţumim că gîndise aşa. Cum şi-ar fi imaginat că m-aş putea lăsa invadat? Dacă i s-ar fi spus că profesorul ei venerat se dovedeşte incapabil să trîntească uşa în nas unui asemenea mitocan, n-ar fi crezut. Mă stima prea mult.

Culmea culmilor, scăpasem ieftin! Era de tot rîsul. Cu toate acestea, îmi venea să plîng. O auzeam pe Claire gîndind cu voce tare: „La vîrsta asta, nu mai suporţi singurătatea. Preferi o companie, oricît de plictisitoare, sentimentului de a fi abandonat. Totuşi, din partea unui om care m-a învăţat înţelepciunea anticilor, care dispreţuia atitudinea gregară şi care îl aprecia pe Simion Stilitul, nu mă aşteptam! Mi-a spus că se retrage la ţară ca să fugă de lume, ca Jansenius la Ypres. Şi iată că-l invită în fiecare zi pe omuleţul acesta grosolan. În sfîrşit, să fim îngăduitori. Bătrîneţea este un naufragiu. Dar eu, una, n-am chef să văd nava scufundîndu-se: e peste puterile mele. Şi mai ales nu mai vreau să dau peste individul acesta. Mă întreb cum de îl suportă Juliette... N-o să-i mai vizitez. Prefer să-mi păstrez amintirile intacte. De altfel, au un prieten, nu mai au nevoie de mine.”

Încercam să reduc la tăcere această voce. Mă blestemam. Dacă cel puţin aş fi avut timp să-i explic, pînă să ajungă la maşină! Dar avusesem timp! De ce ratasem ocazia?

Pentru prima dată în viaţă, înţelegeam că sînt bătrîn. Mă învăţase asta privirea unei tinere afectuoase: revelaţia era cu atît mai îngrozitoare.

Eram bătrîn din vina mea. Astăzi, nu se mai poate incrimina vîrsta: şaizeci şi cinci de ani nu mai înseamnă nimic. Aşadar, nu puteam să mi-o reproşez decît mie însumi.

Aveam şi de ce. Oricît de singulară ar fi fost, greşeala mea nu era mai puţin vrednică de dispreţ. Mă făcusem vinovat de o formă particulară de slăbiciune: renunţasem la idealul meu de fericire si

demnitate. Şi, în limbaj vulgar, acceptasem să fiu acoperit cu rahat. Şi acceptasem asta pentru nimic, în numele a nimic: convenţiile pe care le invocasem pentru a mă justifica nu existau.

Era un comportament de bătrîn. Meritam să fiu bătrîn din moment ce aveam apucături de bătrîn.

Şi Juliette: presupunînd că aş fi avut dreptul să mă fac nefericit pe mine însumi, în numele cărei idei făcusem aşa de puţin caz de fericirea ei? Îl privilegiasem pe cel pe care îl dispreţuiam, în detrimentul fiinţei pe care o iubeam. Şi totuşi, ea îmi dăduse sfaturi, iar sugestia ei era atît de simplă, de uşor de aplicat: ar fi fost suficient să nu mai deschid uşa! Era chiar aşa de greu să nu deschid uşa cotropitorului?

N-am ştiut ce va urma. Niciodată nu mi-aş fi imaginat că o slăbiciune aşa de nesemnificativă ar atrage după sine asemenea consecinţe. Nu aveam de ce să mă ascund: abandonul lui Claire îmi sfîşia inima. Mărunţica asta fusese singura fiinţă umană care mă respecta în cunoştinţă de cauză şi, prin aceasta, mă făcea să cresc în propriii mei ochi. Nu trebuie să fii vanitos ca să ai nevoie, cel puţin o dată în viaţă, ca cineva inteligent să te privească cu admiraţie. Cu atît mai mult atunci cînd te apropii de bătrîneţe şi cînd acest cineva este tînăr.

Iar dacă, în plus, ai şi afecţiune pentru tînăra ta admiratoare, ea devine persoana necesară: Claire era garanţia exterioară a valorii mele. Cîtă vreme mă va stima, voi avea impresia că sînt o persoană de calitate.

În noaptea aceea mă consideram ridicol, mediocru, netrebnic. Şi întreaga mea viaţă îmi părea la fel.

Fusesem un mărunt profesor la un liceu din provincie, predasem, vreme de patruzeci şi cinci de ani, limbi moarte de care lumii nu-i păsa, în numele

unor principii glorioase o ţinusem pe soţia mea izolată de bucuriile obişnuite, iar puţinul cîştig pe care-l obţinusem – o admiraţie profundă din partea unei eleve dotate – nu-l mai aveam. În ochii tinereţii citisem ce a mai rămas din mine: un biet bătrîn.

Cehovian, privii pe fereastră, murmurînd: „Orice viaţă este un eşec. Orice viaţă este un eşec.” În felul acesta, viaţa mea era obişnuită, atît de obişnuită, cea mai banală fundătură.

M-am cuibărit în adîncitura pe care domnul Bernardin o săpase în fotoliul lui, mi-am ascuns fata îndărătul mîinilor şi am plîns.

La ora 4 după-amiază, instrumentul pierzaniei mele sosi. Am suportat aşa cum suporţi o inundaţie. N-am rostit nici o vorbă. Nu mă bărbierisem în dimineaţa aceea: petrecui cele două ore mîngîindu-mi barba care înţepa, cu strania convingere că barba aceasta era un produs al trupului torţionarului meu.

La ora 6 plecă.

În seara aceea, Juliette mă întrebă cînd va mai reveni Claire.

— Nu va mai reveni.

— Dar... ieri, ţi-a spus că...

— Ieri, am rugat-o să vină din nou, şi a răspuns „Da, da”. Asta înseamnă nu.

— Dar de ce?

— I-am citit în ochi: nu va mai veni să ne vadă. Eu sînt de vină.

— Ce i-ai spus?

— Nimic.

— Nu pricep.

— Ba da, pricepi. Nu mă obliga să-ţi explic. Ai priceput foarte bine.

Soţia mea nu mai rosti nici o vorbă toată seara. Avea o privire de mort.

A doua zi dimineaţa, avea 39° febră. Rămase în pat. Rămăsei la căpătîiul ei. Adormea adesea, avea un somn rău, agitat.

La ora 4, bătăi în uşă.

Eram la etaj, dar auzul mi se exacerbase, în ultima vreme, ca al unui animal în alertă.

Se produse un miracol. Simţii crescînd în mine un impuls de o forţă nebănuită. Cutia toracică mi se dilată, fălcile mi se încleştară. Fără a mai sta pe gînduri, coborîi treptele, deschisei uşa şi, cu ochii ieşiţi din orbite, îmi fixai adversarul.

Chipul umflat nu băgă de seamă nimic. Atunci, buzele mi se depărtară şi deversară conţinutul turbării mele. Urlai:

— Şterge-o! Şterge-o şi să nu te mai prind niciodată pe-aici, dacă nu, jur că-ţi sparg mutra!

Domnul Bernardin nu reacţionă. Registrul lui de expresii era limitat şi uimirea nu figura printre ele. Figura lui se mulţumi să se întunece; crezui că citesc acolo şi o vagă perplexitate care îmi întăriă furia.

Mă aruncai asupra lui, îl apucai de reverele paltonului şi, cu o energie de atlet, îl scuturai ca pe un prun, strigînd:

— Şterge-o, căcăciosule! Şi să nu te mai văd niciodată!

Îl împinsei în spate ca pe un sac de gunoi. Fu cît pe ce să cadă, dar îşi restabili echilibrul la timp. Nu îmi mai aruncă nici o privire.

Se întoarse şi, cu mersul său încet şi greoi, plecă.

Aiurit, contemplai masa care se îndepărta. Atît de uşor era, aşadar? Eram împietrit de bucurie şi de triumf: tocmai trăisem prima furie din viaţa mea şi eram ameţit! Ce mult greşise Horaţiu calificînd-o drept nebunie: dimpotrivă, furia era o formă de înţelepciune – măcar de m-ar fi cuprins mai devreme!

Am trîntit uşa, ca şi cum aş fi pălmuit pe cineva: pălmuiam cei şaizeci şi cinci de ani de slăbiciune. Izbucnii într-un rîs sonor. Vesel şi puternic ca un general victorios, urcai scările din patru salturi şi aterizai la căpătîiul lui Juliette, căreia îi clamai măreaţa faptă ca într-o baladă:

— Îţi dai seama! N-o să mai vină, de-acum, niciodată! Jur că dacă se întoarce, îi sparg mutra!

Soţia mea schiţă un zîmbet trist. Suspină:

— E bine. Dar nici Claire nu va mai veni.

— O să-i telefonez.

— Ce-o să-i spui?

— Adevărul.

— Îi vei mărturisi că te-ai lăsat cotropit timp de două luni, fără să mişti un deget? Vei mărturisi că îi deschideai uşa, în vreme ce ar fi fost atît de normal să n-o fi făcut?

— O să-i spun că ameninţa să ne spargă uşa!

— Atunci, îi vei mărturisi că te-ai ploconit în faţa lui? Că nici măcar n-ai pronunţat vreodată cuvintele care ne-ar fi eliberat? Ce te împiedica să-i spui cu fermitate să nu mai vină?

— Îi voi spune ce am făcut azi-dimineaţă. Mi-am spălat păcatele, nu?

Blîndă şi tristă, Juliette mă privi în ochi.

— Trebuia să ajungem la o asemenea extremă? Comportarea ta de azi este excesivă. Ai fost grosolan şi violent. Nu ai acţionat, ai explodat.

— Dar n-ai să negi eficacitatea manevrei! Puţin îmi pasă de corectitudinea sistemului. Recunoaşte că Bernardin nu merita ceva mai bun.

— Bineînţeles. Dar ai cu adevărat intenţia să-i povesteşti lui Claire atitudinea ta? Crezi că ai cu ce să te lauzi?

Nu avui ce să răspund. Bucuria mi se dezumflase. Ea se răsuci în pat şi murmură:

— Oricum, nu ne-a lăsat numărul ei de telefon. Nici adresa.

A doua zi, la ora 4 după-amiază, nu bătu nimeni în uşa noastră.

Nici în ziua următoare. Şi aşa mai departe.

La ora 3.59 încercam încă toate simptomele angoasei: dificultăţi de respiraţie, sudori reci, cîinele lui Pavlov îmi era văr bun.

La ora 4 fix, aveam simţurile atît de alerte, încît păream absent.

Începînd cu ora 4.01, o agitaţie victorioasă îmi străbătea trupul: trebuia să mă abţin ca să nu încep să fac tumbe.

Nu degeaba folosesc imperfectul iterativ: acestă condiţionare a durat zile în şir.

Ceea ce rămînea din zilele mele se decontractă mai repede: m-am dezvăţat de odiosul sentiment al aşteptării, dar ceea ce îi luă locul nu prea semăna cu fericirea. Sindromul Bernardin lăsase sechele: mă sculam dimineaţa cu o profundă senzaţie de eşec. Nu reuşeam totuşi să ascult de raţiune, dintr-un motiv bine întemeiat: senzaţia era de ordin iraţional.

Într-adevăr, dacă îmi comparam soarta de acum (sfîrşit de martie) cu cea de după sosirea mea în Casă (începutul lui ianuarie), constatam că revenisem în punctul de plecare: condiţiile redeveniseră identice. Nu mai exista un torţionar care să-mi strice zilele, iar acestea din urmă se desfăşurau aşa cum visasem dintotdeauna, în afara lumii şi a timpului, în liniştea cea mai profundă.

Desigur, se întîmplase povestea cu Claire: dar cînd venisem să mă instalez aici, nu-mi imaginasem şi nici măcar nu sperasem că tînăra ne va vizita. Aveam aşadar toate motivele să consider că fericirea ne fusese restituită intactă, şi că era suficient să ne scufundăm din nou în ea, ca într-o apă călduţă.

Şi totuşi, descopeream că eram incapabil de asta. Cele două luni de opresiune a domnului Bernardin distruseseră un lucru a cărui natură îmi scăpa şi a cărui pierdere o simţeam cu toate acestea cu o dureroasă acuitate.

De pildă, dacă Juliette mă iubea nu mai puţin ca înainte, acum nu mai exista între noi acel climat de copilărie idilică. Nu îmi făcea nici un reproş cu privire la comportarea din trecut şi părea chiar s-o fi uitat. Asta nu mă împiedica să simt în ea o tensiune constantă: nu mai avea acea minunată capacitate de abandon şi de atenţie pe care i-o cunoscusem dintotdeauna.

Nu eram nefericiţi, fireşte. Numai că pierduserăm un lucru pe cît de neştiut, pe atît de esenţial. Mă consolam cum puteam, invocînd mai cu seamă argumentul suprem: timpul. Am avea destul ca să şteargă această primejdie. În curînd amintirea s-ar estompa, în curînd evocarea ei ne-ar amuza.

Credeam atît de mult în vindecare, încît o devansam: deja glumeam pe marginea subiectului, izbucneam în rîs amintind anumite episoade ale invaziei sau mimînd mersul greoi al lui Palamède ori prăvălindu-mă în fotoliul, gol de-acum, pe care continuam să-l numim fotoliul „lui” – fără a preciza antecedentul acestui pronume.

Juliette rîdea şi ea. Dar – era oare o fantasmă din partea mea? – aveam impresia că nu o făcea din toată inima.

O vedeam oprindu-se uneori în faţa ferestrei şi privind lung casa vecinilor, cu o expresie de insondabilă dezolare.

Nu există riscul să uit noaptea de 2 spre 3 aprilie. N-am avut niciodată un somn prea grozav; de la afacerea Bernardin, se deteriorase şi mai tare. Aveam nevoie de ore ca să adorm. Mă învîrteam şi mă

răsuceam în pat tunînd şi fulgerînd la adresa lui Bernanos, care afirma că insomnia este culmea abuliei. Evident, cînd ai credinţa care mută munţii, să dormi trebuie să fie o joacă de copil. Dar cînd ai un doctor obez drept unic mediu metafizic, pacea sufletului devine inaccesibilă.

Ore în şir mă enervam în pat. Nici măcar respiraţia hipnotică a lui Juliette nu reuşea să mă calmeze. Orice mă irita, chiar şi liniştea pădurii. Zgomotele oraşului făceau insomniile mai puţin agasante. Aici, nu exista altceva decît susurul rîului ca să mă agaţe de viaţă – era aşa de firav încît trebuia să ciulesc urechile ca să-l aud, iar acest efort îmi împiedica trupul să se relaxeze.

Încetul cu încetul, apa începu să cînte mai tare. Ce se petrecea? O creştere bruscă? Poiana urma să fie inundată? Creierul meu confuz începea deja să elaboreze planuri – să urcăm mobilele la etaj, să construim o plută.

Un acces de conştiinţă mă făcu brusc să remarc că zgomotul acela nu avea nimic acvatic: dimpotrivă, era un zbîrnîit mecanic şi uleios, zgomotul unei maşini.

Deschisei ochii ca să reflectez mai bine. Vehiculul pe care-l auzeam nu înainta. Or, zgomotul acesta necurmat era mai degrabă îndepărtat – cel puţin aşa credeam, căci decibelii păreau să treacă peste obstacole pînă să ajungă la mine.

Raţiunea mea hotărî că era vorba de o echipă de tăietori de lemne, care doborau copaci primprejur. Crezu asta preţ de cinci minute, apoi îşi dădu seama de zădărnicia acestei presupuneri: de ce ar lucra la o asemenea oră? De altfel, scrîşnetele unui ferăstrău nu aveau nimic de-a face cu zbîrnîitul acesta regulat.

Am sfîrşit prin a mă ridica din pat. Încălţai nişte pantofi vechi, îmi luai paltonul pe umeri şi ieşii din

Casă. Zgomotul venea de la Bernardini. Şi totuşi, nici o fereastră nu era luminată.

Am conchis că dispuneau de vreun generator pentru electricitate. Curios, totuşi, că niciodată înainte nu îl auzisem funcţionînd. Şi ce idee pe ei să aştepte noaptea ca să-l pună în funcţiune! În sfîrşit, din partea unui asemenea mitocan, nu era de mirare.

Asta era, aşadar! Vecinul nostru nu ne mai putea tortura între 4 şi 6; ca să-şi scoată pîrleala, nu găsise altceva mai bun de făcut decît să dea drumul maşinăriei în timpul nopţii.

Afurisitul de Palamède! Procedeul era demn de el. Căci, în sfîrşit, se deranja mai întîi pe sine însuşi, cu acest tărăboi nocturn pe care trebuie că-l auzea de zece ori mai tare din patul lui. În fond, era o abordare identică cu precedenta: cînd ne invada două ore pe zi, se plictisea şi mai tare decît noi. Deviza lui părea să fie: „Să ne facem viaţa amară în speranţa că o facem amară şi pe a altora.”

Îi răspundeam cu voce tare: „Doar nu îţi închipui că noua ta găselniţă ne deranjează, sărmane prieten! Ar trebui s-o vezi pe Juliette dormind. Dacă n-aş fi insomniac, nu ţi-aş fi auzit defel compresorul! În vreme ce tu, tu precis că ai impresia că locuieşti într-un reactor nuclear, în clipa asta!”

Înveselit, traversai podeţul de peste rîu şi păşii pe teritoriul lui Bernardin. Ce noapte frumoasă! Nici o stea pe firmament, nimic decît nori de culoarea ebonitei, nici o adiere de vînt, primăvara încă imobilă în căuşul văzduhului.

Dînd ocol casei, observai lumină în garaj: acesta trebuie să fie locul unde-şi instalaseră generatorul. De altfel, de acolo venea zgomotul. Vecinul uitase desigur să stingă lumina.

Mă dusei pînă la fereastră ca să văd maşinăria. Garajul era plin de fum, am avut nevoie de ceva timp

pînă să disting ce se întîmplă. Motorul maşinii funcţiona.

Într-o fracţiune de secundă, am înţeles. Mă năpustii spre uşă: era încuiată. Atunci mă repezii la fereastra pe care am spart-o cu cotul, încălecai zidul, căzui în interior, întrerupsei contactul automobilului şi, fără a mai pierde vremea privind trupul care zăcea pe jos, ridicai uşa garajului.

Apoi îl tîrîi de subsuori pe Palamède afară, la aer.

Mai avea puls, dar namila era într-o stare critică. Tenul îi era cenuşiu şi un fel de vomă băloasă îi acoperea bărbia. Ce să fac? El era medicul! Nu eu, profesorul de latină şi greacă, puteam să-l readuc la viaţă.

Trebuia să telefonez la urgenţe. Nu de la el. Îmi era teamă să nu dau peste Bernadette. Fugii acasă, sunai la spital.

„Trimitem o ambulanţă”, mi se răspunse, dar spitalul era la dracu-n praznic.

Nebun de nervozitate, mă întorsei la căpătîiul lui. Aveam impresia că trupul emitea un soi de horcăit. Habar nu aveam dacă e un semn bun sau unul rău. Îi scuturai braţele, ca şi cînd asta l-ar fi putut readuce la viaţă.

Începui să-l apostrofez:

— Tîmpitule! Nu te dai înapoi de la nimic, ai? N-o să fie cum vrei tu, bătrîne! N-o să te las să mori, auzi? N-am văzut în viaţa mea un cretin mai mare!

Nu părea să aibă prea mare efect asupra lui. Imprecaţiile acestea acţionau mai degrabă asupra mea. Nu am renunţat.

— Ce-ţi închipui? Aici nu suntem la teatru! Nu cobori cortina atunci cînd socoteşti că s-a terminat. Iar dacă piesa-i chiar aşa de proastă, ei bine, e din vina ta! Aş putea fi şi eu o larvă amorfă: cu toţii avem în şinele nostru un uriaş morman imobil, e destul să te laşi pe tînjală ca să iasă la suprafaţă. Nimeni nu e

victima nimănui, doar dacă nu cumva a propriului sine. Halal pretext, că ai luat de nevastă o anormală, ca să-ţi permiţi să te transformi într-un imbecil. Dacă te-ai însurat cu ea, e pentru că exista deja în tine o brută care îşi recunoştea în ea jumătatea şi idealul, încă de la început, Bernadette ţi se potrivea ca o mănuşă! N-am întîlnit niciodată un cuplu aşa de potrivit. Cînd ai găsit-o pe femeia vieţii tale, nu te sinucizi! E drept: ce s-ar alege de ea, fără tine? Te-ai gîndit la asta, înainte de a-ţi transforma garajul în cameră de gazare? Ce credeai? Că o să ne ocupăm noi de ea? Şi mai ce? Drept cine ne iei? Armata salvării?

Strigam din ce în ce mai tare, ca un dement.

— Şi-apoi, auzi idee, la un medic, să aleagă o asemenea sinucidere! N-aveai vreun flacon de pilule care-ţi prisoseau? Nu, evident, a trebuit să optezi pentru soluţia cea mai dezgustătoare. Prostul gust în orice, asta-i deviza ta. Doar dacă nu cumva... da, era singura metodă care-ţi lăsa o portiţă de salvare! Dacă ai fi înghiţit medicamentele sau dacă te-ai fi spînzurat, nu te-aş fi auzit. Cu tărăboanţa, aveai o şansă ca eu să-ţi salvez viaţa. Şi-am picat de fraier, ca de obicei. Mă întreb ce mă împiedică să te duc înapoi, să pornesc motorul şi să închid uşa. Da, ce mă împiedică să te duc înapoi?

Dacă n-ar fi răsunat sirena ambulanţei chiar în clipa aceea, cred că, smintit cum eram, aş fi făcut-o.

Infirmierii îl îmbarcară şi plecară cu un zgomot asurzitor.

Eram gata să-i rog să mă ducă şi pe mine. Ceva nu mai funcţiona cum trebuie în mine. Am ajuns acasă împleticindu-mă şi dădui peste Juliette, buimacă: urletele ambulanţei o treziseră. I-am povestit totul, fără menajamente. Păli şi se prăbuşi pe un scaun. Îşi ascunse faţa în mîini, murmurind:

— Ce oroare! Ce oroare! Reacţia ei mă înnebuni cu totul:

— Vrei să zici „Ce monstru!” Îţi interzic să-i plîngi de milă! Nu pricepi că juca teatru doar cu scopul de a ne face zile fripte?

— Dar, Émile...

— Parcă nu l-ai cunoaşte! Şi eu, ca un cretin, am jucat în comedia lui. Acum, o să poată invoca drepturile unui martir!

Trebuia să-l las să crape, bineînţeles. Nu numai că am ratat o superbă ocazie de a ne scăpa de el, dar în plus, de-acum înainte, o să fim obligaţi să ne comportăm cu el ca nişte Saint-Bernard, o să-l ducem în spinare mereu.

Juliette mă privea fix, îngrozită.

— Îţi dai seama ce vorbeşti? Monstrul eşti tu! Cum poţi crede o asemenea ticăloşie? Dacă n-ai fi avut insomnie, nu l-ai fi auzit şi la ora asta ar fi mort. Ai vorbit ca un ucigaş, un adevărat ucigaş.

— Ucigaş! Uiţi că i-am salvat viaţa.

— Era de datoria ta! Începînd din clipa în care ai fost la curent cu ce se întîmplă, era de datoria ta. Dacă l-ai fi lăsat să moară, ai fi fost un asasin. Iar ceea ce ai spus este abject.

„Dacă ar şti că era cît pe ce să-l duc înapoi în camera de gazare!”, m-am gîndit – dar nu mai eram foarte mulţumit de mine.

— Şi Bernadette? întrebă ea, îmblînzită.

— N-am văzut-o. După părerea mea, habar n-are de nimic.

— N-ar fi bine s-o anunţăm?

— Crezi c-ar înţelege? În clipa asta, pariez că doarme. N-are altceva mai bun de făcut.

— Mîine, cînd se va trezi, o să vadă că el nu-i acolo. O să intre în panică.

— Să aşteptăm ziua de mîine.

— Şi tu ai vrea să ne culcăm la loc şi să dormim! Ca şi cum am mai putea dormi după toate astea!

— Ce propui?

— Tu să te duci la spital, iar eu mă duc la ea.

— Eşti nebună? E de cinci ori mai voluminoasă decît tine. Ar putea să te omoare.

— Este inofensivă.

— Mi-ar fi prea frică pentru tine. O să mă duc eu. Oricum, la spital n-au nevoie de mine.

— Vin cu tine.

— Nu. Cineva trebuie să rămînă Acasă. Celor de pe ambulanţă le-am dat numărul nostru de telefon.

— Atunci du-te şi stai de veghe. Trebuie să fie cineva lîngă ea, cînd s-o trezi, ca să nu aibă timp să se neliniştească.

— Găsesc că sîntem foarte drăguţi cu oamenii ăştia.

— Émile, e o nimica toată! Şi dacă nu te duci tu, mă duc eu.

Suspinai. Nu ai parte numai de avantaje atunci cînd ai o soţie cu suflet de aur. Dar avea dreptate cel puţin într-o privinţă: n-aş fi fost în stare să dorm.

Luai o lanternă şi îmi îmbrăţişai soţia ca un soldat care pleacă pe front.

Uşa care lega garajul de interior nu era încuiată. Intrai: haloul lanternei lumină o bucătărie. O duhoare fetidă îmi invadă plămînii: nu cutezai să-mi imaginez ce mîncaseră soţii Bernardin. Podeaua era acoperită cu coji de legume. Nu încercai să le identific, nu aveam decît un gînd: să plec cît mai degrabă din această groapă de gunoi şi să ajung iar la aer respirabil.

Deschisei uşa bucătăriei şi o închisei în urma mea pentru a împiedica propagarea izului stătut. Nici o şansă: o putoare identică bîntuia în salon. Era infect. Cum puteau trăi acolo nişte fiinţe omeneşti?

Şi cum era posibil ca un medic să nesocotească pînă într-atît cele mai elementare norme de igienă?

Nasul meu analiza componentele acestui buchet: un fond de praz vechi, de grăsime rîncedă, de sudoare de ţap şi, cel mai ciudat şi mai neplăcut, o puternică duhoare de metal oxidat. Acest din urmă parfum era cel mai rău, căci nu trimitea la nimic uman, animal ori vegetal; nu mirosisem niciodată ceva atît de nesănătos.

Găsii un întrerupător şi aprinsei lumina: ceea ce văzui mă înveseli. Cînd prostul gust atinge un asemenea grad, nu poţi decît să rîzi. Cu toate acestea, am rămas uimit: în general, mobila kitsch oferă mai degrabă un exces de confort, cel mai delicat – cel pe care nemţii îl numesc „gemütlich". Aici, te-ai fi crezut într-un tramvai pe care şi-ar fi propus să-l decoreze o portăreasă: era în acelaşi timp sordid, rece şi ridicol.

Pe pereţi, nici un tablou, în afară de diploma medicului Palamède, înrămată în maniera grandilocventă a unui portret al lui Stalin. Ca un omonim al lui Charlus să împingă aşa de departe simţul urîtului şi al vulgarului, asta era culmea!

În pragul ilarităţii, mi-am amintit de misiunea mea. Urcai la etaj. Un covor de praf slinos acoperea scările. Ajuns sus, m-am oprit locului şi am ciulit urechile. Mi se păru că aud un horcăit.

Eram tentat s-o iau la goană. Zgomotul aceasta răguşit nu semăna cu sforăitul: ceea ce auzeam evoca plăcerea sexuală a unui animal. Respinsei acesta ipoteză: n-aş fi putut suporta.

Prima uşă de pe culoar dădea într-o debara. A doua la fel. Ultima spre o baie. Am fost nevoit să admit evidenţa: una dintre debarale era un dormitor. Am revenit la cea de-a doua uşă şi am deschis-o: horcăitul mă avertiză că nimerisem bine. Terorizat, pătrunsei în grota lui Bernadette. Fasciculul de lumină al lanternei mîngîie obiecte neidentificabile, apoi, la capătul cursei, se poticni de o saltea de paie acoperită cu o masă mişcătoare.

Era ea. Pleoapele îi erau închise: mă liniştii înţelegînd că ceea ce păruse să fie un muget era de fapt respiraţia somnului. Dormea.

Aprinsei lumina: o lustră hidoasă răspîndi o lumină de bloc operator. Doamna Bernardin nu se sinchisi. E drept că, dacă propriii ei decibeli nu o trezeau, nimic altceva nu o putea deranja.

Cuplul avea camere separate. Conchisei că Palamède ocupa cealaltă debara. Nu mai era loc pentru un alt trup – şi mai cu seamă al unui obez – pe mormanul de cîrpe ce-i servea chistului drept pat.

Din motive a căror natură prefer să n-o cercetez, mă simţii uşurat la gîndul că nu dormeau împreună. De altfel, era cum nu se poate mai bine: graţie acestei separări nocturne, Bernadette nu ştia nimic de tentativa de suicid şi avea parte de cîteva ore de linişte în plus.

Mă aşezai lîngă ea pe un taburet capitonat şi începui s-o veghez. În faţa mea, un orologiu mare indica ora 4 dimineaţa: zîmbii gîndindu-mă că acum eu îi invadam la o oră diametral opusă celei la care mă invadau ei pe mine. Observai atunci că în încăpere existau alte trei orologii şi un ceas deşteptător: toate indicau aceeaşi oră, la secundă. Rememorînd salonul, scările şi culoarul, îmi dădui seama că şi acestea erau constelate de orologii: fără îndoială că erau cu toatele punctuale pînă la perfecţiune, la fel cu cele de aici.

Detaliul acesta, deja insolit în sine, te izbea şi mai mult în mijlocul unei asemenea delăsări: locuinţa era murdară, niciodată aerisită, camerele dădeau pe dinafară de cutii de carton pline cu vechituri dezgustătoare, şi totuşi, în inima acestui sinistru abandon, veghea cineva ca ora să fie omniprezentă şi de o exactitate maladivă.

Pricepeam acum de ce sosea Palamède întotdeauna la fix. Dacă ar fi vrut să-şi mobileze un interior suicidar, n-ar fi putut găsi altceva mai potrivit:

casa aceasta în acelaşi timp oribilă, exasperantă, infectă, grotescă, jegoasă, inconfortabilă, în sfîrşit şi mai cu seamă proliferarea aceasta de orologii reglate la secundă, amintind de cinci ori în fiecare încăpere că timpul ne striveşte – aşa trebuie să arate iadul.

O schelălăială a doamnei Bernardin mi-o readuse în atenţie. Era oare astmatică, de producea horcăitul acesta? Calmul atitudinii ei îmi contrazicea presupunerea. O observai: uriaşul bust i se ridica ciclic asemenea unui montgolfier care, umflat la capacitatea maximă, se năruie într-o unică şi bruscă surpare, provocînd de fiecare dată suspinul monstrului. Nu trebuia aşadar să mă neliniştesc, era un fenomen explicabil prin legile fizicii.

Dacă stau bine să mă gîndesc, n-am văzut niciodată pe cineva dormind cu atîta conştiinciozitate: ai fi zis că-şi dă silinţa. Examinînd ceea ce îi ţinea loc de faţă, am fost stupefiat să descopăr acolo o adevărată voluptate. Mi-am amintit că, pe culoar, asimilasem acest zgomot unui orgasm animalic: acestă presupunere sexuală era o eroare, dar Bernadette încerca în mod evident o mare plăcere. Somnul îi provoca bucurie.

Curios: eram mişcat. Era ceva emoţionant în delectarea acestui morman de

carne. Mă surprinsei gîndind că ea era cu mult deasupra soţului ei: viaţa sa nu era absurdă, din moment ce cunoştea plăcerea. Îi plăcea să doarmă, îi plăcea să mănînce. Nu are importanţă dacă aceste activităţi sînt nobile sau nu: voluptatea înalţă, oricare ar fi sursa ei.

Lui Palamède nu-i plăcea nimic. Nu-l văzusem niciodată dormind, dar eram îndreptăţit să cred că o făcea cu dezgust, ca tot restul. Pentru prima oară, îmi dădui seama că inversaserăm datele problemei: nu el trebuia să se plîngă că a petrecut patruzeci şi cinci de ani cu ea, ci soţia lui. Mă întrebam dacă ea avea

sentimente. Cum va primi vestea cu privire la tentativa de suicid? Va înţelege sensul cuvîntului? Murmurai cu un soi de afecţiune:

— Dacă ar muri, cine ar veghea asupra ta? Te poţi servi de mîini – pardon, de tentacule ? Cum îţi umpli zilele ? Doar nu poţi mînca şi dormi întruna. Ştii la cine mă faci să mă gîndesc? La Régine, căţeaua bunicii mele. Copil fiind, o adoram. Un animal bătrîn enorm, care-şi împărţea viaţa între somn şi hrană. Nu se trezea decît ca să mănînce, adormea la loc în clipa în care termina de mîncat. Ca să se mişte zece metri, trebuia tîrîtă. Programul tău este oare identic cu cel al Réginei?

Erau cel puţin cincizeci de ani de cînd o uitasem pe bătrîna căţea. Amintirea mă făcu să zîmbesc.

— Oamenii îşi băteau joc de ea. Eu o iubeam. O observam: hotărîse să nu trăiască decît pentru plăcere. Cînd mînca, dădea din coadă. Cînd dormea, era ca tine: carnea ei dădea pe dinafară de voluptate: În fond, ea şi cu tine sînteţi nişte filosofi.

În ochii mei, nu era nimic insultător să compari pe cineva cu un animal. Toţi cei care i-au frecventat pe autorii greci şi latini cunosc respectul pe care-l datorăm Regnului. Inutil să precizăm „regnul animal” din moment ce – o, exactitate a vocabularului! – nu există un regn uman.

O contemplam pe doamna Bernardin cu duioşie. Somnul ei capitonat cu grăsime era cel mai liniştitor dintre spectacole. Începui să sper că nu se va mai trezi niciodată.

Neverosimilul se produse: eu, predispus la insomnie, şi în mod special în noaptea aceea, am adormit, pe taburetul capitonat, legănat de horcăitul lui Bernadette.

Mă trezii tresărind. Din adîncul grămezii ei de paie, chistul abia îndrăznea să mă privească; îşi

exprima sentimentul de intimidare prin grohăieli imperceptibile.

O armată de orologii mă anunţă că era ora 8 dimineaţa. Îmi amintii de misiunea mea. Stînjenit, începui blînd:

— Bernadette... Soţul dumitale a suferit un mic accident. Este la spital. Nu-ţi fie teamă, este în afara oricărui pericol.

Doamna Berardin nu reacţionă. Continua să mă contemple. Crezui că este necesar să-i explic:

— A încercat să se sinucidă. L-am împiedicat. Înţelegi?

Nu am aflat niciodată dacă a înţeles. Puse capul la loc pe saltea. Un poet ar fi spus că avea un aer gînditor: în realitate, nu avea nici un fel de aer.

Laş, descurajat şi perplex, plecai. La urma urmelor, mi-am îndeplinit datoria. Ce-aş fi putut face mai mult?

Ieşind din locuinţa vecinilor, mă frapă puritatea aerului. Mă surprinse mai tare decît lumina. Cum oi fi reuşit să respir în grota aceea greţoasă? Îmi păru bine că aparţin celor vii.

Acasă, Juliette se aruncă în braţele mele.

— Émile, mi-a fost aşa de frică!

— Veşti de la spital?

— Da, e bine. Se va întoarce acasă poimîine. Medicii l-au întrebat despre motivul gestului său. N-a răspuns nimic.

— M-ar fi mirat contrariul!

— L-au întrebat dacă o să încerce din nou. A spus că nu.

— Să fie într-un ceas bun. Cei de la spital ştiu că este doctor?

— Habar n-am. De ce? Schimbă asta ceva?

— Mi se pare doar că sinuciderea unui doctor atrage mai mult atenţia.

— Mai mult decît a altcuiva?

— Poate. Într-un fel, este o violare a jurămîntului lui Hipocrat.

— Spune-mi mai degrabă cum a primit Bernadette vestea.

Am evocat ultimele ore. M-am delectat descriind interiorul casei Bernardin. Juliette ţipa de repulsie şi rîdea aproape în acelaşi timp.

— Crezi că trebuie să ne ocupăm de ea? mă întrebă.

— Nu ştiu. Riscăm să-i facem mai mult rău decît bine.

— Trebuie cel puţin să o hrănim. O să-i ducem supă.

— Sos de ciocolată?

— Ca desert. Pe lîngă o oală mare cu supă de legume. Presupun că mănîncă mult.

— O să fie o sărbătoare pentru ea. După părerea mea, o să petreacă două zile minunate fără soţul ei.

— Cine ştie? Poate că îl iubeşte.

Nu spusei nimic, dar mi se părea imposibil să-l iubeşti pe Palamède.

La Mauves, am cumpărat cvasitotalitatea legumelor din magazin. Întorşi din sat, am pregătit o oală de supă. Mă uitam la potopul acesta fierbînd, în care se ridicau la suprafaţă bucăţi de praz şi ţelină: părea o furtună pe mare, cu valsul algelor şi-al planctonului. Îmi imaginam viitorul acestei ciorbe în maţele chistului: un adevărat prînz de balenă, atît prin natura, cît şi prin cantitatea sa.

Către amiază, am transportat amîndoi mîncarea pe celălalt mal al rîului. Nu eram prea mulţi pentru o asemenea încărcătură: o oală cu supă şi o crăticioară cu sos de ciocolată. Intrînd în bucătărie, soţia mea rîse de dezgust:

— E mai rău decît mi-ai povestit!

— Mirosul sau aspectul?

— Tot!

Jos nu era nimeni. Am urcat la etaj: doamna Bernardin nu îşi părăsise salteaua. Nu dormea: seninătatea îi ţinea loc de ocupaţie. Juliette se lansă în efuziuni a căror sinceritate mă surprinse:

— Bernadette, m-am gîndit mult la dumneata. Curajul dumitale e admirabil. Au telefonat de la spital: soţul dumitale e foarte bine, se va întoarce poimîine.

N-am aflat niciodată dacă a înţeles sau dacă măcar a ascultat: tolerase sărutul soţiei mele cu privirea aţintită pe crăticioară. Flerul ei identifică de îndată conţinutul. Ea, aşa de calmă, începu să cotcodăcească, îndreptîndu-şi tentaculele spre obiectul deliciilor.

— Da, ţi-am pregătit două feluri de supă. Trebuie să începi cu cea mare; cealaltă este desertul.

Obeza nu voia să audă nimic. În definitiv, ce importanţă avea ordinea alimentelor? Juliette îi dădu sosiera: vecina dădea din picioare, saliva cu tămbălău. Tentaculele i se închiseră în jurul comorii pe care o aburcă pînă la orificiul bucal. Îi bău conţinutul dintr-o sorbitură, mugind ca un hibrid de mistreţ si caşalot.

Spectacolul acestei plăceri ne produse bucurie şi repulsie în acelaşi timp: Juliette zîmbea cu un colţ al gurii, în timp ce cu celălalt se abţinea să nu verse.

Chistul puse la loc cratiţa goală: o linsese pe dinăuntru, aşa că era imaculată. Limba-i lungă mai ieşi o dată. ca să şteargă bărbia şi mustaţa. Se petrecu atunci un lucru emoţionant: doamna Bernardin scoase un suspin – un nesfîrşit suspin de bunăstare, cu o urmă de decepţie că totul s-a sfîrşit.

Juliette turnă supă de legume într-un bol şi i-l întinse. Bernadette adulmecă cu interes şi zeama noastră păru să-i fie simpatică. O înghiţi cu zgomote de chiuvetă.

— Ar fi trebuit să trec prin sită supa, spuse soţia mea văzînd că fîşii de verdeaţă nu intrau în orificiul

bucal, ci rămîneau lipite de bărbie, ca varecul pe o plajă.

Apoi, vecina emise o rîgîială melvilliană şi se lăsă din nou pe saltea. Preţ de o clipă, crezui că citesc în privirea ei o expresie de regină-mamă spunîndu-le supuşilor:

— Mulţumesc, oameni buni, vă puteţi retrage.

Închise ochii şi adormi de îndată. Horcăitul somnului se conjugă cu o digestie la fel de sonoră ca o maşină de spălat.

Înduioşat şi întors pe dos, murmurai:

— Lăsăm oala şi plecăm.

În ziua următoare, Juliette trecu supa prin sită.

Două zile de-a rîndul, am găsit oala goală şi pe femeie plină. Nu ieşea din cameră decît pentru nevoi – eram uşuraţi că nu trebuia să o ajutăm pentru această ultimă funcţiune.

— Părerea mea este că Bernadette este pe cale de a trăi zilele cele mai fericite din viaţa sa.

— Crezi? întrebă soţia mea.

— Da. Mai întîi, mîncarea ta este cu siguranţă mai bună decît cea a soţului ei: iar cum hrana constituie esenţialul existenţei sale, această schimbare înseamnă pentru ea o minunată revoluţie. Dar cel mai bine este că o lăsăm în pace. Sînt convins că Palamède o obligă să se ridice, să coboare în salon fără nici un motiv.

— De ce-ar face una ca asta?

— Ca s-o şicaneze. Este obsesia lui.

— Poate şi pentru ca s-o spele. Sau s-o schimbe.

Rîsei gîndindu-mă la cămaşa de noapte a doamnei Bernardin: o gigantică rochie din poliester imprimată cu flori de cîmp, cu un guleraş de dantelă.

— Nu crezi c-ar trebui să-i facem o baie? sugeră Juliette.

Preţ de o clipă, văzui o cadă plină cu cărnuri alburii.

— Propun să-i lăsăm soţului sarcina asta.

În ziua a treia, telefonară de la spital: ne dădură undă verde ca să recuperăm cealaltă jumătate a cuplului.

— O să mă duc singur. Tu ai de pregătit supa chistului.

La volanul maşinii, mă gîndeam cît sînt de smintit că mă duc să-l iau. „Ar trebui să-l las acolo”, îmi trecu prin cap.

La secretariat, mă puseră să semnez un teanc de hîrtii incomprehensibile. Domnul Bernardin, neînfricat, mă aştepta pe culoar. Plictisul universal şedea pe scaunul lui. Cînd mă văzu, luă aerul acela nemulţumit pe care îl avea întotdeauna în prezenţa mea. Nu zise nimic, îşi ridică trupul şi mă urmă. Remarcai că infirmierele nu-i spălaseră hainele, care purtau încă urme de vomă.

În timpul drumului cu maşina, nu rosti nici o vorbă. Asta îmi convenea. Îi povestii că o hrăniserăm pe soţia lui cît a lipsit de-acasă. Nu reacţiona la nimic: mă întrebai dacă intoxicaţia cu gaze nu-i distrusese bruma de facultăţi mintale care îi rămăsese.

Era o vreme splendidă în ziua aceea: un început de aprilie aşa cum îl descriu manualele şcolare, cu flori uşoare ca eroinele lui Maeterlinck. Îmi spuneam că, dacă aş fi scăpat dintr-o tentativă de suicid, o primăvară atît de încîntătoare mi-ar fi răvăşit sufletul pînă la lacrimi: peisajul saturat de nou mi-ar fi părut legat de propria mea renaştere şi m-ar fi reconciliat definitiv cu lumea pe care voisem să o părăsesc.

În mod evident, Palamède era impermeabil la una ca asta. Nu-l văzusem niciodată aşa de turtit.

Oprii maşina în faţa casei sale. Înainte de a ne despărţi, îl întrebai dacă nu are nevoie de ajutor.

— Nu, răspunse glasul lui morocănos. Îşi conservase aşadar uzul vorbirii – dacă se poate numi uz al vorbirii o utilizare atît de parcimonioasă.

Întrebarea care îmi ardea buzele îmi scăpă din gură:

— Ştiţi că eu v-am salvat viaţa? Pentru întîia oară, domnul Bernardin fu terifiant de elocvent. Nu că şi-ar fi îmbogăţit vocabularul, dar îşi exploată tăcerea şi privirea ca un retor patentat. Îşi aţinti ochii indignaţi într-ai mei, tăcu pînă la limita suportabilului şi, cînd durata apneei mele îi păru suficientă, se mulţumi să spună:

— Da.

Apoi se întoarse şi intră în casă.

Îngheţat, ajunsei Acasă. Juliette mă întrebă cum se simte. Răspunsei:

— Ca de obicei.

— Am pregătit şi mai multă supă decît ieri. Am pus-o la vedere pe masa din salonul lor.

— Drăguţ din partea ta, dar, pe viitor, lasă-l să se descurce.

— Nu crezi că i-ar face plăcere dacă aş găti în locul lui?

— Juliette, n-ai priceput încă: nimic nu-i face plăcere.

A doua zi dimineaţa, oala trona în faţa uşii noastre; conţinutul era intact. Era sfîrşitul non-acceptării.

Se scurseră cîteva săptămîni. Contrar aşteptărilor mele, vecinul nu mai veni pe la noi nici măcar o singură dată. Abia dacă scotea nasul pe-afară. Şi totuşi, blîndeţea lunii aprilie era ca o provocare: Juliette şi cu mine petreceam ore în şir în grădină. Acolo luam prînzul şi chiar micul dejun. Făceam plimbări lungi prin pădure, unde păsările ne

cîntau *încoronarea primăverii* revăzută si corectată de Janacek. Palamède nu ieşea decît pentru a se duce în sat cu maşina. Cumpărăturile constituiau unicul element social al existenţei sale.

Sosi mai, luna tuturor drăgălăşeniilor – spun asta fără umbră de ironie: bietul citadin care fusesem dintotdeauna se delecta din plin cu miile de fandoseli ale naturii şi nu dispreţuia nici un loc comun. Fandoselile lăcrimioarelor mă aruncau în cea mai sinceră emoţie.

Îi relatai soţiei mele legendele pădurii de liliac, incitat de deflagraţiile albastre şi albe din grădină. Juliette mă asigură că nu auzise vreodată o poveste atît de frumoasă; trebui să i-o povestesc în fiecare zi.

Domnul şi doamna Bernardin erau cu siguranţă insensibili la kitsch-ul acesta primăvăratic: nu-i vedeam niciodată în grădină. Ferestrele lor erau mereu închise, ca şi cum s-ar fi temut să nu irosească preţioasa lor duhoare.

— Merită să locuieşti la ţară, spuse Juliette.

— Nu uita că dacă a ales să trăiască aici, a fost ca s-o ascundă pe nevastă-sa. Pe Palamède îl doare-n cot de floricele.

— Dar ea? Sînt sigură că-i plac şi că ar fi încîntată să le vadă.

— Îi este ruşine cu ea, nu vrea s-o arate nimănui.

— Dar noi ştim deja cu ce seamănă! Nu mai e altcineva în afară de noi care s-o zărească.

— Nu cred că dă nici doi bani pe fericirea lui Bernadette.

— Ce ticălos! S-o sechestreze pe nefericita asta! Şi noi tolerăm aşa ceva?

— Ce vrei să facem? Nu e nimic ilegal în atitudinea lui.

— Şi dacă ne-am duce s-o scoatem afară,

ar fi ilegal?

— Ai văzut cum umblă?

— Nu ca să umble. O vom scoate în grădină ca să vadă florile, să respire aer curat.

— El nu şi-ar da niciodată acordul.

— N-o să i-l cerem! O să-l luăm pe neaşteptate, o să mergem la el spunînd: „Am venit s-o luăm pe doamna Bernardin, să-şi petreacă după-amiaza cu noi, pe terasă.” Ce riscăm?

Prea puţin entuziasmat, trebui să admit că avea dreptate. După dejun, băturăm la uşa lor (mi se părea că s-a întors lumea pe dos). Nu deschise nimeni. Am început să bat ca o brută, la fel ca Palamède astă-iarnă, dar nu aveam forţa lui. Nici o reacţie.

— Şi cînd te gîndeşti că eu unul mă simţeam obligat să-i deschid! exclamai, cu pumnii în flăcări.

Juliette sfîrşi prin a intra cu autoritate. Curajul acestei fetiţe de şaizeci şi cinci de ani mă stupefia. O urmai. Duhoarea acelui interior de coşmar se înrăutăţise.

Domnul Bernardin era lăfăit într-un fotoliu din salon, înconjurat de orologii. Ne privi cu un dezgust exasperat, avînd aerul să creadă că eram nişte vecini deosebit de posesivi – ceea ce, din partea lui, era culmea.

Fără să-i spunem vreo vorbă, ca şi cînd nici n-ar fi existat, urcarăm la etaj. Chistul se odihnea pe salteaua de paie. Purta o cămaşă de noapte roz cu margarete albe.

Juliette o sărută pe amîndoi obrajii.

— O să te ducem în grădină, Bernadette! O să vezi ce frumos e!

Doamna Bernardin se lăsă tractată cu graţie: o ţineam fiecare de o mînă. Coborî treptele una cîte una, cum fac copiii de doi ani. Trecurăm prin faţa lui Palamède fără să explicăm unde mergem – fără să-l privim măcar.

Cum nu exista un scaun pe măsura monstrului, întinserăm pe iarbă un cearşaf aşternut cu pernuţe. O

depuserăm pe vecina noastră; culcată pe burtă, contempla grădina cu o expresie înrudită cu mirarea. Tentaculul drept mîngîia părăluţele: duse una în dreptul ochilor, ca s-o studieze.

— Cred că e mioapă, spusei.

— Îţi dai seama că, fără noi, femeia asta n-ar fi văzut niciodată o părăluţă de aproape? se indignă Juliette.

Bernadette supuse noutatea fiecăruia dintre simţuri: după ce privise vegetala, o adulmecă, apoi o ascultă, şi-o trecu pe frunte, în sfîrşit o mestecă şi o înghiţi.

— Demersul ei este incontestabil unul ştiinţific! mă extaziai. Persoana aceasta este inteligentă!

Ca pentru a-mi dezminţi cuvintele, creatura începu să tuşească într-un mod respingător pînă cînd părăluţa a ieşit afară: mîncarea asta nu-i plăcea.

Cu preţul unui mare efort, se întoarse pe spate; apoi se culcă la loc, gîfîindă şi inertă. Ochii i se aţintiră pe albastrul cerului şi rămaseră ficşi. Era o schimbare faţă de tavanul întunecat al camerei.

Pe la ora 4, Juliette se duse să aducă ceai şi fursecuri. Se apropie de Bernadette şi îi strecură bucăţele de prăjitură în orificiul bucal. Invitata noastră cotcodăcea: îi plăceau.

Spre marea noastră stupoare, auzirăm un urlet:

— Nu poate mînca aşa ceva!

Era Palamède care, de cîteva ore bune, pîndea dindărătul ferestrei salonului, aşteptînd să comitem o „eroare”. La vederea crimei noastre, ieşise în prag ca să ne cheme la ordine.

Imperială, soţia mea îşi păstră cumpătul şi continuă să hrănească chistul, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Nu mă simţeam în largul meu: şi dacă venea să ne snopească în bătaie? Era mai puternic decît noi.

Dar manevra lui Juliette îl intimida. Descumpănit, rămase zece minute în prag contemplînd nesupunerea noastră. După care, ca să-şi facă o ieşire onorabilă, strigă din nou:

— Nu poate mînca aşa ceva!

Şi dispăru în depozitul lui de orologii.

La căderea serii, am condus-o pe doamna Bernardin înapoi în casă: am intrat fără să batem. Soţul ne gratifică cu un „Şi dacă o să îmbolnăvească, voi o să fiţi de vină!”

— Ai fi foarte mulţumit, nu-i aşa, dacă soţia ta s-ar îmbolnăvi? spuse Juliette.

Am reinstalat-o pe saltea. Părea epuizată de atîtea emoţii.

Trebuia să ne aşteptăm la asta: a doua zi, Bernardin încuiase toate uşile casei.

— Îşi sechestrează soţia, Émile! Dacă am chema poliţia?

— Din păcate, nu e nimic ilegal în atitudinea lui.

— Chiar dacă precizăm că a încercat să se sinucidă?

— Nici sinuciderea nu este ilegală.

— Şi dacă e pe cale să-şi ucidă nevasta?

— Nu avem nici un motiv să-l bănuim.

— Dar îţi dai seama că o închide doar pentru că a ronţăit nişte prăjiturele?

— Poate că vrea ca ea să slăbească.

— Şi la ce i-ar folosi să slăbească, cu viaţa pe care o duce? Şi-apoi nu se vede pe el?

— Fondul problemei îl cunoaştem. Domnul Bernardin nu are nici cea mai mică plăcere de a trăi: nu poate îngădui ca soţia lui să nu fie ca el. Ieri, a văzut-o extaziindu-se în faţa unei părăluţe, prăpădindu-se de admiraţie la vederea cerului, apoi sughiţînd de delectare cînd a mîncat prăjituri. E mai mult decît poate suporta.

— Şi nu găseşti că este dezgustător să împiedici o biată bătrînă anormală să se bucure de viaţă?

— Ba da, Juliette! Nu asta-i problema: atîta vreme cît rămîne în legalitate, nu putem face nimic.

— Mă întreb ce mă opreşte să sparg o fereastră si să mă duc la Bernadette.

— În cazul acesta, el ar fi cel îndreptăţit să cheme poliţia. Chiar că am progresa!

— Şi nu putem să reacţionăm defel?

— O să-ţi spun un lucru îngrozitor: ieri, vrînd să-i oferim un moment plăcut, i-am făcut mai mult rău nefericitei. Acum, este închisă din vina noastră. Cred că e mai bine să limităm pagubele. Cu cît vrem s-o ajutăm, cu atît îi agravăm soarta.

Argumentul ţinu. Juliette nu mai vorbi despre ajutorarea chistului. Dar era limpede că problema o obseda. Primăvara nu ajuta la nimic: fiecare zi era mai suavă decît precedenta. Sfîrşii prin a spera că o să plouă: vremea frumoasă o dezola pe soţia mea. Plimbîndu-ne, spunea:

— Ea nu vede coacăzele astea sîngerii. Nu vede frunzişul verde crud.

Inutil să precizez pe cine desemna acest „ea”. Cel mai mic mugur devenea un argument şi prelungea un rechizitoriu care, simţeam cît se poate de clar, îmi era adresat mie, si nu vecinului meu.

într-o dimineaţă, explodai:

— În fond, îmi reproşezi că l-am împiedicat să se sinucidă!

Răspunse cu fermitate:

— Nu, deloc. Trebuia împiedicat. Norocul ei că era aşa de convinsă. Eu

nu mai eram. Îmi muşcam degetele că l-am salvat. Eram convins sută la sută că greşisem.

De altfel, nu fusese el primul care mi-o reproşase? Mi-o spusese cu o rară elocvenţă în ziua în care-l adusesem de la spital.

Cel mai rău era că acum îl aprobam. Mă puneam în pielea lui şi ajungeam la această concluzie înspăimîntătoare: avusese de o mie de ori dreptate să vrea să moară.

Căci viaţa, pentru el, trebuie să fie iadul. Nu trăia nici una dintre plăcerile existenţei: începeam, în sfîrşit, să înţeleg că nu era vina lui. Nu el alesese să fie frigid de toate cele cinci simţuri: aşa se născuse.

Încercam să-mi imaginez soarta lui: să nu simţi nimic văzînd frumuseţea pădurii, ascultînd ariile care-i tulbură pe unii, inspirînd parfumul unei tuberoze, mîncînd sau bînd, mîngîind ori primind mîngîieri. Asta însemna că nici o artă nu l-a impresionat vreodată. Şi că nu ştia ce-i aceea plăcere sexuală.

Există oameni destul de proşti pe lumea asta pentru a folosi expresia „a fi orbit de simţuri”. S-au gîndit oare la cecitatea celor pe care nu-i luminează simţurile?

Mă surprindeam cutremurîndu-mă: ce neant era viaţa domnului Bernardin! Dacă admitem că simţurile sînt porţile inteligenţei, ale sufletului şi ale inimii, ce îi mai rămînea?

Chiar şi misticismul se învaţă prin plăcere. Nu neapărat prin practicarea ei, dar în mod sigur prin noţiune: călugării cărora le sunt refuzate plăcerile cărnii ştiu cel puţin de ce se privează. Iar lipsa instruieşte tot pe-atît, dacă nu mai mult, ca şi prisosul. Or, Palamède nu suferea de nici o lipsă; nu-ţi lipseşte nimic atunci cînd nu-ţi place nimic.

Nu a demonstrat oare viaţa sfinţilor că extazul religios este un orgasm? Dacă ar exista o transă a frigidităţii absolute, s-ar şti.

Dar vai, nu era necesar să ajungi la asemenea extreme pentru a constata neantul vecinului meu: nu

neantul glorios pe care îl descrie Hugo, ci neantul bicisnic, ridicol şi sordid. Neantul ursuz al unui biet ins.

Un biet ins care, *last but not least*, nu iubise niciodată pe nimeni, nici nu se gîndise că poate fi iubit de cineva. Fireşte, nu voiam să cad în sentimentalisme de gospodină: poţi trăi fără să iubeşti – ca să te convingi, este suficient să priveşti soarta obişnuită a oamenilor.

Numai că oamenii străini de dragoste se bucură de altceva: terţinele, pocherul, fotbalul, reforma ortografiei – orice, nu contează, din moment ce pot să i se dedice.

Domnul Bernardin nu avea nimic. Era întemniţat în propriul sine. Nici o fereastră la puşcăria lui. Şi ce puşcărie! Cea mai rea: aceea a unui bătrîn obez abrutizat.

Brusc, îi înţelesei obsesia pentru orologii: invers decît cei vii, binecuvînta trecerea timpului. Unica lumină, în carcera sa, era moartea: iar cele douăzeci si cinci de orologii din casa lui scandau ritmul lent şi sigur care îl conducea spre ea. După moarte, nu ar mai fi prezent la absenţa sa, nu ar mai avea trup care să-i conţină vidul, ar deveni el însuşi neantul pe care îl trăieşte.

Într-o noapte, cu o tresărire de voinţă, bărbatul acesta voise să evadeze din penitenciarul său: avusese nevoie de curaj pentru a lua această decizie. Iar eu, infam paznic de ocnaşi, l-am adus înapoi pe nefericitul evadat. Mîndru ca un delator, îl adusesem înapoi în închisoare.

Totul se explica: încă din prima clipă, atitudinea lui fusese cea a unui ocnaş. La început, cînd se proţăpea la mine acasă două ore pe zi, era bietul puşcăriaş care, neavînd ceva mai bun de făcut, invada celula altuia. Lăcomia lui, de vreme ce nu-i plăcea să mănînce, era tipică pentru cei care atinseseră

paroxismul plictisului. Sadismul faţă de soţia lui era tot un comportament de încarcerat: nevoia patetică de a impune propriile suferinţe unei victime. Neglijenţa lui, murdăria, decăderea fizică erau caracteristicile condamnaţilor pe viaţă.

Era aşa de limpede! Cum de nu înţelesesem mai devreme?

Într-o noapte mă trezii cu gîndul de nemărturisit: „De ce nu încearcă iar? Se pare că sinucigaşii sînt recidivişti. Ce mai aşteaptă?”

Poate că se temea că o să-l împiedic din nou. Cum să-i dau de ştire că de data asta n-o să-i mai pun beţe în roate?

Îmi pusei din nou problema modului sinuciderii: de ce alesese gazul de eşapament? În speranţa că va fi salvat? Nu, şansele erau firave. Trebuie să-l fi ales din masochism: încă o atitudine de prizonier. Sau poate un act simbolic: bărbatul acesta, care trăia sufocat în el însuşi, voia să moară asfixiat. I-ar fi fost de o mie de ori mai simplu şi mai puţin dureros să-şi injecteze vreo otravă, dar trebuia oare să exclud ipoteza ca bruta aceasta să fi simţit nevoia, aşa cum fac toţi sinucigaşii, de a lăsa un mesaj? Ceilalţi lasă o scrisoare, iar el nu fusese capabil să o scrie. Semnătura lui ar fi fost moartea aceasta, oh, cît

de barbară, care îi conţinea epitaful în filigran: „Mor aşa cum am trăit.”

În noaptea de 2 spre 3 aprilie, fără blestemata mea insomnie, domnul Bernardin şi-ar fi aflat salvarea. Acum, eram la începutul lui iunie. Mă ispiti un plan atroce: dacă i-aş scrie două vorbe? „Dragă Palamède, acum am înţeles. Poţi s-o faci din nou, n-o să te mai deranjez.” Îmi vîrîi faţa în pernă ca să nu rîd în hohote.

Mai apoi, ideea începu să mi se pară mai puţin monstruoasă. Sfîrşii chiar prin a o lua în considerare

la modul serios. La prima vedere, o asemenea scrisoare ar putea părea cinică şi criminală, dar, judecind mai bine, era tocmai lucrul de care avea nevoie vecinul meu. Trebuia să-l ajut.

Brusc, nu mai putui aştepta. Misiva aceasta era de o importanţă capitală! Trebuia s-o redactez pe loc. Mă sculai, coborîi în salon, luai o foaie de hîrtie, scrisei cele două fraze eliberatoare, traversai podul şi strecurai foaia pe sub uşa soţilor Bernardin.

Un sentiment de beatitudine şi uşurare mă învălui. Îmi făcusem datoria. Mă întorsei în pat şi adormii cu impresia idilică de a fi fost mesagerul iubirii divine. În capul meu cîntau serafimi.

A doua zi, trezindu-mă, mi se păru că am visat. Încetul cu încetul, îmi dădui seama că actul meu fusese real: scrisesem realmente bileţelul acela infam! Şi i-l strecurasem sub uşă! Îmi pierdusem minţile.

Sub privirea stupefiată a lui Juliette, luai penseta pentru epilat şi o zbughii pe uşă. Culcat pe jos în faţa casei vecine, introdusei penseta în crăpătura dintre prag şi uşă pentru a recupera hîrtia. Tentativele fură infructuoase, foaia era prea departe – sau poate Palamède o citise deja.

Îngrozit, m-am înapoiat acasă.

— Poţi să-mi explici de ce te întinzi pe jos în faţa uşii lor cu penseta mea?

— Azi-noapte i-am strecurat un bilet. Regret. Dar n-am reuşit să-l iau înapoi.

— Ce i-ai scris?

Nu avui curajul să mărturisesc.

— Înjurături. De tipul „E o ticăloşie să-ţi ţii soţia închisă etc.”

Ochii lui Juliette scoaseră scîntei.

— Bravo. Mă bucur că n-ai recuperat scrisoarea. Sînt mîndră de tine. Mă îmbrăţişă.

Îmi petrecui ziua detestîndu-mă. Seara, mă culcai devreme şi adormii ca şi cum aş fi vrut să fug de mine. La ora două din noapte mă trezii: nu fu chip să mai închid ochii.

Şi atunci înţelesei un lucru înspăimântător despre mine: exista şi un alt Émile Hazel. Într-adevăr, în timpul acestei insomnii mă crezui îndreptăţit să fi scris biletul. Nu aveam nici cea mai mică remuşcare. Dimpotrivă, gestul meu mă făcuse fericit.

Eram oare un nou doctor Jekyll? Respinsei această ipoteză ca fiind prea romanescă. În schimb, înţelesei că noaptea avea asupra mea o influenţă copleşitoare. Gîndurile mele nocturne aveau mereu în vedere tot ce poate fi mai rău şi nu lăsau niciodată loc unor posibilităţi ca ameliorarea, speranţa ori chiar inofensiva indiferenţă. Pe parcursul insomniilor mele, totul era tragic şi totul se întîmpla din vina mea!

Se ridică atunci o întrebare stranie: care dintre cei doi Émile Hazel avea dreptate? Cel diurn, cam laş şi care iese mereu basma curată? Sau cel nocturn, dezgustatul, revoltatul gata de acţiunile cele mai îndrăzneţe pentru a-şi ajuta semenii – să trăiască sau să moară?

Hotărîi să aştept ziua de mîine pentru a şti. Or, dimineaţa, gîndeam contrariul ruminaţiilor mele insomniace. Eram gata din nou de toate compromisurile.

Cîteva zile mai tîrziu, mă liniştii. Domnul Bernardin era sănătos tun şi fusesem grotesc presupunînd că scrisoarea mea l-ar putea influenţa.

Mi-l închipuiam pe Palamède ridicînd hîrtia mea, citind-o şi clătinînd din cap cu dispreţul pe care-l avea pentru mine încă de la început. Răsuflam uşurat.

Îmi era dat în sfîrşit să înţeleg mitul Penelopei, a cărui victimă nu eram doar eu singur: oare nu distrugem cu toţii, noaptea, personajul pe care îl

interpretăm ziua, şi invers? Soţia lui Ulise făcea jocul pretendenţilor ţesîndu-şi pînza şi redevenea, la adăpostul întunericului, eroina semeaţă a refuzului. Lumina favoriza comedia călduţă a curtoaziei, tenebrele nelăsînd altceva din natura umană decît turbarea distructivă.

— După părerea ta, Juliette, de ce nu încearcă să se sinucidă din nou? Se pare că sinucigaşii sînt recidivişti. Şi-atunci, de ce nu o ia de la capăt?

— Nu ştiu. Presupun că a înţeles lecţia.

— Ce lecţie?

— Că îl vom împiedica.

— Asta presupunînd că am avea mijloacele să-l supraveghem!

— Poate că i-o fi revenit pofta de viaţă.

— Aşa ţi se pare că arată?

— De unde să ştim?

— Priveşte-l.

— Imposibil. Stă încuiat în casă.

— Tocmai. Locuieşte în Paradisul terestru, e cea mai frumoasă primăvară din lume şi el se încuie în casă.

— Există oameni care nu sunt sensibili la astfel de lucruri.

— Şi la ce este el sensibil, după părerea ta?

— La orologii, zîmbi ea.

— Într-adevăr. Iubeşte orologiile aşa cum Doamna Moarte îşi iubeşte coasa. Si-atunci, te întreb din nou: ce mai aşteaptă pentru o a doua tentativă de sinucidere?

— Aş fi gata să jur că îţi doreşti asta.

— Nu. Încerc doar să-l înţeleg.

— Tot ce-ţi pot spune, Émile, este următorul lucru: mi se pare că pînă şi atunci cînd îţi doreşti să mori, sinuciderea trebuie să fie o experienţă înspăimîntătoare. Am citit mărturia unui paraşutist:

spunea că paraşutiştii sunt terorizaţi la cel de-al doilea salt în gol.

— Aşadar, după tine, dacă nu încearcă să se sinucidă din nou e pentru că îi este frică?

— E omeneşte, nu?

— În cazul acesta, îţi dai seama de disperarea bietului tip? Vrea să moară şi nu mai găseşte curajul necesar ca să se sinucidă.

— Tocmai asta credeam: ai vrea să o ia de la capăt!

— Juliette, ce vreau eu nu are nici o importanţă. Ceea ce contează este ce îşi doreşte el.

— Şi, în fond, ai chef să-l ajuţi?

— Ba nu.

— Atunci, de ce îmi vorbeşti despre asta?

— Ca să încetezi să-i judeci soarta cu propriii tăi ochi. Ţi s-a vîrît în cap ideea că viaţa este o valoare.

— Chiar dacă nu mi s-ar fi vîrît, aşa aş gîndi. Îmi place să trăiesc.

— Eşti incapabilă să concepi că există oameni cărora nu le place să trăiască?

— Eşti incapabil să concepi că există oameni care îşi pot schimba părerile? El este în stare să înveţe să iubească viaţa.

— La şaptezeci de ani?

— Nu e niciodată prea tîrziu.

— Eşti o optimistă incorigibilă.

— Spuneai că sinucigaşii sînt recidivişti. Nu crezi că toate fiinţele umane sînt recidiviste?

— „Fiinţele umane sînt recidiviste”: poetic, dar nu înţeleg.

— Nimic din ceea ce face o fiinţă umană nu se întîmplă o singură dată. Dacă o fiinţă umană face într-o bună zi ceva, asta e din pricină că aşa îi este firea. Fiecare individ îşi petrece timpul reproducînd aceleaşi acte. Sinuciderea nu este decît un act particular. Asasinii ucid din nou, îndrăgostiţii se îndrăgostesc iar.

— Nu ştiu dacă e adevărat.

— Eu una, aşa cred.

— Crezi aşadar că va încerca din nou să se sinucidă?

— La tine mă gîndeam, Émile. Tu l-ai salvat. Nu te vei mulţumi să-l salvezi o singură dată.

— Cum vrei să-l salvez?

— Nu ştiu.

Adăugă, cu un zîmbet radios:

— Nu e problema mea. Tu eşti salvatorul, nu eu.

De cînd o minţisem în legătură cu aşa-zisa scrisoare cu injurii, Juliette mă privea ca pe un soi de Mesia. Era agasant.

— În definitiv, Juliette, sîntem nişte idioţi. De ce să ne facem luntre şi punte ca să ajutăm un bărbat pe care îl detestăm? Nici măcar creştinii nu fac asta.

— Ne e dragă Bernadette. Atîta vreme cît lui Palamède îi va merge prost, se va răzbuna pe soţia sa. Singurul mod de a o ajuta pe nefericita asta este să-i salvăm soţul.

— Să-l salvăm de la ce?

Incendiul drobiţei luă sfîrşit. Fu rîndul glicinei.

A fi nefericit în iunie e la fel de necuviincios ca a fi fericit ascultînd Schubert. Iată ceea ce face ca această lună să fie de nesuportat: vreme de treizeci de zile, cea mai neînsemnată stare sufletească te convinge de propria lipsă de politeţe. Fericirea cu de-a sila este un coşmar.

Glicina agravează situaţia. Nu cunosc vreo viziune mai sfîşietoare decît o glicină înflorită: ciorchinii albaştri plîngînd de-a lungul curbelor trunchiului-liană îmi fac praf puţinul sînge rece şi mă transformă într-un grotesc torent lamartinian. Cînd eram mic, îmi petreceam duminicile la bunica. Pe zidul casei sale se căţăra o glicină. În iunie, ploaia aceasta albastră îmi sfîşia inima. Atunci nu am înţeles

nimic: izbucneam în hohote de plîns de al căror ridicol eram însă conştient.

Antidotul glicinei este sparanghelul, alt tribut al zilelor de iunie. Am remarcat că este imposibil să fii trist cînd mănînci sparanghel. Problema e că nu poţi mînca sparanghel douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru.

Mi-ar fi trebuit snopi de sparanghel în acest început de iunie ca să-mi treacă spaimele. Noaptea, contemplam somnul lui Juliette aşa cum îşi privea Christos discipolii dormind pe Muntele Măslinilor: ea primise de cînd se născuse calmul şi încrederea, se bizuia pe mine să întreţin aceste două daruri care îmi fuseseră refuzate.

Insomnia devine mai suportabilă cînd nu eşti în pat.

Răcoarea nocturnă mă tulbura profund, glicina mă dădea gata. Japonezii politicoşi îşi trimit scrisori în care nu este vorba decît despre florile momentului; unii îşi bat joc de acest ritual pe care îl consideră lipsit de importanţă. Dacă aş fi nipon, aş fi cu siguranţă un neîntrecut epistolar: acest obicei mi-ar permite să fac paradă de sentimente de junã romanţioasă fără ca cineva să-şi dea seama.

Ecuaţia nu stătea în picioare: Juliette pretindea să-l salvez pe domnul Bernardin. Or, convingerea mea intimă era că doar moartea îl va putea scoate din închisoarea lui. Dar soţia mea nu voia ca el să moară. Şi chiar dacă ea ar fi vrut, el nu mai părea dispus să se sinucidă.

Privind glicina, luai o hotărîre care mi se păru îngrozitoare: de-acum înainte, voi accepta că Juliette nu mă mai înţelege.

Această decizie avu efecte încă de a doua zi. Văzui maşina vecinului revenind din sat. Mă precipitai în întîmpinarea lui.

— Palamède, trebuie să-ţi vorbesc.

Fără o vorbă, vîrî cheia în broasca portbagajului, dar nu îl deschise. Rămase în picioare, imobil, lîngă maşină.

— Ai primit biletul meu? Cincisprezece secunde de tăcere.

— Da.

— Ce ai crezut?

— Nimic.

Un răspuns elocvent.

— Eu am reflectat mult. Şi vin să confirm: dacă încerci din nou, n-o să te mai împiedic.

Tăcere. Continuai:

— Am chibzuit bine, Palamède. Acum, ştiu că pentru dumneata este unica soluţie. Mi-a fost greu să admit, căci, în sfîrşit, este opusul a ceea ce am fost învăţat dintotdeauna. Ştii doar: „Viaţa este valoarea supremă, respectul vieţii umane...” Datorită dumitale, ştiu că e un fleac: variază de la individ la individ, ca orice alt lucru pe acest pămînt. Iar dumitale nu ţi se potriveşte viaţa: asta-i cît se poate de limpede. Îţi jur că îmi fac reproşuri: regret că te-am scos din garaj.

Tăcere de o mie de tone.

— Bănuiesc că o a doua tentativă pare insurmontabilă. Şi cu toate acestea, oricît de ciudat ar putea părea, am venit să te încurajez. Ghicesc că un asemenea act pretinde o tărie de caracter de care eu unul nu aş fi capabil: dar eu iubesc viaţa, e cu totul altceva. Pe dumneata te conjur să dai dovadă de hotărîre.

Fără să-mi dau seama, începeam să vorbesc cu înflăcărare: mă lăsam purtat de val ca Cicero rostind prima Catilinară[1].

— Gîndeşte-te mai ales la ce s-ar întîmpla dacă nu ai face-o. Nu poţi continua aşa. Uită-te la ce

[1]Catilinarele, titlul celor patru discursuri ale lui Cicero împotriva lui Catilina.

înseamnă pentru dumneata existenţa: viaţa dumitale nu e viaţă! Eşti o masă de suferinţă şi de plictis. Mai grav: eşti neantul. Iar neantul suferă, ştiu asta de la Bernanos. Fireşte, nu l-ai citit, nu-l vei citi niciodată, de altfel nu faci niciodată nimic. Nu eşti nimic şi fără îndoială nu ai fost niciodată nimic. Nu m-ar deranja dacă ai fi singur, dar nu eşti: te răzbuni pentru propria-ţi soartă pe soţia dumitale care, chiar dacă nu are aparenţa unei femei, este de o sută de ori mai umană decît dumneata. O sechestrezi, vrei s-o deprinzi cu neantul dumitale. Este abject. Dacă nu eşti capabil să trăieşti fără a oprima pe cineva, e preferabil să nu trăieşti.

Începeam să mă simt bine. Flacăra artei oratorice mă umplea de energie.

— Ce-o să faci azi? O să-ţi spun eu: după ce vei duce în casă cumpărăturile, vei cădea în fotoliul dumitale şi te vei uita la orologii pînă la ora prînzului. Vei pregăti hrana dezgustătoare, o vei îndopa pe Bernadette înainte de a te ghiftui dumneata însuti, cu toate că detesti să mănînci, şi în special haleala asta infectă. După aceea te vei prăbuşi iar în fotoliu şi vei privi fix timpul care trece şi care mută arătătoarele ceasurilor. Un nou experiment alimentar, apoi te vei culca, iar acesta va fi cel mai prost moment al zilei dumitale: ghicesc că, la fel ca mine, eşti insomniac, şi dacă insomniile mele sînt sordide, oare cum trebuie să fie ale dumitale? Insomnia unui porc gras care se plictiseşte şi care nici măcar nu speră să poată dormi, pentru că nici asta nu-i place. Căci nu-ţi place nimic, Palamède Bernardin! Cînd nu-ţi place nimic, trebuie să mori. Doar n-o să-mi spui că nu ai în trusa de medic niscaiva pilule care te pot ajuta. Va fi mai uşor decît cu gazele de eşapament. Curaj, Palamède! E destul să deschizi gura, să înghiţi un tub de tablete cu un pahar de apă, să te culci – şi vor lua sfîrşit plictiseala, vidul, calvarul hranei, orologiile, soţia si insomniile! Nu va

mai fi nimic si nu vei fi aici ca să dai seamă. Va fi izbăvirea, Palamède, izbăvirea! Pentru eternitate!

Obrajii îmi luaseră foc.

Se petrecu un lucru monstruos şi pe care nu l-aş fi crezut posibil: vecinul meu începu să rîdă. Fiecare cu ilaritatea sa: a lui era săracă şi firavă, dar cu atît mai atroce. Ai fi zis că interiorizase maladia lui Parkinson: i se vedeau tremurînd viscerele, iar din gură îi ieşeau procesiuni de ţipete anemice.

Era un spectacol respingător. În plus, rîzăreţul mă privea în ochi. Învins, umilit, descurajat, m-am întors acasă.

În noaptea următoare, planul meu prinse contur.

Domnul Bernardin poseda capacitatea de a rîde. Unii ar fi conchis că era un bărbat, alţii că era diavolul în persoană. În ceea ce mă priveşte, îmi puneam întrebări în legătură cu semnificaţia acestui rîs. Îmi găsise rizibilă predica? Acest lucru ar fi sugerat că avea bun gust: ipoteză de neconceput. Nu, probabil că era un rîs ironic. Îl interpretai în următorii termeni: „Ţi-ar conveni să mă sinucid, nu? Ai înceta să te mai simţi vinovat. Tot ce-ai spus este adevărat, dar m-ai făcut să ratez singura şansă de a părăsi viaţa asta de rahat. Nu, nu este uşor, nici măcar cu medicamente. Mi-au trebuit şaptezeci de ani ca să adun curajul pentru a încerca. Devine şi mai greu atunci cînd ştii cum este. Şi tu, tu care mi-ai zădărnicit evadarea, tu care mi-ai ruinat speranţa, tocmai tu ai tupeul să-mi spui una ca asta! Nu ţi-e jenă! Ei bine, dragul meu, dacă vrei într-adevăr să mor, ucide-mă. Dacă vrei să ispăşeşti, nu există altă cale: ucide-mă!”

Ne înşelăm adesea în legătură cu limbajul florilor. Începînd cu momentul acela, înţelegeam strigătul glicinei. În ea, totul era rugă; felul în care se agăţa Se perete aşa cum te agăţi de mantia unei regine, ciorchinii albaştri care cădeau ca nişte bocete

disperate – îi auzeam implorarea amenințătoare: „Viaţa este o lungă tînguire, o tortură insondabilă de care ai putea să mă eliberezi.”

Nici una dintre obiecţiile pe care mi le adresam mie însumi nu stătea în picioare: el nu avea nici cel mai mic motiv pentru a trăi, eu nu aveam nici cea mai mică scuză ca să nu-l ucid.

Alesei data solstiţiului de vară: era cam kitsch, dar îmi lipsea într-atît curajul, încît aveam nevoie să mă învălui într-o anumită solemnitate. Ceremonialul a servit întotdeauna pentru a oferi garanţii. Fără grandilocvenţa riturilor, nu am avea putere pentru nimic.

Această decizie mă calmă, sau mai degrabă schimbă natura angoasei mele, ceea ce însemna o formă de ameliorare.

O voi pune în practică noaptea, căci Émile Hazel cel nocturn era mai sumbru şi mai cutezător. Nu-i spusei nimic lui Juliette.

Aşteptai ca de pe boltă să se şteargă orice amintire a luminii. Soţia mea dormea adînc. Traversai podeţul. Toate uşile casei vecine erau încuiate. Spărsei cu cotul geamul garajului, aşa cum făcusem cînd am crezut că îl salvez pe domnul Bernardin.

Urcai la etaj şi intrai în debaraua care îi servea drept dormitor călăului meu. Patul lui părea un monument de inconfort. Era întuneric, dar vedeam ca o pisică: văzui clar de îndată ochii larg deschişi ai grăsanului culcat. Avusesem dreptate să-l cred insomniac.

Pentru întîia oară, nu mă privea cu nemulţumire. Din adîncurile indiferenţei sale, răzbătea un soi de uşurare. Ştia pentru ce venisem.

El nu spuse nimic iar eu nu spusei nimic; nu eram la operă. Mesager al Marii Doamne, n-am pus

mîna pe o coasă, ci pe o pernă. Comisei actul de compasiune.

Nu-şi poate nimeni imagina cît este de uşor.

Cînd un obez de şaptezeci de ani moare în patul lui, nu-şi pune nimeni întrebări.

Îl întrebai pe poliţist dacă Juliette şi cu mine putem avea grijă de soţia defunctului. Ni se răspunse chiar că eram oameni cumsecade.

La înmormîntare, Bernadette fu o văduvă foarte prezentabilă.

Nimic nu funcţionează mai lent ca notele de plată la spital. La sfîrşitul lui septembrie sosi nota pentru îngrijirile pe care Palamède le primise la începutul lui aprilie, ca urmare a tentativei de sinucidere. Numele meu figura pe formularele administrative si eu le semnasem; aşadar mie mi se cereau banii.

Plătii cu zîmbetul pe buze. Mi se părea că se făcuse dreptate: la urma urmelor, dacă n-aş fi comis tîmpenia de a-l scoate din garaj, nu ar fi existat nici cheltuieli de spitalizare.

În plus, de la moartea lui, vecinul îmi devenise prieten. Sindrom cunoscut: îi iubeşti pe cei cărora le-ai făcut un bine. în noaptea de 2 spre 3 aprilie, crezusem că îi salvez viaţa domnului Bernardin. Ce eroare – ce eroare egoistă!

În schimb, în 21 iunie, nu m-am dat în spectacol, nu am judecat soarta altuia cu propriile mele criterii, nu am făptuit o vitejie care să fie preţuită de oameni normali; din contră, acţionasem împotriva firii mele, îi adusesem izbăvirea aproapelui meu înainte de a-mi afla propria izbăvire, fără nici o şansă de a primi aprobarea semenilor mei, îmi călcasem în picioare convingerile, ceea nu înseamnă mare lucru, dar şi pasivitatea nativă, ceea ce este remarcabil, pentru a

satisface dorinţa unui biet om – pentru ca voinţa lui să fie îndeplinită, şi nu a mea.

În sfîrşit, mă comportasem într-un mod generos: adevărata generozitate este cea pe care nimeni nu o poate înţelege. De îndată ce bunătatea intră în domeniul a ceea ce poate fi admirat, ea nu mai este bunătate.

Căci în noaptea solstiţiului eu salvasem viata lui Palamède Bernardin, în sensul cel mai adînc al acestei expresii.

Juliette nu ştie nimic. Nu-i voi spune niciodată. Dacă ar bănui că bărbatul cu care împarte patul este un asasin, ar muri de oroare.

Şi pentru că nu ştie, ea consideră că decesul vecinului nostru a fost un lucru bun: se va putea ocupa în sfîrşit de Bernadette. Casa Bernardinilor a devenit luminoasă, curată şi aerisită. În fiecare zi, soţia mea petrece cel puţin două ore cu chistul. Îi duce mîncare gătită, flori, cărţi cu poze. Îmi propune adesea să o însoţesc; refuz, pentru că gîndul de a asista la baia Bernadettei îmi dă fiori reci.

— Este prietena mea cea mai bună, mi-a spus Juliette după cîteva luni.

Contesa de Segur ar fi plîns de înduioşare.

Astăzi ninge, ca în urmă cu un an, după sosirea noastră aici. Privesc fulgii căzînd. „Cînd se topeşte neaua, unde se duce albul?” întreba Shakespeare.

Albul meu imaculat s-a topit şi n-a băgat nimeni de seamă. Cînd m-am instalat în Casă, acum douăsprezece luni, ştiam cine eram: un obscur profesoraş de greacă si latină, a cărui viată nu va lăsa nici o urmă.

În prezent, privesc zăpada. Şi ea se va topi fără să lase vreo urmă. Dar înţeleg acum că ea, zăpada, este un mister.

Despre mine nu mai ştiu nimic.